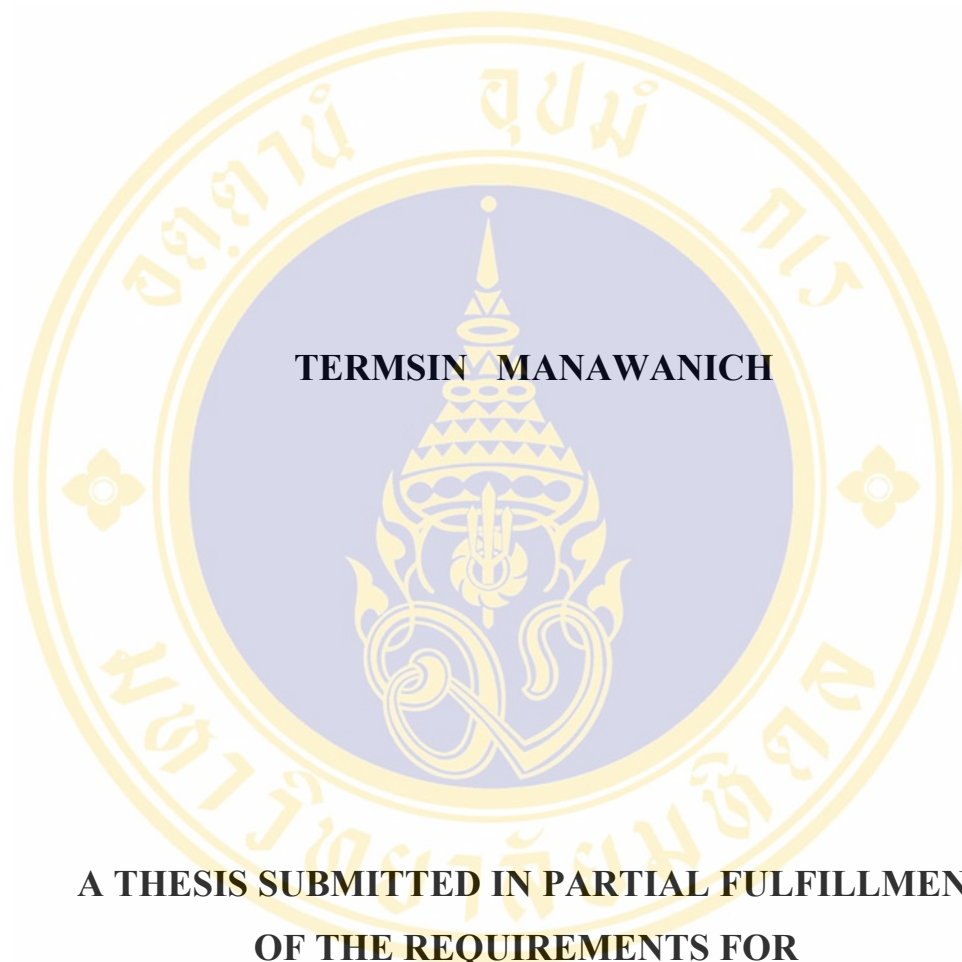

**THE FORMULATION OF TRAINING CURRICULUM FOR
TOURIST GUIDES ON ECOTOURISM**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION
(ENVIRONMENTAL EDUCATION)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY**

2004

ISBN 974-04-5016-4

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

**THE FORMULATION OF TRAINING CURRICULUM FOR
TOURIST GUIDES ON ECOTOURISM**

T. Manawanich

Mr. Termsin Manawanich
Candidate

Waraporn Srisuphan

Assoc. Prof. Waraporn Srisuphan, M.Ed.
Major Advisor

J. Ratanath

Asst. Prof. Temduang Ratanathusnee,
B.Sc., M.A.
Co-advisor

N. Tanakanjana

Lect. Noppawan Tanakanjana, Ph.D.
Co-advisor

Rassmidara Hoonsawat

Assoc. Prof. Rassmidara Hoonsawat, Ph.D.
Dean
Faculty of Graduate Studies

Waraporn Srisuphan

Assoc. Prof. Waraporn Srisuphan, M.Ed.,
Chair
Master of Education Programme in
Environmental Education
Faculty of Social Science and Humanities

**THE FORMULATION OF TRAINING CURRICULUM FOR
TOURIST GUIDES ON ECOTOURISM**

was submitted to the Faculty of Graduate Studies, Mahidol University
for the degree of Master of Education (Environmental Education)

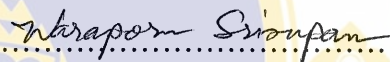
on

21 May 2004

.....

Mr. Termsin Manawanich
Candidate

.....

Assoc. Prof. Waraporn Srisuphan, M.Ed.
Chair

.....

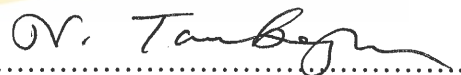
Asst. Prof. Temduang Ratanathusnee,
B.Sc., M.A.

Thesis Defence Committee

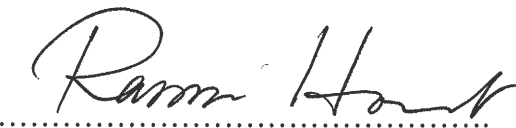
.....

Asst. Prof. Prakairat Sukumalchart, M.S.
Thesis Defence Committee

.....

Lect. Noppawan Tanakanjana, Ph.D.
Thesis Defence Committee

.....

Assoc. Prof. Rassmidara Hoonsawat, Ph.D.
Dean,
Faculty of Graduate Studies
Mahidol University

.....

Assoc. Prof. Suree Kanjanawong, Ph.D.
Dean
Faculty of Social Sciences and Humanities
Mahidol University

ACKNOWLEDGEMENTS

This thesis was successful due to kindheartedness of advisory thesis committee and various persons to give suggestions and to assist the research comprehensively.

The researcher especially would like to express deep gratitude to Assoc. Prof. Waraporn Srisuphan who was my major advisor, and Asst.Prof.Temduang Ratanathusnee and Lect.Noppawan Tanakanjana, who were my co-advisors, and I would like to thank to Asst.Prof. Prakairat Sukumalchart, who was my Thesis Defence Committee.

I would like to thank all experts for their helpful opinions, and I would like to thank all staff of NS. Travel company for their cooperation in knowledge test experimental process, and I also would like to thank all specialists who devoted their valuable time to improve and evaluate the formulated curriculum.

I also would like to thank all lecturers and staff of Faculty of Human Science and Humanities, including all my friends who encouraged me for endeavor to complete this research.

I deeply thank Khun Supawan Julthasae for her time, encouragement, advice, and firmly standing by me in every circumstance.

Finally, I would like to thank everyone in my family, particularly, my mother, my sisters for their loves, encouragement and support in everything throughout my study.

Termsin Manawanich

THE FORMULATION OF TRAINING CURRICULUM FOR TOURIST GUIDES ON ECOTOURISM.

TERMSIN MANAWANICH 4237490 SHED/M

M.Ed. (ENVIRONMENTAL EDUCATION)

THESIS ADVISORS:WARAPORN SRISUPHAN,M.Ed., TEMDUANG RATANATHUSNEE,B.Sc.(CHEMISTRY), M.A., NOPPAWAN TANAKANJANA , Ph.D.

ABSTRACT

The objective of this research was to formulate the training curriculum for tourist guides on ecotourism. There were three steps of the study as follows; First was the preparation of the curriculum formulation by analyzing the existing tourist guide training curriculum and analyzing training needs and roles of tourist guides. The formulation study was divided into three parts as follows: 1) Observing the tourist guides' work in two programs; 2) Interviewing 15 ecotourism experts; 3) Surveying training needs and roles of 112 tourist guides by using questionnaires. Second was the training curriculum formulation by determining general objectives, specific objectives, behavioral objectives, concepts, content scopes, material aids, training models, evaluation method and training plan. Third was the evaluation of curriculum by nine specialists. The evaluation tool was the curriculum evaluation form.

The research results found that tourist guides wanted to receive training for developing roles in ecotourism. The formulated curriculum comprised of seven learning units and the training duration was 34 hours. According to the specialists' opinions, the curriculum was appropriate for application. As for a research recommendation, agencies which were involved tourism development, business organizations and local organizations should tangibly support the organization of the training according to the formulated curriculum.

**KEY WORDS : FORMULATION OF TRAINING CURRICULUM /
TOURIST GUIDES / ECOTOURISM**

217 pp. ISBN 974-04-5016-4

การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (THE FORMULATION OF TRAINING CURRICULUM FOR TOURIST GUIDES ON ECOTOURISM)

เดิมสิน มานะวนิชย์ 4237490 SHED/M

ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : วราพร ศรีสุพรรณ , ศษ.ม., เต็มดวง รัตนทัศนีย์ วท.บ. (เคมี), M.A., นภวรรณ ฐานะกาญจน์, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการศึกษาแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้คือ ขั้นที่ 1 คือ ขั้นเตรียมการสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ และการวิเคราะห์บทบาทและความต้องการของมัคคุเทศก์ ซึ่งแบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วน คือ 1) สังเกตการปฏิบัติงานจริงของมัคคุเทศก์จำนวน 2 รายการ 2) สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 15 ท่าน และ 3) สำรวจบทบาทและความต้องการในการฝึกอบรมของมัคคุเทศก์ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 112 คน โดยแบบสอบถาม ขั้นที่ 2 คือ ขั้นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความคิดรวบยอด ขอบเขตเนื้อหาสาระ สื่อ อุปกรณ์ รูปแบบที่ใช้ในการอบรม วิธีประเมินผล และแผนการอบรม ขั้นที่ 3 คือ ขั้นการประเมินหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการวิจัยพบว่า มัคคุเทศก์มีความต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาบทบาทในการปฏิบัติงานในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้และมีระยะเวลาการฝึกอบรม 34 ชั่วโมง โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นนี้มีความเหมาะสมมากในการนำไปใช้ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว องค์การภาคธุรกิจและองค์กรท้องถิ่น สนับสนุนการจัดการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่สร้างขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

217 หน้า ISBN 974-04-5016-4

CONTENTS

	Page
ACKNOWLEDGEMENTS	iii
ABSTRACT	iv
LIST OF TABLES	viii
LIST OF CHARTS	ix
CHAPTER 1 INTRODUCTION	
1.1 Background and Significance of Problem	1
1.2 Research Objective	4
1.3 Research Questions	5
1.4 Research Scopes	5
1.5 Research Definitions	5
1.6 Research Conceptual Framework	6
1.7 The Advantage from the Research	7
CHAPTER 2 LITERATURE REVIEW	
2.1 Training Curriculum	9
2.2 Ecotourism	21
2.3 Tourist Guides' Roles in Ecotourism	26
2.4 Related Researches	33
CHAPTER 3 RESEARCH METHODOLOGY	
3.1 Preparation for the Curriculum Formulation	37
3.2 Formulating the Training Curriculum	41
3.3 Evaluating the Formulated Curriculum	45

CONTENTS (CONTINUED)

	Page
CHARTER 4 RESEARCH RESULTS	
4.1 Results of Analyzing the Tourist Guide Training Curriculum	47
4.2 Results of Analyzing Tourist Guides and Studying Problems	53
4.3 Results of Formulating the Training Curriculum	77
4.4 Results of Evaluating Curriculum	92
CHAPTER 5 DISCUSSIONS	
5.1 Necessity for having the Training Curriculum for Tourist Guides on Ecotourism	95
5.2 Tourism Guides' Training Need	97
5.3 Major Characteristic and Limitation of the Formulated Curriculum	98
5.4 Results of Evaluating the Training Curriculum	101
5.5 Guidelines on the Curriculum Application	101
CHARTER 6 CONCLUSION AND RECOMMENDATION	
6.1 Results of Preparation for the Curriculum Formulation	105
6.2 Results of Formulating the Training Curriculum	107
6.3 Results of Evaluating Curriculum	108
6.4 Research Problems, Obstacles and Limitations	108
6.5 Recommendation	108
BIBLIOGRAPHY	110
APPENDIX A	114
APPENDIX B	156
APPENDIX C	159
APPENDIX D	213
BIOGRAPHY	217

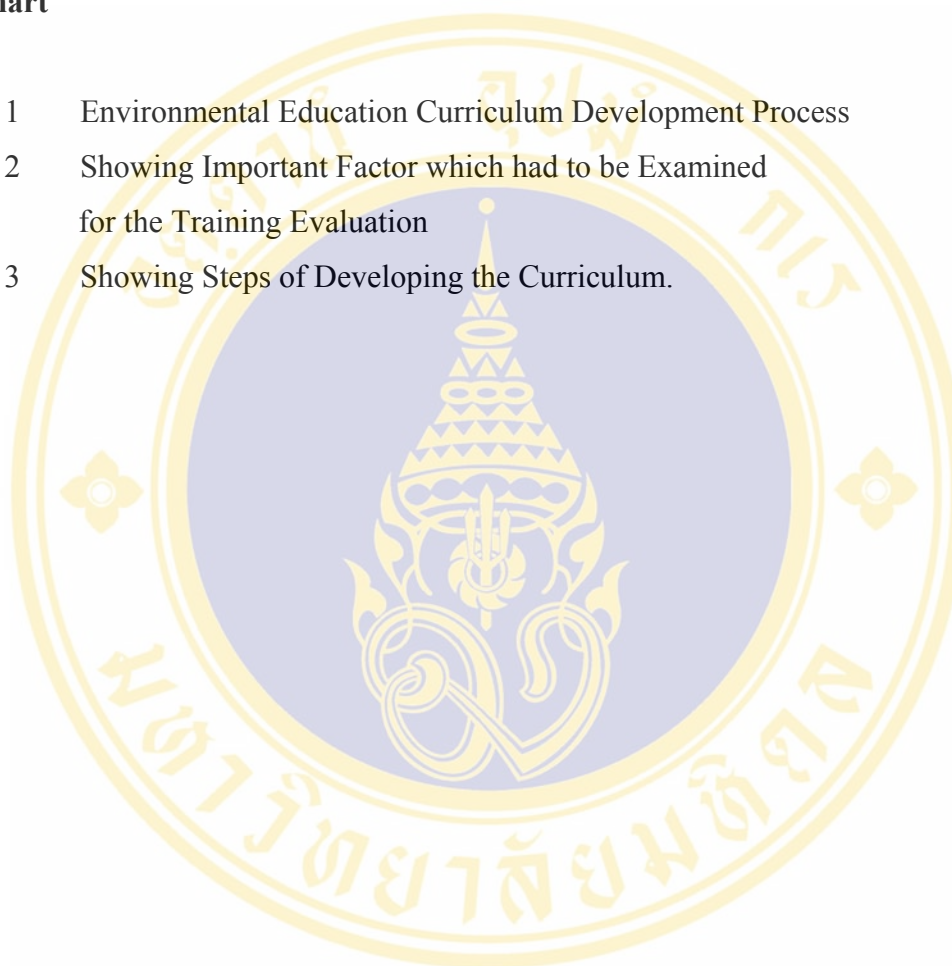

LIST OF TABLES

Table		Page
1	Number of Tourist Guides who answered Questionnaires	40
2	Tourist Guides Curriculum and Knowledge which was Necessary for Encouraging Tourist Guides' Roles in Ecotourism.	51
3	Number and Percent of Tourist Guides classified by Sex, Age, Marital Status and Educational Level.	63
4	Number and Percent of Tourist Guides Classified by the Guiding Experience in the Natural Areas.	64
5	Number and Percent of Tourist Guides Classified by the Guiding Activities in the Natural Areas.	65
6	Number, Percent and Mode of Tourist Guides' Working.	67
7	Number and Percent of Tourist Guides' Problem and Obstacles in Encouraging the Conservation of Environments and Tourism Resources.	72
8	Number and Percent of Tourist Guides' Opinions on Having Important Roles in Ecotourism.	73
9	Number, Percent and Mode of the Tourist Guides' Knowledge Level and Needs for more Knowledge.	74
10	Number and Percent of Tourist Guides' Training Needs.	76
11	Curriculum Structures.	81
12	Results of Evaluating the Curriculum by Specialists.	93
13	Various Necessary Knowledge.	99

LIST OF CHARTS

Chart		Page
1	Environmental Education Curriculum Development Process	14
2	Showing Important Factor which had to be Examined for the Training Evaluation	20
3	Showing Steps of Developing the Curriculum.	46

CHAPTER 1

INTRODUCTION

1.1 Background and Significance of Problems

From 1982 onwards, tourism in Thailand was continuously growing. This was because the government saw the importance of tourism and promoted tourism in order to stimulate development of economy of the country. Therefore tourism industry became the main industry which could considerably create income in the form of foreign currency. The tourism income was 306,000 million baht in 2002 (Tourism Authority of Thailand, 2003; 1). Results of such income could help the economic condition of the country by bringing about investment, employment, distribution of income into the locality, giving income to the government in the form of trade tax, and bringing about circular income in the economic system which was an important base of development of the country (Chalongsri Phimonsomphong, no printing year:1.1-1)

The tourism industry considerably brought about social and economic benefits. Meanwhile, the tourism industry had to consume tourism resources such as natural tourism resources and cultural art tourism resources (Tourism Authority of Thailand, 1997 : 12). However, growth of the tourism industry stimulated deterioration and decrease of the tourism resources. Development of facilities and services on tourism for carrying more tourists caused destruction of nature and environments and extravagant use of resources. Some operators lacked conscience of environmental maintenance, responsibility, and sacrifice. And they did not follow the regulations and law. Finally, in 1985 – 1986, several main tourism cities received impacts from environmental pollution such as rubbish, wastewater, and insufficient utility in Pattaya and Koh Samed (Rumphaiphan Kaewsuriya, no printing year:1). Moreover, local values and cultures might change due to tourists' behavioral imitation. This made the locality lose identities. These impacts stemmed from opposition in development

between economic needs and conservation and lack of suitable tourism model arrangement.

Due to such problems, Tourism Authority of Thailand tried to bring about development of tourism together with conservation. In 1987, Tourism Authority of Thailand determined strategies of developing tourism and preventing impacts on tourism resources under the guideline “Development and Conservation for Protecting Thai Tourism (Tourism Authority of Thailand, 1997 : 1) Therefore, Tourism Authority of Thailand studied and accepted a new tourism model which emphasized quality tourism which brought about maintenance of environments of tourist attractions and various resources which involved ecosystem of those tourist attractions. Such tourism model was called “Ecotourism” or “Karn Thong Thiao Cherng Nives” in Thai language.

Development of ecotourism wanted to develop tourism in general in order to have the suitable changing direction and roles in encouraging conservation and revival of natural resources and maintenance of environments in general. It made the tourism developing process be a medium of tourists’ education and learning on ecosystem. And it created conscience of conservation to the government sector, private sector, and general people. Ecotourism gave importance to education of nature, environments and cultures of the community in the area as the main target. If there was not the education giving process for creating knowledge and understanding of environments and ecosystem of tourism resources, it was difficult to create good conscience of conservation. And such tourism was not called ecotourism. Education should be given while tourism activities were being done. But, information should be given before touring. And more education should be given at a later time (Tourism Authority of Thailand, 1997 : 44)

The important basic element of the ecotourism developing process was education by emphasizing models, methods, and using various educational media such as Nature Interpretation, Training, On the Job Training (Tourism Authority of Thailand, 1997: 44) in order to bring about learning by experience and participation in

that learning process. This made people have conscience and responsibility for conservation of natural resources and environments so that such natural resources and environments could maintain condition and give benefits forever under management with participation of tourists, the government sector, the private sector, and local people. Therefore, every related party and the agency or people who directly took care of tourist attractions had to see importance and cooperate to conserve tourism resources (Noppawan Tanakanjana, npy.: 1.14-1).

Tourist guides could help conserve tourism resources although they were not directly responsible for managing tourist attractions (Noppawan Tanakanjana, npy.: 1.14-9). Tourist guides were closest to tourists and environments. They had important roles in correctly giving information and interpretation. They had to inform tourists about environmental education and methods of conserving tourism resources in order to make tourists have realization and conscience of conservation tourism. Tourist guides provided valuable experiences and led tourists to follow regulations and Thai traditions. This was conservation of natural and cultural environments and brought about participation in conservation in the long period (Phanthip Athipanjanghong, 2000 : 4)

However, according to Chalaphan Likhitwasinkun's study results of factors which affected professional tourist guides' realization of environmental conservation (1989 : 119 – 131), samplings who were professional tourist guides in Bangkok, were members of Professional Tourist Guide Association, and received the training on the tourist guide curriculum of Tourism Authority of Thailand had knowledge of environmental conservation in the low level. Samplings had realization of environmental conservation and were interested in environmental conservation in the moderate level. Such study results were consistent with Phanthip Athipanjanghong's study results of tourist guides' roles in encouraging tourists' conscience of conservation tourism: Case Study: Thai Adventure and Conservation Tourism Association. Phanthip Athipanjanghong's study results found that most tourist guides still lacked knowledge and experiences of conservation guiding. And these tourist guides lacked skills of motivating tourists to see importance of conservation although

most of these tourist guides used to receive the training on the general tourist guide curriculum.

Due to such problem, Arunsri Sarttranti and Issara Wimonset who were officers of the sub-committee for drafting the tourist guide curriculum standard (Cited in Phanthip Athipanjaphong, 2000 : 108) expressed their opinions as follows, The general curriculum used in the training was the curriculum which had the objective to produce personnel. It did not have the main objective to create conscience of conservation to tourist guides or encourage conservation tourism. Tourist guides who received the training on the general tourist guide curriculum had the knowledge of history, geography, and cultural art which was general knowledge. But they did not have specific knowledge such as conservation guiding, ecosystem and natural balance, relation between human and nature. This affected people's experience of participation in environmental conservation. So, tourist guides lacked knowledge, skills, and experiences of conservation guiding, which was a working problem. So, it was necessary for tourist guides to receive more training in order to develop correct knowledge and understanding of tourist guides' roles in encouraging conservation tourism and develop tourist guides' efficiency

Due to such importance, the researcher, therefore, did a research on the formulation of training curriculum for tourist guides on ecotourism in order to increase knowledge and understanding to tourist guides so that these tourist guides could realize and had good attitudes toward tourist guides' roles in creating conscience and encouraging conservation tourism by using correct models and principles of ecotourism. Moreover, such research helped increase tourist guides' working efficiency.

1.2 Research Objectives

To formulate the training curriculum for tourist guides on ecotourism.

1.3 Research Questions

1. How should the structure of training curriculum for tourist guides on ecotourism be?

2. How was the formulated curriculum appropriate for the tourist guides according to opinion of ecotourism specialists?

1.4 Research Scopes

The researcher determined the research scopes as follows;

1) Tourist guides, who were the sample group of this research were tourist guides who worked at least 1 time per month in the tour companies which were members of Thai Adventure and Conservation Tourism Association.

2) Ecotourism experts who were key informants of the research were academicians, officers of Tourism Authority of Thailand, operators of the tour companies, officers of the national park, and local community leaders who implemented ecotourism activities.

1.5 Research Definitions

-The formulation of training curriculum for tourist guides meant the formulation of training curriculum for tourist guides on ecotourism. There were 3 research steps: 1) preparation for the curriculum formulation 2) formulation of the training curriculum and 3) evaluation of the formulated training curriculum by the specialists. The training curriculum comprised objectives, subject content, target, duration, training methods, expected benefits, measurement and evaluation, and training which comprised general objectives, behavioral objectives, training plan, concepts, activity content, material aids, duration, and evaluation.

-Tourist guides meant people who guided Thai and foreign tourists to visit various places in Thailand, gave information and advice on code of conduct to tourists, participated in the conservation of environments which were the tourism resources,

and permanently worked in the tour companies which were members of Thai Adventure and Conservation Tourism Association

-Ecotourism meant tourism with responsibility in natural tourist attractions which had local identities and cultural tourist attractions which involved ecosystem by having the joint learning process of the involved people under management of environments and tourism with participation of the locality in order to bring about conscience of sustainable ecosystem maintenance.

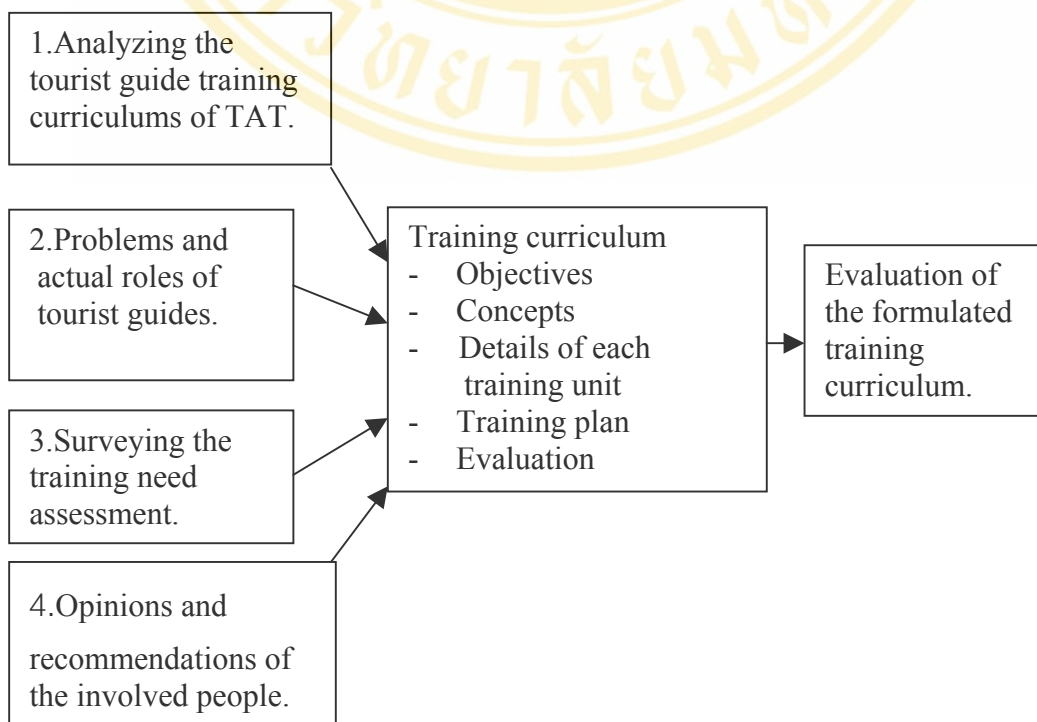
-Tourist guides' roles in ecotourism meant tourist guides' roles in correctly giving information and interpretation. And tourist guides could inform tourists about environmental education and methods of conserving tourism resources. They had to provide activities and created experiences which made tourists have realization and conscience of conservation tourism. They had to lead tourists to follow the regulations and Thai traditions by using the model and principles of ecotourism.

1.6 Research Conceptual Framework

1. Preparation for the curriculum formulation

2. Formulation of the training curriculum

3. Offered the curriculum ready for application

1.7 The Advantage from the Research

The training curriculum for tourist guides on ecotourism could be used as a guideline of holding the training on ecotourism for tourist guides.

CHAPTER 2

LITERATURE REVIEWS

As for the study of concepts, theories, and researches which involved the formulation of training curriculum for tourist guides on ecotourism, the researcher compiled related research literature, report, and document as follows;

2.1 Training curriculum

- 2.1.1 Importance of the training
- 2.1.2 Curriculum and guidelines of constructing the curriculum
- 2.1.3 Training process
- 2.1.4 Training techniques and implementation
- 2.1.5 Training evaluation

2.2 Ecotourism

- 2.2.1 Meaning of ecotourism
- 2.2.2 Basic principles of ecotourism
- 2.2.3 Ecotourism activities
- 2.2.4 Ecotourism need

2.3 Tourist guides' roles in ecotourism

- 2.3.1 Meaning of roles
- 2.3.2 Meaning and importance of tourist guides
- 2.3.3 General roles and duties of tourist guides
- 2.3.4 Tourist guides' roles in ecotourism

2.4 Related researches

2.1 Training Curriculum

The training plan began by determining the training curriculum. The training curriculum determined elements and direction of holding the training such as knowledge, attitude, skills, content quantity, and duration for training the training participants in order to make these participants change behavior according to the training objectives. Generally, the important objective of the training curriculum was to increase working efficiency and knowledge. As the researcher wanted to achieve the objective of constructing the training curriculum the researcher had to study the meaning and importance of the training, steps and elements of constructing the curriculum and guidelines of constructing the curriculum.

2.1.1 Importance of the Training

The training was a process of planning and determining duration and guidelines in advance by having the objective to increase knowledge, expertise, experiences which could be applied in order to bring about learning or a change in behavior as required. This made the working process have more efficiency. Moreover, the training was a process which was very important and necessary for various agencies. It increased knowledge and developed working ability of people to have more efficiency, which would lead to development of the country without causing impacts on various things. Noi Sirichote (1981 : 7) gave importance to the training as follows ;

1. The training was a process which helped solve working problems of people in each agency.
2. The training created new techniques to the training participants. As the technological progress of the present world changed at all times, it was necessary to increase knowledge, give new experiences; various techniques and methods.
3. The training was a process which brought about people's learning and increased experiences without considerably wasting the working time. As the training was held in a short period after the working time of on the weekend, people did not have to use much time like teaching in school or university.

4. The training supported live long education as required by people in various agencies in the present time.

Generally, the training models had to have clear implementation targets or objectives. Objectives had to be complete and achieve the specified targets if such objectives stemmed from real needs. Training objectives of each project were different. But, real main objectives of the training were as follows;

1. To increase knowledge of duties of each person in each level and new working techniques.
2. To increase working efficiency in the present time and the future.
3. To create working attitudes and encouragement so that people could be confident to efficiently work.
4. To develop behavior in order to bring about benefits to oneself, colleagues, and working in agencies and organizations. And there should be mutual exchange of knowledge and experiences.
5. To suitably apply knowledge and ability deriving from the training for the responsible duties people could consider and solve various problems. And they could use such knowledge as a guideline for more study.

Determination of training objectives for developing personnel to have ability to work or develop themselves had to have important domains as follows;

-Cognitive Domain comprised knowledge, understanding, application, analysis.

-Affective Domain comprised attitude, adaptation, values

-Psychomotor Domain comprised working expertise and expertise in that career.

Determination of training objectives by covering 3 domains would help increase working efficiency and lead to training success.

2.1.2 Meaning of the Curriculum

Sangad Utthranant (1989 : 1-5) said that, in the past, curriculum meant documents which briefly mentioned goals, structures, and subject contents content details were in the form of syllabus. At present, curriculum meant documents which

briefly determined goals principles, and structures. And syllabus mean details contained in each course. Apart from goals and content, there were details on holding the teaching activities, measurement and evaluation.

Several people gave definitions of curriculum. Such definitions were slightly different. Sophida phatthanaphorn (1997 : 13) concluded that curriculum was a thing which was constructed in the form of a course. The curriculum comprised learning experiences, structures, characteristics, goals which were planned in advance in order to make children suitably change behavior. It was constructed by the society in order to make learners do, perceive, and respond to educational suggestion of schools.

Therefore, the curriculum was very important to teaching. It was a guideline which informed about arrangement of education of the country. It made teachers know what knowledge, skills, and attitudes should be given to learners. The curriculum was used as the principle of evaluation. These would directly affect learners and society in the future.

Chayaphruk Sereerak (Cited in Sophida Phatthanaphorn, 1997 ; 13) said that a good curriculum had to be consistent with the needs and interest of learners and the society. It should flexible by being able to change. It encouraged creative idea. It helped learners know how to solve problems by themselves. It increased skills and expertise to learners there was knowledge organization and continuity. It was suitable for learners' social condition and daily living and could be applied. If people wanted to construct a good curriculum, they had to study details of various information for use as an important basic for determining goals and other elements of the curriculum.

2.1.3 Guidelines of Constructing the Curriculum

As for construction of the curriculum, Temduang Rattanathassaneeya (1991 : 184) presented guidelines of considering and developing main elements of the curriculum as follows;

1. Curriculum Objectives. Determination of philosophy, target, and objectives of the curriculum on Environmental Education should be suitable for the social condition and locality. The philosophy of environmental Education which was the highest target in the wide level should reflect the objective in the specific level by teaching in the classroom so that learners could have knowledge, values, realization, and skills. And learners cooperated to prevent and solve environmental problems in order to maintain quality of environments

2. Curriculum Content. There should be determination of content scope, sequence characteristic, suitability, main point of the concept on environmental education which would be given to students in each level and age. There was development of the curriculum by considering depth and continuity of the curriculum in the vertical line according to the class level. And such development had to consider width and continuity of the curriculum in the horizontal line by thinking of relation of various subjects in the same class level.

3. Training Teacher. For readiness before application of the curriculum, There should be a survey of the curriculum in order to see that which teaching material aids and content could be improved for application. As for any missing part, there should be development of materials and teaching texts and arrangement of the sequence to be in the model ready for application. Apart from readiness of the curriculum content, it was necessary to prepare teachers' readiness by training teachers to know the teaching methods which were efficient and suitable for problems of environments and resources in the locality in order to achieve the objective of environmental education. Teachers should prepare readiness and train to have skills of disseminating, knowledge, and number of teachers should be sufficient for the curriculum models both single subject model or infused model. And there should be support on policies by executives and readiness of budgets.

4. Curriculum Implementation. People who had an important role in implementing the curriculum were teachers who were directly responsible for the teaching process. Receivers were students who were responsible for the learning

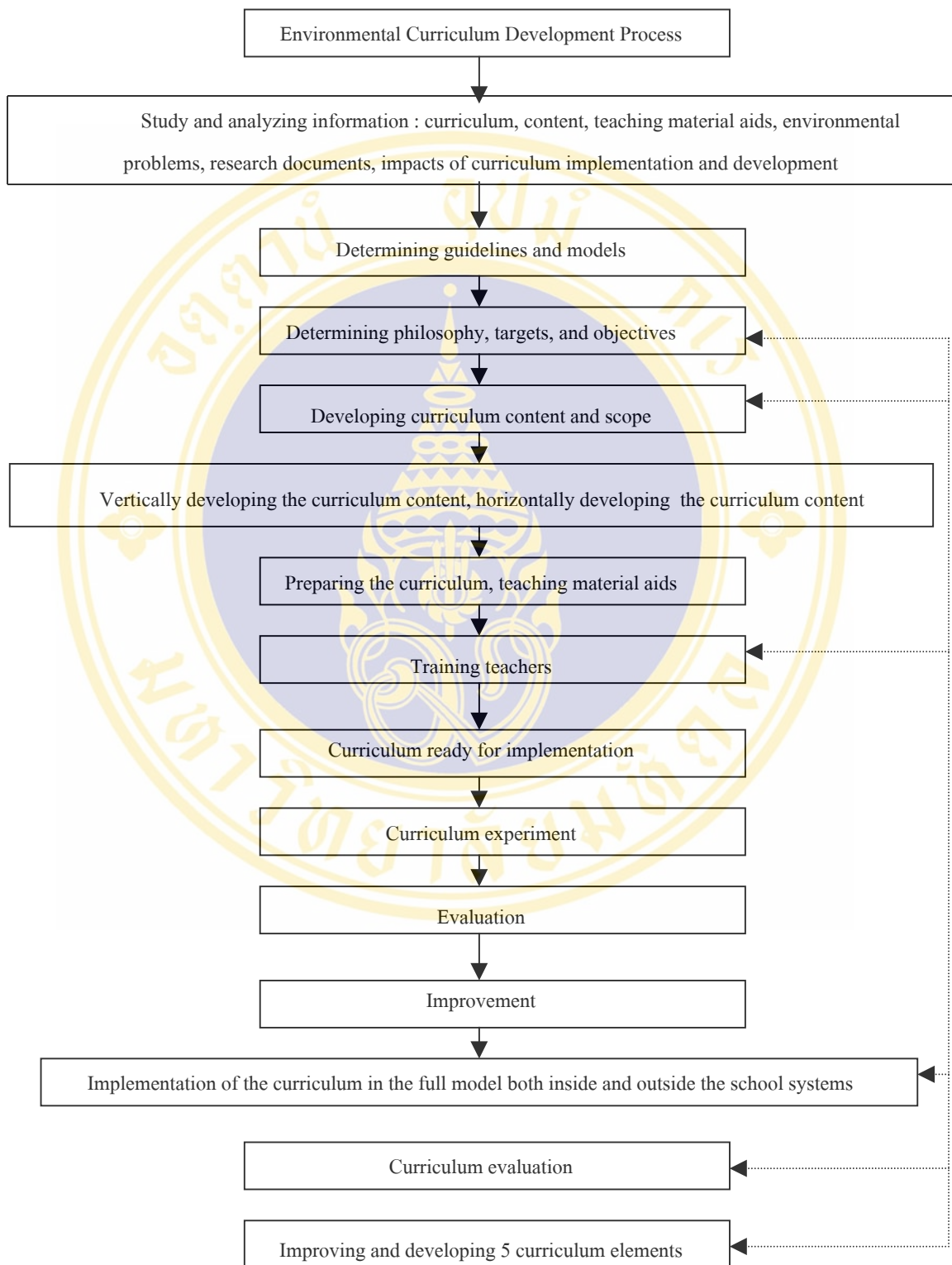
process. The curriculum implementation had to be supported by executives and education officers who were the involved people in schools. Moreover, the curriculum implementation should be accepted by people outside schools such as experts, educational agencies of the government such as ministry of education, University Bureau, guardians, mass media and community leaders.

5. Project and Curriculum Evaluation. There should be evaluation of the curriculum elements as follows;

- 1.1 Target
- 1.2 Content
- 1.3 Teacher training, teaching efficiency
- 1.4 Curriculum implementation, facilities in schools
- 1.5 Evaluation by other methods

These 5 elements should be continuously evaluated by the involved people such as learners, teachers, executives, and curriculum developers in order to improve each curriculum element in order to have more perfect curriculum or project on Environmental Education as show in Chart 1

Chart 1 : Environmental Education Curriculum Development Process

Source : Temduang Rattanathassaneeya (1991 : 186)

2.1.4 Training Process

1. Surveying the Training Needs

It as the first step of training for searching problems. Decha Kaewcharnsilp (Cited in Sophida Phatthanaphorn, 1997 : 25) classified the training needs into 3 categories as follows;

1. Classified by searching methods

1.1 Obvious training needs. As there were problems which obviously caused damage to agencies, it was necessary to survey for knowing urgency characteristic of the real needs in order to compare with other needs.

1.2 Searching training needs. Such needs occurred because there were problems which could not clearly analyze causes. So, it was necessary to search that why such problems. Therefore, it was necessary to thoroughly survey, collect, and analyze data.

2. Classified by target groups or people's needs which were divided into 4 categories as follows;

2.1 Need for developing general knowledge and ability

2.2 Need for developing specific knowledge and ability for present positions or future positions having more responsibilities.

2.3 Need for developing techniques at all times.

2.4 Need for developing personal characteristics and personality

3. Classified by time span into 2 categories,

3.1 Present need meant need which had to be implemented for helping solve problems or obstacles which people presently faced so that people could perform present duties as specified

3.2 Future need meant having problems which would certainly occur in the future. If people wanted to solve various problems which would occur in the future, they had to train in the present time. Steps of finding needs were as follows;

- 1) Collecting data for searching the training needs such as surveying, studying, testing, meeting, analyzing, work
- 2) Analyzing facts of the obtained information
- 3) Determining the training needs

2. Determining the Training Goals

Goals determined direction of arranging the content and learning experience, suggested guidelines of constructing the training curriculum, and determined direction of measurement and evaluation.

As goals were important to construction of the training curriculum, they had to be carefully, determined according to learners' needs and social problems (TABA, 1962 : 194)

Training goals were divided into 5 categories as follows; (Thippawan Seejan and Thatcharee Naruthum, 1959 : 101)

- 1.To increase knowledge which was useful and could be applied in the real condition of that locality.
- 2.To increase understanding in order to make the training participants correctly and fluently work.
- 3.To increase skills in order to make the training participants correctly and fluently work.
- 4.To create good attitudes in order to make the training participants have good attitudes toward new things and other things which the training holders wanted to disseminate.
- 5.To create good habit in order to make the training participants have good working habit and work in steps this would help reduce accidents and increase working efficiency.

3. Determining the Training Content

The training content had to be determined according to the curriculum objectives and goals by considering suitability of learners, educational philosophy, learning theory, and content characteristics in order to make that curriculum most have efficiency and achieve the training goals and objectives (Wannipha Sukreeyaphong, 1984 : 53)

Tyler (1949 : 84 – 85) presented 4 important criteria for determining the content as follows;

- 1.Scope meant scope of content quantity width or depth of content, and teaching duration provided to learners.

2. Sequence meant arrangement of arrangement of the selected content into sequence for sequentially giving knowledge to learners. Arrangement of the content sequence would help encourage learners to conveniently learn and have highest learning.

3. Continuity. As for teaching content in different levels, continuity made similar topics have difference in details and unequal main point.

4. Integration meant horizontal relation of the curriculum content.

Sumit KhungKorn (1981 : 81 – 85) presented the content selecting criteria as follows;

1. Reliability and main point of knowledge in each subject. Reliability of the subject content meant modernity accuracy. Concept of knowledge meant content which was the concept principle but was not the information.

2. Consistency with the real condition in the society meant teaching which emphasized the real condition in the society and used the social condition as the teaching knowledge.

3. Balance between width and depth meant ratio between width and depth by thoroughly giving information on process and concept.

4. Being able to respond to several goals

5. Consistency with learners' learning ability and experiences

6. Consistency with learners' needs and interest according to social needs and educational needs

Use of joint opinion could be made by determining people such as experts, in each subject. There was determination and compilation of opinion by using interview forms, questionnaires, and sub group discussion. The obtained information would be considered to find and contain the most suitable content in the curriculum. Before containing the content in the curriculum, there should be arrangement of the content sequence so that learners could conveniently learn and have highest learning results there were 4 methods of arranging the content sequence as follows; (Sumit Khunanukorn, 1981 : 95 – 103)

1. Arranging sequence according to difficulty and easiness of the content by beginning from easy content to more difficult content

2. Arranging sequence of the learning needs. For example, criteria or theories used as a base had to be put before other details in order to make learners understand basic theories or criteria before other content.

3. Arranging sequence from the general part to sub-parts by making learners see the general part of problems and detailed part which was the specific problem; respectively.

4. Arranging according to chronology. Some content had to be provided for learners to receive knowledge according to chronology of programs in order to study tendency which would occur in the future.

2.1.5 Training Techniques and Implementation

The implementation of the training according to the specified objectives had to think of various related factors such as administration of the training project training givers, training participants, material aids, and training techniques. The suitable training implementation methods had to think of the following things; (Winai Weerawatthananon, 1987 : 155)

1. Targets It was necessary to select the teaching methods to be consistent with targets or goals of each subject. Goals of Environmental Education wanted learners to have attitude forward environments and have behavior which helped improve the quality of those environments. So, Environmental Education teaching methods had to make learners fully participate in the learning activities.

2. Content Selection of teaching method had to consider the suitable content teaching method and use the most suitable method. For example, teaching on “Ecosystem” should use transparent sheet, slide, field study, and the created situation.

3. Learners were very important to selection of the teaching methods because Learners in each culture, age, and knowledge level had different interest, needs, learning methods.

4. Teachers to consider each person’s ability and aptitude for teaching the same subject. Some teachers taught by giving lecture which could persuade learners to agree. While some teachers could not make learners agree with them.

As for training implementation methods which were a tool which helped cause

learning according to the training objectives, the training techniques were divided into 4 main categories as follows; (Noi Sirichote, 1981 : 75 – 76)

1.Lecture and discussion by experts. Experts verbally taught content which was carefully prepared. Lecture was suitable for presenting opinions or telling experiences.

Advantages of Lecture Lecture could easily be implemented. It was suitable for few and many listeners. Several training participants might learn by listening which was more easily than reading.

Disadvantages of Lecture It was difficult to find people who could speak about the issue which interested listeners. Listeners rarely had the opportunity to participate in activities. So, it was difficult to predict results which would occur to learners.

2.Participation of the training participants. This method allowed the training participants to jointly express opinion such as seminar, group discussion, meeting, brain storming, expressing role play, case study, asking questions, interview, operational meeting, tour study.

Advantages This method allowed members to be responsible for learning and exchange experiences and opinions. And it encouraged people to jointly develop ability with other people and have more self confidence.

Disadvantages This method was suitable for few members. If members who participated in discussion did not understand their roles, the discussion would be unsuccessful.

3.Development of specific people such as the finished teaching and suggestive teaching.

4.Using material aids for the training Such as using slide, movie video tape, posters.

Training office, NIDA (1977 : 440) arranged sequence of the training techniques which were most used as follows;

1. Lecture
2. Discussion
3. Case Study
4. Informal training for changing behavior

5 Using games together with the training and other methods which were slightly used such as expressing role plays trying to solve problems which occurred, training people to decide within the specified time, teaching with project, demonstration, seeing business, television education.

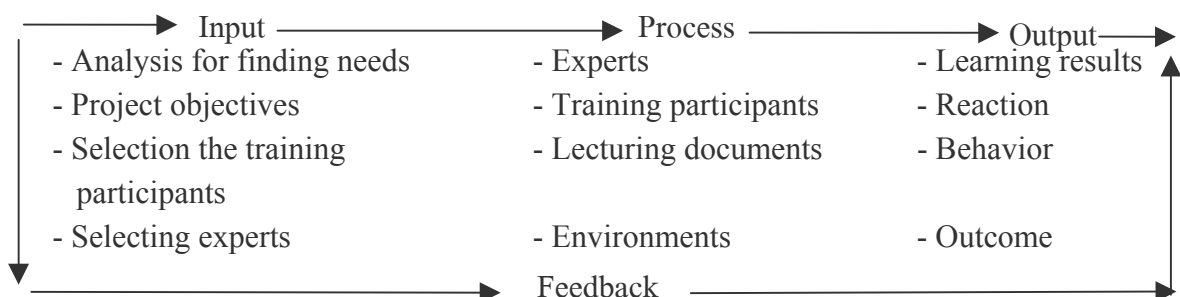
2.1.6 Training Evaluation

As for training participants, the training results were learning through learning experiences. Learning brought about behavioral changes. Psychologists and result measurers classified those behaviors in three main categories as follows;

1. Thinking Such as knowledge, understanding, application ability, evaluation and analysis ability.
2. Feeling such as interest, attitude, belief, value.
3. Acting Measuring and evaluating the training participants not only indicated the training participants’ changes but also wanted to bring about changes in their society or agency. So, measurement and evaluation had to be continuously made during the training and after the training for improving and examining effectiveness of the training, testing and evaluation had to be consistent with goals.

In order to bring about efficiency and reliability of the training evaluation. Parn Sawasmalee (1988 : 15) presented 3 main factors which had to evaluation the training as follows;

1. Training input
2. Training process
3. Training output

Chart 2: Showing Important Factor which had to be Examined for the Training Evaluation

Source : Parn Sawasmalee (1988 : 15)

Sanee Sang-Ngern (1998 : 37) said that characteristics of measuring and evaluating

The training participants could be divided into 3 steps as follows;

1. Pre-test before training and Post-Test after finishing the training then, both test had to be compared for finding change of the training participants.

2. Measurement and evaluation during the training for improving the methods of implementing the training to achieve the goals.

3. Following results of the training participants. After the training, the training results should be followed after a period of time this was because it took a period of time for some environmental behavior to express.

Due to the time problem of attitude and behavioral evaluation, the researcher, could not implement experiment and evaluation and the researcher applied the models and guidelines of developing the curriculum on Environmental Education to the development of the curriculum on the tourist guides' roles in ecotourism.

2.2 Ecotourism

Ecotourism was a tourism model which focused on maintenance of environments of tourist attractions and various resources, especially the ecosystem of those tourist attractions. Therefore, ecotourism was a part of conservation tourism which was development into Sustainable tourism

2.2.1 Meaning of Ecotourism

Tourism Authority of Thailand in cooperation with Technological and Scientific research institute of Thailand (1997 : 10) defined that ecotourism was the tourism with taking the responsibility to natural sites that had specific feature for particular locality and the source of culture that connected to ecosystem in that area by having participatory learning process of stakeholders under the environmental management and tourism with participatory tourism management of the local community in order to highlight on awareness raising for maintaining the ecosystem sustainable.

Yuwade Nirattrakoon (1995 : 52 – 53) concluded the meaning of ecotourism as follows;

1. Tourist attraction which would be encouraged and developed for ecotourism should be natural areas where there was conservation of natural resources and environments and cultural, archaeological and historical sites which appeared in those natural areas.

2. Ecotourism was the tourism which every party was responsible for natural environments and ecosystem without destruction or deterioration of natural resources and environment

3. Ecotourism was the tourism which made tourists directly touch or have experiences with natural environments. It opened the opportunity for tourists to learn and created positive code of conduct on environments.

4. Ecotourism had to be tourism which gave benefits to the nature and conserved the nature. Meanwhile, it was directly and indirectly useful for the local community

5. Ecotourism emphasized natural values or outstanding characteristic which was the identity of tourist attractions, which was the identity of tourist attraction, which attracted tourists. It did not emphasize development of various facilities.

Implementation for arranging education on the ecotourism process was a process which emphasized the models, methods, and use of various media on education in order to bring about learning by direct experience by themselves and participation in that learning process such as natural interpreting, training, On the job training case study, Role play, Game Dynamic, Brain Storming, Discussion, and various educational media.

2.2.2 Objectives and Elements of Ecotourism

2.2.2.1 Objectives of Ecotourism

Patchanee Emphan (Cited in Phanthip Athipanjanghong, 2000: 12) concluded objectives of ecotourism in order to be the framework of determining the direction of encouragement and management as follows;

1. To development tourist' awareness and understanding on making benefits to environments and economy.
2. To increase experiences which had quality or high value to tourists or people who visited tourist attractions through interpretation programs
3. To improve quality of live of the community were tourist attractions were situated
4. To maintain environmental quality. To promote tourism which involved the interesting lifestyle of the original local community (Indigenous attractions) which appeared in tourist site in order to open the opportunity of learning and create satisfaction on cultural evolution and diversity of that community.

2.2.2.2 Elements of Ecotourism

Tourism Authority of Thailand in cooperation with technological and Scientific Research Institute of Thailand said that ecotourism scopes covered 4 basic characteristics of key elements which comprised consideration of tourist sites, tourism activities, the involved people, and management models as follows; (Tourism Authority of Thailand, 1997 : 10-11)

1.Element on area. Ecotourism was tourism in natural tourist attractions which had local identities (Identity or Authentic or Endemic or Unique). This also included cultural and historical sites which involved eco-system so, it was nature-based tourism.

2.Element on management. Ecotourism was sustainable management tourism which brought about responsible travel with no or low impacts on evrironments and society. Sustainable management covered conservation of resources management of environments, and development of tourist within scope.

3.Element on activities and process. Ecotourism was the tourism which brought about the learning process by giving education on environments and

ecosystem of tourist attractions. It increased knowledge, experiences, appreciation in order to create realization and instill correct conscience to tourists, local people, and the involved operators. So, it was. Environmentally Education Tourism.

4.Element on participation. Ecotourism was the tourism which thought of participation of local people and community who mostly had participation throughout the process in order to bring about local benefits. Local benefits meant distribution of income, encouraging quality of life, and receiving compensation. In order to maintain and manage tourist attractions. And finally, the locality could control development of tourism with quality. Here, local administration, and participation of the involved people.

Moreover, Surached Chetthamas (Cited in Sudaphorn Woraphon, 1995 : 2728) Said that ecotourism Woraphon, (1995 : 27 – 28) said that ecotourism comprised 4 elements or philosophy as follows;

1.Conscience or responsibility for ecosystem (Ecological Sensitive). Responsible people were operators, agencies which were responsible for the area, tourists, and people who involved the tourism industry in various parts. Therefore, management of ecotourism had to combine the component on responsibility or conscience with management guidelines.

2.Low impact while, Mass tourism in the present time caused high impacts. Therefore, there should be administration and management of ecotourism which caused least impacts. And there should not be a lot of big facilities. There should be small facilities with enough convenience, which were consistent with nature and environments.

3.Providing information services for giving education and knowledge to tourists such as establishing the visitor center in the national park. There should be more ecotourism than service center. There should be a real operation center. For example, there should be walkway or trekking route which opened the opportunity for people to touch and learn the nature. People should bring the travelling manuals for studying knowledge such as plants, birds, animals watching manuals which involved characteristics of nature which appeared in that area. The responsible agencies such as forestry department or national park had to give knowledge and education. The

ecotourism system required quality tourist guides. There should be more training on specific tourist guides who had knowledge and understanding of ecology or nature.

4. Distribution of local benefits. It opened the opportunity for local people to have participation in management and giving services on tourism such as accommodation, food, various facilities, being local guides, leading the way or giving food while tourists were in the area moreover local people had to directly and indirectly receive the tourism benefits.

2.2.3 Ecotourism Activities

Ecotourism was the tourism which emphasized education in natural tourist attractions by giving importance to ecosystem of the area. So, most activities occurred in natural tourist attractions such as mountain, forest, waterfall, cave, sea, rivers, and various island. The main objectives of this tourism wanted to make tourist see nature and join various activities. Moreover tourist could study ecosystem and bio diversity of plants and animals. Tourists selected to travel in the form of ecotourism by studying tourism document or recommendation of tourist guides. So, Tourism Authority of Thailand or travel Agency Companies should provide the information documents on natural tourist attractions in each locality and disseminate such documents to tourist.

There were several models of ecotourism activities held in Thailand as follow; (Surasak Khunnarong, 1996 : 40)

1. Hiking was an activity of travelling to see nature forest, mountain, cave, waterfall by providing walking, riding elephants by staying overnight in hill tribe houses, resorts, forestry reception accommodation, hotels

2. Trekking and bird watching were activities of travelling to see nature of the forests. It emphasized the study of behavior of birds and insects tourists stayed overnight in the reception accommodations o the national park, hotel, resorts, and camping.

3. Canoe Padding was an activity of travelling by rowing canoes or kayaks along the stream, mangrove forest, cave, island. Tourists stayed overnight in the resorts and hotels.

4. Diving was an activity of travelling by allowing tourist to dive into the sea to see coral reefs of various islands. Tourists stayed overnight in the tourism boats, reception accommodations of the national park resort, hotels, and camping

5. Sailing was an activity of travelling by allowing tourists to sail along Phang-Nga bay Phuket, and various islands. Most tourists stayed overnight in the reception accommodations of the national park, hotels, and resorts.

6. Biking was an activity of travelling by riding bicycles into tourist site of the national park and ancient places. Tourist could approach the tourist attractions and stayed overnight in the reception accommodations of the national park, hotels, and resorts.

7. Historical tour was an activity of travelling to visit the historical and archaeological sites and ancient holes. Sometimes, there was travelling along historical routes tourists stayed overnight in the reception accommodation, resorts, and hotel.

8. Agricultural tour was an activity of travelling to visit agriculture doing places orchard making sites, flower growing places, farming places, and listen to explanations of occupational success and problems. Sometimes, tourists ate food in those places Tourists stayed overnight in the rural houses or agriculturists' houses (Hom Stay / Farm Stay), hotels and resorts.

After studying the concepts on ecotourism, the researcher found that ecotourism emphasized travelling in natural tourist attraction and cultural characteristics which involved those areas by having the objectives to study, learn, and create conscience of natural resources and environments through interpretation programs which emphasized tourists to directly touch the nature. Moreover, it helped create income to local people.

2.3 Tourist Guides' Roles in Ecotourism

Tourist guides had very important roles in encouraging conservation of tourism resources to tourists by giving knowledge, understanding, education which was an

important basic element of ecotourism. Tourist guides had to perform such roles together with roles according to responsibility of travelling each time.

2.3.1 Meaning and Importance of Tourist Guides

Tourist guides were defined as follows; (Phanthip Athipanjanghong, 2000 : 23)
The Royal Institute Dictionary for 1950 explained that tourist guides (guides) meant people who guided the way and travelling

Tourist Guide and tourism Business Act for 1992 explained that “Tourist Guides meant people who guided tourists to visit various places and gave knowledge about places or people to tourists by receiving compensation.

Tourist guides had the opportunity to be close to tourists more than other people in the locality. They were reliable to tourists and had important roles in persuading and recommending tourists to correctly behave. If tourist guides were good, tourists would be satisfied and impressed with that travelling. But, if tourist guides were not good, tourists were not satisfied or might be bored with that travelling, and might have negative attitude toward the locally. If tourists traveled alone, they might face difficulty. If tourists traveled into different locally, it was more necessary to require tourist guides. According to such importance, importance of tourist guides to tourism could be concluded into 2 categories as follow; (Chayaphorn Chernrunroj, Cited in Phuangbunga Phoomphanich, 1992 : 7)

1.Importance to Tourists. Tourist guides had ability to explain various information which tourists wanted to know. They could suitable treat tourists. And they could create pleasure to tourists.

2.Importance to Tourist Attractions. Tourist guides had ability to correctly give information and advice on suitable behavior. They could warn tourists and participated in conservation of environments which were tourism resources.

2.3.2 Tourist Guides' General Roles and Duties

Tourist guides had to give convenience to tourists and be responsible for Performing duties ranging from picking tourists up from schools or meeting point to visit various places according to the specified tourism programs. After travelling, tourist guides had to send tourists to the hotel or the last point of that tourism program.

Tourist guides had the following duties and responsibility (Uamphorn Henakaset, 1992 17 – 19);

1. Tourist guides had to give convenience on travelling, accommodation, belongings of tourists by starting from receiving work, receiving tourists' names who were under responsibility from the companies, travelling to pick tourists up at the airport, hotels, or meeting point. Tourist guides had to be responsible for baggage and take tourists to stay at the hotels. Moreover, they had to help officers of the hotels arrange tourists accommodations.

2. Tourist guides had to recommend tourist attractions and regulations by reviewing the daily tourism programs with tourist and giving details about dressing, departure time and place of the buses

3. Tourist guides had to lead tourist to visit the tourist sites according to the tourism programs. If tourist guides could not visit any place or had to change the visiting time or routes, they had to explain reasons to tourists. They had to visit places according to schedule as allow tourists to take a photograph if officers in that place allowed.

4. Tourist guides had to explain stories about places and various knowledge which tourists wanted to know such as knowledge of geography, history, cultures, tradition lifestyle of people. They should know tourist information on knowledge, interest and needs in order to suitable perform duties

5. Tourist guides had to recommend places which were necessary for tourists such as hotel, accommodation, restaurant, drink-selling shops, local product selling shops, port-office.

6. Tourist guides had to recommend practice in Thai society such as greeting, khan toke eating etiquette, entering the temples, walking, siting in some places, entering that people's house (people had to take off shoes).

7. Tourist guides had to answer tourists' questions by opening the opportunity for tourists who had problems and doubt on the visiting places to ask in order to receive more knowledge. If tourist guides could not answer some questions, they should not guess the answer. They should find an answer at a later time.

8. Tourist guides should take care of tourists' safety they had to help tourists in order to make tourists have safety of life and property. For example, they had to inform tourists about dangerous places, and keeping valuable things.

9. Tourist guides had to help solve tourists' problems which might occur while travelling such as sudden illness of tourists, taking things out of the country, currency exchange. They had to help solve problems or give correct and suitable advice to tourists in order to make tourists satisfied, believe, and trust tourist guides

10. Tourist guides had to recommend tourists to buy things by trying to most protect tourists' benefits. They should know about shops which fairly sold local products or souvenirs. If the shops cheated or took advantage of tourists, tourist guides had to help tourists without thinking of tip or commission receiving from those shops because a lot of damage might occur at a later time.

Chayaphorn Chernrungrroj, (1993 : 25 – 26) mentioned tourist guides roles as follows; Tourist guides were teachers, psychologists actors, and diplomats. Good tourist guides had to perform such role in various opportunities as follows;

Teacher Role When most tourists traveled in other areas in the country. Or abroad, they wanted to know information on those places such as population, economy, society, politics climate topography and other. Tourist guides had to clearly answer such information. General tourist guides might not have the detailed knowledge of a story but they should know various knowledge on their community such as number of populations, history of the community places, plants, food, local animals, festivals. While, specific tourist guides had to have the detailed knowledge of a story.

Psychologist Role Tourist guide was an occupation of service giving by creating impression. Tourist guides would achieve success if they knew tourists' psychology. They had to learn to suitably treat tourists. They knew how to motivate tourists to understand and follow rules of the group. It might be difficult for tourist guides to satisfy tourists in all sex, ages, and groups because tourists had different attitudes and background. Tourist guides had to use psychological principles to consider learning on nature, needs of tourists in each country. And they had to find

methods of treating those people in order to respond to different needs. Psychologist make bad things became good things moreover it helped make tourists have good relation with tourist guides and satisfied while travelling

Actor Role Sometimes, it took a long time for the long-distance travelling. This might make tourists feel bored. If tourist guides had ability to provide recreation and, create entertainment to tourists, tourist' boredom and worry on travelling might decrease. Therefore tourist guides had to perform actor role such as being singers, dancers, leading games, telling funny stories, providing comp-fire. Apart from creating pleasure to tourists, recreation helped make group members have closer relation. Tourist guides could successfully perform the actor role if they had personal ability and were well trained.

Diplomat Role As a representative of the country or the locality, tourist guides had to know how to explain background of their country to tourists in order to, make tourists have good feeling. Tourist guides had to suitable behave and show Thai identity to tourists on manner, behavior values lifestyle according to Thai society and culture such as hospitality and gentleness. They had to create good understanding among foreign tourists and create good image to the country. They had to admire civilization of the country which was equal to other nations. They had to avoid behavior which caused damage to the country. Tourist guides performed such roles like a cultural ambassador or peace ambassador.

2.3.3 Tourist Guides' Roles in Ecotourism

Noppawan Tanakarnjana (No printing year : 1,14-9) mentioned tourist guides' roles in conservation of tourism resources as follows; Although tourist guides were not directly responsible for managing tourist attraction, they could help conserve tourism resources. This was because they were closest to tourist. Therefore, they could disseminate information, give knowledge, create understanding and realization of importance of conservation of tourist attraction. And they could give knowledge of suitable behavior while travelling in the areas. In conclusion, tourist guides could be

good interpreters by replacing the agency which was responsible for managing and because such agency had limited personnel who performed such duty. Tourist guides could perform such duty when they had good knowledge and understanding of stories which they wanted to interpret. Initially, tourist guides had to study information on areas, areas managing guidelines and other by searching from documents and, talking with officers of the agency which was responsible for tourist attractions before interpreting. Such information to tourists. Conservation of tourism resources was a delicate work and required cooperation from every party.

Tourist guides had to respect tourism resources such as beautiful nature, things constructed by humans, culture, custom tradition, lifestyle. As a host and property owner, tourist guides had to take care of tourist site. They should not persuade tourists to do illegal things. When tourist guides saw some people do wrong things, they had to immediately stop such action of people. They might inform the involved people to help solve problems. They should not allow foreign people and people in other community to destroy good cultural art. They had to realize at all times that when there was a loss of cultural identity which attracted tourists, the tourism industry had to face disaster. Therefore tourist guides had important role in conservation of tourism resources because they most stayed with tourists in the tourist site (Chayaphorn Chernrangroj, 1993 : 27)

Weiler and Davis (Cited in Wannaphorn Wanitchanukorn, 1997 : 66 – 67) studied various roles which should be performed by natural tourist guides in Australia in order to bring about suitable guiding as follows;

1. Tourist guides had to hold activities which caused least impacts on environments and did not excessively use benefits of the ecosystem. This could change tourists' behavior to have more responsibility tourist guides had to have knowledge of ecosystem and conservation principles. And they had to have skills of explaining environments in tourist attractions in order to make tourists have understanding of systematic relation of living things and various resources which assembled as natural environments in the place.

2. Tourist guides should emphasize importance of environments. Apart from having specific knowledge and expertise, which was tourist guides' qualification and experiences such as being botanists, geologists, ecologists, tourist guides were officers who took care of that place.

Phanthip Athipanjaphong (2000 : 43-46) used the concept on encouragement and management of environmental education in tourist attractions as a guideline of determining tourist guides' roles in encouraging tourists' conscience of conservation tourism which were divided into 3 roles as follows;

1. Roles in Giving Knowledge

Tourist guides had to emphasize the content on ecosystem and conservation to tourists in order to make tourists have understanding of systematic relation of living things and various resources which assembled as natural environments in that place. This would well interpret values of tourist attractions. Moreover tourist guides should give knowledge of the social condition and cultures which affected human's lifestyle in order to make those tourists have conscience of importance of the ecosystem in the area where tourists visited. And tourists could have conscience of their roles in maintaining natural resources and environments.

2. Roles in Holding Activities or Creating Experiences which brought about Conscience of Conservation

Tourist guides should emphasize direct experiences and participate in that process. There were several methods of holding activities for learning by depending on suitability of each group. For example tourist guides held activities based on learning from direct experiences. They led tourists to visit various place and explained the information on those places. They provided services which enabled tourists to follow various regulations and warnings.

3. Roles in Leading or Stimulating

Tourist guides were important to tourists' learning process. And motivation was an important thing of learning. If tourist guides could motivate people to express the suitable behavior, it would make that learning achieve that goals. As a leader, tourist guides had to control the group to have similar opinion as the tourist guides in the correct way. And they had to control tourists' behavior.

Tourist guides could efficiently perform such roles if they had correct knowledge and understanding on performing the duty on ecotourism. Tourist guides' necessary working knowledge on ecotourism could be divided into 5 aspects such as nature study, culture and way of life, interpretation conservation of resources, and ecotourism.

Tourist guides' roles in encouraging conservation of tourism resources for the ecotourism were very important. Therefore, it was necessary for every tourist guide to have knowledge and understanding of such roles and perform such roles at all times. Due to such importance, the researcher did a research on the development of training curriculum on the tourist guides role in ecotourism. Such research helped increase knowledge and understanding to tourist guides so that tourist guides could realize an important role in creating conscience and encouraging conservation. Tourism by correctly using models and principles of ecotourism. Moreover, such research helped increase tourist guides working efficiency.

2.4 Related Researches

As for the research on the development of training curriculum on the tourist guides' roles in ecotourism the researcher reviewed the research report as follows;

2.4.1 Researches which involved Construction or Development of the Curriculum

Sophida Phatthanaphorn (1997 : Abstract) did a research on the construction and experiment of the environmental education training curriculum on the conservation of coastal resources for the secondary teacher : Case study: Rayong Province. There were 30 samplings for the training. There were 4 research steps which comprised preparation for construction of curriculum, data analysis and conclusion, construction of the training curriculum, experiment and evaluation of the curriculum. The research results found that the training participants had more knowledge of

conservation of coastal resources. The training participants increasingly had good attitudes toward. Conservation of coastal resources after the training at the significant level of 0.05. And they were satisfied with the training program. This showed that the constructed training curriculum was appropriate for use in training the lower secondary teachers in the areas of other provinces which were adjacent to the coast by adjusting the curriculum to the coastal resources in that locality.

Thanin Sutheprasert (1997 : Abstract) did a research on the construction of the environmental education training curriculum on use of chemicals to prevent and eliminate pests for the public health volunteers of the village. There were 3 research steps which comprised preparation for the construction of training curriculum, construction of the training curriculum training and evaluation of the training curriculum. There were experimenting group and controlling group 30 people per group. There was the training for 2 days. The research results found that means of knowledge and attitude of the experimenting group and controlling group were not different at the significant level of 0.05 before the training. After the training, the experimenting group's mean to knowledge and attitudes increased at the significant level of 0.05. while, the controlling group's mean of attitude did not change.

Sanae Sang-nguen (1998 : Abstract) did a research on the construction and experiment of the training curriculum on disposal of wastes in the community for public health volunteers of the village :Case Study: Sukhothai Province. There were 4 research steps which comprised surveying the training need, determination of the training elements and structures, construction of the training curriculum, and the training curriculum evaluation and experiment. The research results found that the training participants had more knowledge of disposal of wastes in the community and more realization of disposal of waster in the community at the significant level of 0.05 after the training. And the training participants were satisfied with training.

After studying the research results the researcher found that most training curriculums on environmental education had similar structure but had different details. Main steps comprised training need assessment, determination of the training elements

and structures, formulation of the training curriculum, and the training curriculum evaluation and experiment

2.4.2 Researches which involved Tourist Guides.

Chalaphan Likhitwasinkun (1989 : 89-112) did a research on factors which affected tourist guides' realization of conservation of environments and factors which caused realization and interest to conserve environments. The research results found that samplings had knowledge of conservation of environments in the low level. Sampling had knowledge of conservation of environments in the low level. Samplings had realization and interest to conserve environments in the moderate level. They were interested to follow various information and conserve social and physical environments in the moderate level. Generally, samplings had realization of conservation of environments in the moderate level because they had knowledge and understanding of conservation in the low level. Therefore, there should be more dissemination of information on environments by training or dissemination via mass media such as radio, T.V, magazine, journal. If tourist guides had more knowledge and understanding of environments, they would have more realization which subsequently brought about conservation.

Weiter and Davis (1973 Cited in Wannaphorn Wanitchanukorn, 1997 : 66) studied roles which should be performed by natural tourist guides in Australia in order to bring about suitable guiding. The study results found that, as for travelling with responsibility for environments, tourist guides should hold activities which caused least impacts on environments and did not excessively use benefits of the ecosystem. So, tourist guides had to have knowledge of the ecosystem, conservation principles, and skills of explaining environments in tourist attractions to tourists in order to make tourists change their behavior by having more responsibilities.

Panadda Phakdeephoowadon (1997: 75-82) studied tourist guides' communication. For encouraging tourists' behavior of conservation of environments the study results found that most samplings had knowledge of conservation of environments in the moderate level. Tourist guides' knowledge of conservation of

environments had no relation which communication for encouraging behavior of conservation of environments. Tourist guides' communication for encouraging behavior of conservation of environments was different according to sex and working duration at the significant level of 0.05.

Phanthip Athipanjaphong (2000:107-121) studied tourist guides roles in encouraging tourists' conscience of conservation tourism: case study: Thai adventure and conservation tourism Association. The study results found that tourist guides still lacked knowledge and experiences of conservation guiding. And tourist guides lacked skills of motivating tourists to see importance of conservation. So, tourist guides' roles in encouraging tourist's conscience of conservation Tourism were in the moderate level. Therefore, there should be more training for increasing knowledge and instilling conscience to tourist guides.

After studying the research results the researcher found that most tourist guides had moderate knowledge on conservation so they lacked skills and interest in performing the duty on conservation. Therefore, the researcher was interested to study and formulate the training curriculum for tourist guides on ecotourism in order to develop tourist guides' working knowledge and understanding on ecotourism and be the guideline on development of other training curriculums for tourist guides.

CHAPTER 3

RESEARCH METHODOLOGY

The objective of this research was to formulate the training curriculum for tourist guides on ecotourism. As for formulation of such curriculum, the researcher determined research steps as follows;

Step 1 : Preparation for the curriculum formulation

Step 2 : Formulation of the training curriculum

Step 3 : Evaluation of the formulated training curriculum

3.1 Preparation for the Curriculum Formulation

3.1.1 Analyzing the Tourist Guide Training Curriculum

The objectives of the research in this step were to study and analyze categories, characteristics, and structures of the present tourist guide training curriculums of Tourism Authority of Thailand. The obtained study results would be used as the basic information for the formulation of the curriculum.

As for this step, the researcher analyzed 11 tourist guide training curriculums of Tourism Authority of Thailand as follows;

1. General tourist guide curriculum (Foreign)
2. General tourist guide curriculum (Thai)
3. Specific tourist guide curriculum (Foreign/Specific area)
4. Specific tourist guide curriculum (Thai/specific area)
5. Specific tourist guide curriculum (Forest trekking).
6. Specific tourist guide curriculum (Cultural art)
7. Specific tourist guide curriculum (Marine)
8. Specific tourist guide curriculum (Coast)

9. Specific tourist guide curriculum (Natural tourist attractions)
10. Specific tourist guide curriculum (Local cultures)
11. Specific tourist guide curriculum (Extraordinary area)

The researcher considered 5 aspects of knowledge which were necessary for tourist guides' working on ecotourism as follows;

1. Nature study
2. Cultures and lifestyle
3. Interpretation
4. Tourism resource conservation
5. Ecotourism

3.1.2 Analyzing Tourist Guides and Problems of the Study

3.1.2.1 Studying and Observing Tourist Guides' Working on Ecotourism Programs.

The objectives of the research in this step were to study and observe tourist guides' working and other elements which involved tourist guides' working on ecotourism. The obtained study results would be used as the basic information for the formulation of the tourist guide training curriculum.

As for this step, the researcher chose studied programs by considering diversity of tourism activities and the suitable period of the tourism program by choosing a land-based tourism program with ecotourism activities and a marine tourism program with coastal activities. The researcher chose 2 tourism programs as follows;

- (1) Marine tourism program comprised visit to Chang Island, Trad Province
- (2) Land-based tourism program comprised riding the mountain bikes and canoeing at Ruan Phae Jungle Raft, Kanchanaburi Province.

After considering and reviewing the related literatures, the researcher determined topics as follows;

- (1) Roles in giving knowledge
- (2) Roles in providing activities or creating experiences with responsibility for cultural and natural tourist attractions.
- (3) Roles in leading or stimulating conscience of conservation

- (4) Tourist guides working problems and obstacles
- (5) Tourists' behavior and satisfaction
- (6) Participation of the local community

As for data collection, the researcher surveyed by participating in activities as a tourist and observed the specified programs and issues. The researcher analyzed data by description, classifying, comparing, and expressing linkage.

3.1.2.2 Surveying Opinions of Ecotourism Experts

The objective of the research in this step was to survey ecotourism experts' opinions on tourist guides' roles and duties and the present tourism situation. The researcher would use the obtained study results as the basic information for the formulation of the tourist guide training curriculum.

The ecotourism experts who gave opinions and recommendations were 3 academicians, 3 local community leaders who participated in ecotourism development activities, 3 officers of the national park, 3 operators of the tour companies, and 3 officers of Tourism Authority of Thailand.

The research tool was Semi-structure Interview schedule designed by the researcher and approved by Thesis committee. Such Semi-Structure Interview schedule comprised questions classified by the target group as follows,

- 1) 7 questions for officers of Tourism Authority of Thailand and academicians.
- 2) 7 questions for ecotourism operators (tour companies)
- 3) 7 questions for officers of the national park and community leaders who implemented ecotourism activities.

Details of questions were shown in Appendix A.

As for data collection, the researcher interviewed by making an appointment with the experts in advance. The researcher analyzed data by description expressing linkage and concluding.

3.1.2.3 Surveying Tourist Guides' Training Needs Assessment

The objective of the research in this step was to survey tourist guides' working roles and training needs. The researcher would use the obtained study results as the basic information for the formulation of the tourist guide training curriculum.

The sample group of this training curriculum was domestic tourist guides of the tourist companies which were members of Thai Adventure and Conservation Tourism Association. Such tourist guides regularly worked at least 1 time per month. Therefore, the researcher surveyed tourist guides' training needs by studying 129 tourist guides of 16 tourist companies. There were 112 tourist guides who were willing to answer questionnaires as follows;

TABLE 1: Number of Tourist Guides who Answered Questionnaires

Tourist Companies	Number of tourist guides in the company	Number of tourist guides who answered questionnaires
1. N.S.travel	28	24
2. River Kwae Floatail	15	15
3. Travel Mart	12	12
4. Open Worldwide	10	10
5. Phuan Thammachart	9	9
6. Sea canoe Thailand	9	8
7. Manus Kob Thai	8	8
8. Ecolife	7	7
9. Nature Traveller	6	6
10. Bike & Travel	5	4
11. Sud Khob Fa	3	3
12. Panhouse Travel	2	2
13. Camping Bike	5	1
14. Fuji Tour	4	1
15. East West Siam	3	1
16. Nature Track	3	1
Total	129	112

The research tool for this step was questionnaires designed by the researcher and approved by thesis committee. There were 3 parts of questionnaires as follows,

Part 1 : General information of samplings comprised age, sex, marital status, educational level, working duration, experiences of increasing knowledge. Question models were choices and filling in the blanks.

Part 2 : Information on tourist guides' working roles comprised roles in giving information and interpretation, roles in holding activities and creating experiences for tourists, roles in leading or stimulating correct practice, and working obstacles and problems.

Part 3 : Information on needs and opinions on training and issues which tourist guides wanted to receive more knowledge were as follows;

- (1) Opinions on tourist guides' roles in ecotourism.
- (2) Content issues which tourist guides wanted to receive more knowledge.
- (3) Training time, day, methods, models
- (4) Other useful recommendations

The researcher designed the questionnaires for being the research tool. After that, the researcher tried out such questionnaires with 3 tourist guides who were samplings for examining language and clearness before real use in data collection.

The researcher collected data by contacting officers of each company to help distribute questionnaires to tourist guides. After 1 month, the researcher collected the answered questionnaires from tourist guides.

The researcher analyzed data by quantitative analysis with statistics of percentage, mean and mode which would be used in description.

3.2 Formulation of the Training Curriculum

As for formulation of the training curriculum, the researcher analyzed data deriving from Semi-Structure Interview and questionnaires. After that, the researcher considered the analysis results and other components for determining curriculum details and training plan by implementing as follows,

3.2.1 Determining Curriculum Objectives

The researcher determined general objectives and specific objectives of the curriculum by considering the training needs and necessity and other components such as problems, situation, policies and principles of ecotourism in order to make tourist guides who received the training change behavior and have correct knowledge and understanding.

3.2.2 Determining Curriculum Structures and Explanations of each Learning Unit

As the researcher wanted to achieve the specific objectives of the curriculum, the researcher made curriculum structures which comprised content structures and duration used in each content. The researcher brought the results of analyzing the tourist guide training curriculum of Tourism Authority of Thailand, results of interviewing ecotourism experts who proposed knowledge issues which should be trained to tourist guides, and results of studying tourist guides training needs to determine as the learning units. There were 7 learning units such as principles and management of ecotourism, ecosystem and natural balance, community and ecotourism, cultural and natural interpretation, conservation of tourism resources, tourist guides' roles in ecotourism, and field practice. After that, the researcher determined chronological duration and completely wrote explanations of each learning unit.

3.2.3 Determining the Training Holding Process and Model

After there was clearness of the curriculum content, the researcher determined other details of the curriculum to be consistent with learners' needs and training content and objectives. The researcher determined other details as follows,

- Training models. There was academic lecture given by experts who were suitable for the content issues determined in the curriculum.
- Training techniques were practice and discussion for exchanging the learning experience.
- Material aid used for the training was training manuals.
- Evaluation methods comprised evaluation methods of each learning unit and evaluation by the knowledge test

3.2.4 Writing the Training Plan

The researcher made the training plan of each learning unit by writing details such as concepts, behavioral objectives, content scopes, material aids, and evaluation.

3.2.5 The Construction of the Knowledge Test for Training Curriculum.

The researcher constructed the knowledge test based on the curriculum content and objective. There were 4 choices in each article. As for score criteria, 1 score would be given to the respondent who gave the right answer in each article, and 0 score for the wrong answer or no answer.

After constructing the knowledge test, the researcher tried out such knowledge test with 30 tourist guides of NS. travel which was a member of Thai Adventure and Conservation Tourism Association for use in finding Difficulty Power and Discrimination Power as follows;

1. Finding Difficulty Power, by Using the Following Formula: (cited in Boontham Kijpreeda borisut 1994: 141)

$$P = \frac{P_H + P_L}{2n}$$

when P = Difficulty Power

P_H = Number of correct respondents in the high group

P_L = Number of correct respondents in the low group

n = Total number of respondents in both groups

The researcher chose questions with Difficulty Power between 0.20-0.80 as the real questions and adapted unqualified questions for covering all curriculum contents.

2. Finding Discrimination Power by Using the Following Formula; (cited in Buntham Kijpreedaborisut,1994:141)

$$r = \frac{P_H + P_L}{n}$$

- when r = Discrimination Power
 P_H = Number of correct respondents in the high group
 P_L = Number of correct respondents in the low group
 n = Total number of respondents in both groups

The researcher chose the questions with Discrimination Power over 0.2.

3. Finding Reliability Value by Using Kuder - Richardson Formula 21 as follows : (cited in Buntham Kijpreedaborisut, 1992 : 206)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\bar{x}(k-\bar{x})}{ks_t^2} \right]$$

- when r_{tt} = Reliability value
 k = Number of questions
 $\bar{x}$ = Means of total scores
 S_t^2 = Variance of total scores

The formula for finding variance was as follows :

$$S_t^2 = \frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}$$

- when S_t^2 = Variance of total scores
 n = Number of respondents
 x = total scores

After experimenting the test form with sample group, the researcher received 18 articles of the knowledge test form with Difficulty Power between 0.2-0.80 and Discrimination Power over 0.2. Reliability value of the knowledge test form was 0.66. The researcher improved the knowledge test form and increased 7 articles in order to cover all training contents. So, the knowledge test form comprised 25 articles. The knowledge test form and content structures of the test were shown in APPENDIX A.

3.3 Evaluation of the Formulated Training Curriculum

3.3.1 The First Evaluation

After formulating the training curriculum, the researcher presented such training curriculum to 9 specialists (3 specialists on promotion of ecotourism, 3 specialists on interpretation and recreation in the natural areas, and 3 ecotourism operators) for examination of accuracy, appropriateness, and probability of holding the training according to such curriculum by using the evaluation form (in Appendix A). After that, the researcher improved the training curriculum according to recommendations.

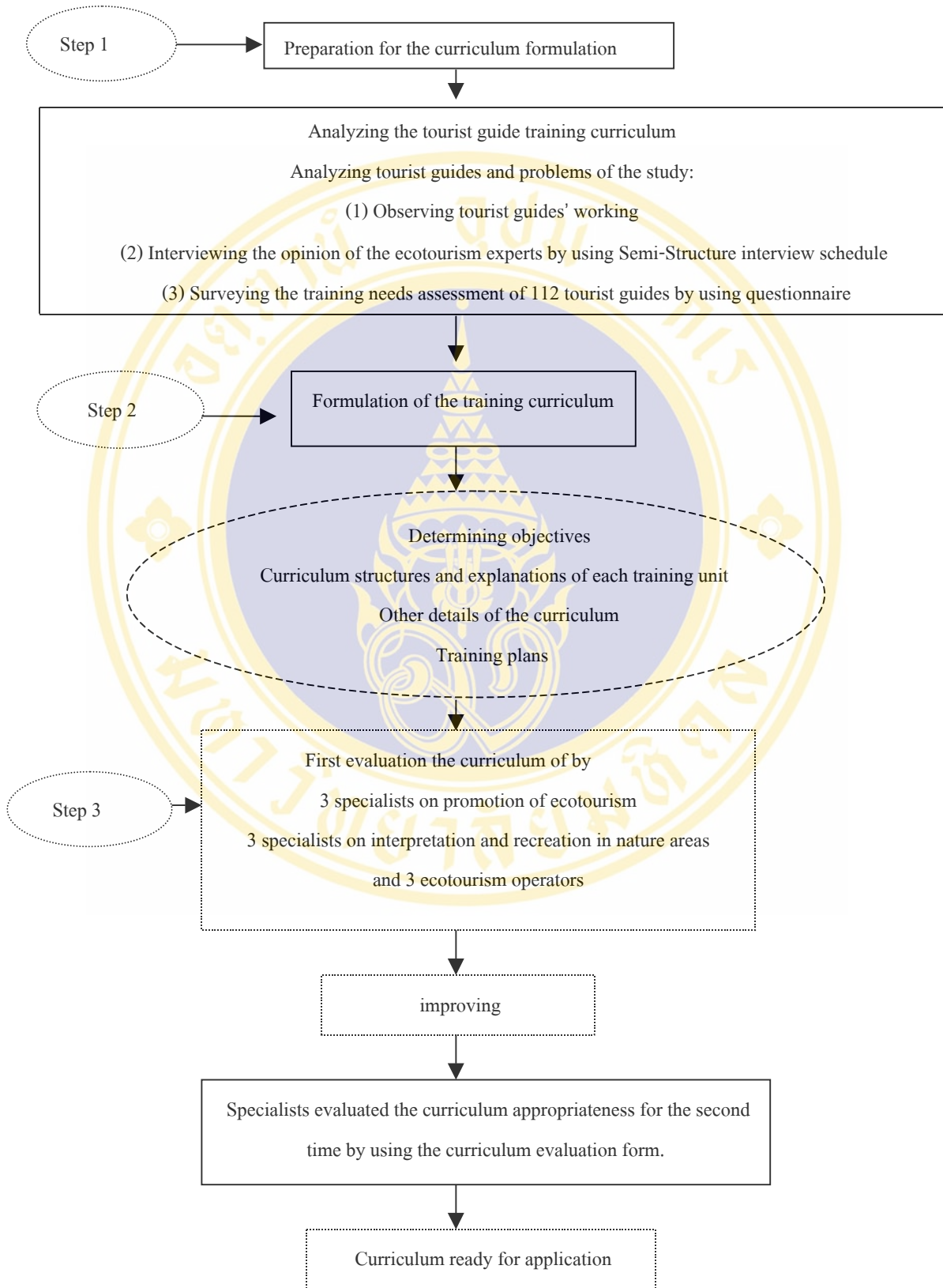
3.3.2 The Second Evaluation

After improving the training curriculum, the researcher presented such training curriculum to 9 specialists in article 3.3.1 again for the second evaluation. The evaluation tool was the curriculum appropriateness evaluation form. Such evaluation form was Rating Scale questionnaires which covered 3 contents such as academic accuracy, consistency with objectives, and appropriateness of the curriculum content. The researcher determined Rating Scale as follows,

- 5 Scores meant most Appropriateness
- 4 Scores meant much Appropriateness
- 3 Scores meant moderate Appropriateness
- 2 Scores meant little Appropriateness
- 1 Score meant least Appropriateness

The researcher analyzed data from the curriculum evaluation form with statistic values such as percent, mean, and mode.

Chart 3 : Showing Steps of Formulating the Curriculum

CHAPTER 4

RESEARCH RESULT

As for the research results of the formulation of training curriculum for tourist guides on ecotourism, the researcher divided presentation of the research results into the following 4 parts according to the training curriculum constructing process;

1. Results of analyzing the tourist guide training curriculum.
2. Results of analyzing tourist guides and studying problems.
3. Results of formulating the training curriculum.
4. Results of evaluating the formulated training curriculum.

4.1 Results of Analyzing the Tourist Guide Training Curriculum

Tourism Authority of Thailand (TAT) determined that people who wanted to be tourist guides had to receive the training according to the standard curriculum certified by tourist guides and tour business committee. The standard curriculum was effective from November 12, 1996 by comprising a tourist guide training curriculums us follows;

General tourist guide training curriculum (Foreign / Thai) – 2 curriculums.

Specific tourist guide training curriculum 7 curriculums which comprised.

- Area tourist guides (Foreign / Thai).
- Forest trekking / marine / coastal tourist guides.
- Cultural art tourist guides.
- Extraordinary tourist guides.

Each curriculum comprised the knowledge part and the study part as follows;

(1) Academic knowledge (Basic knowledge / specific knowledge) was the topic of general knowledge of history, geography, hotel, restaurant and local products.

(2) Occupational knowledge was the topic used for tourist guides' general working such as tourist guides' roles, etiquette and code of conduct.

(3) Knowledge of tourist sites which was the information on tourist sites such as ancient places in Thailand and important places in the locality.

(4) Field study was determined in each curriculum.

In 2000 Tourism Authority of Thailand improved the general tourist guide training curriculum (Foreign / Thai) by increasing the content of the academic part such as principles of sustainable tourism, environments, ecosystem, human society, Thai wisdom heritage, natural balance, principles and management of ecotourism and natural interpretation. Moreover, Tourism Authority of Thailand constructed 2 more specific tourist guide curriculums which comprised the specific tourist guide curriculum (Natural tourist attractions) and the specific tourist guide curriculum (local cultures).

As for tourist guides who received the training on the original curriculum, Tourism Authority of Thailand provided more knowledge training as follows; knowledge of general law, law on tourist guides, tourist guides' personality and code of conduct service giving techniques, efficient communication techniques, and principles of sustainable tourism.

As present, tourist guides on ecotourism were tourist guides who received the training in the general standard curriculum and the specific tourist guide curriculum as mentioned above. As there were few tourist guides who received the training on specific tourist guides as shown in the Appendix A, most tourist guides on ecotourism in the present time were tourist guides who received the training on the general tourist guide curriculum.

As for the study of the tourist guide training curriculums in the present time and encouragement of tourist guides' roles in ecotourism, the researcher divided knowledge which was necessary for encouraging tourist guides' roles in ecotourism

contained in each curriculum into 5 aspects according to the experts opinion as follows;

1. Nature study.
2. Cultures and lifestyle.
3. Interpretation.
4. Tourism resources conservation
5. Ecotourism.

1. Nature Study

Academic knowledge part of the general tourist guide curriculum in the original copy (1996) contained the knowledge of Nature Study in the topic of Thai geography. Later, the improved copy (2000) increased 2 topics which comprised environment, natural ecosystem, human society and the topic of natural balance. Specific tourist guide curriculum contained the knowledge of the nature study in some curriculums such as the topic of regional geography which involved forest trekking plants and wild animals and ecosystem and living things in the sea.

2. Cultures and Lifestyle

General tourist guide curriculum in the original copy considerably contained the knowledge of cultures and lifestyle such as the topic of Thai society, Thai art, Thai traditions and festivals. While, the specific tourist guide curriculum contained such knowledge in some related curriculums such as the topic of local traditions and festivals, local people. As for the specific tourist guide curriculum (Art and culture), the curriculum structures were not clearly determined. But qualifications of tourist guides were high specified.

3. Interpretation

The topic of interpretation was not contained in general tourist guide curriculum in the original copy but was contained in the improved copy in the topic of natural interpretation. Moreover, such topic was contained in the specific tourist guide curriculum (natural tourist attractions) in the topic of natural interpretation techniques.

4. Tourism Resource Conservation

Curriculums in 1996 determined the topic of conservation of tourism resources in every curriculum. Sea and coastal tourist guide curriculum contained the topic of pollution problems and conservation of sea resources. General tourist guide curriculum in the improved copy and specific tourist guide curriculum (local cultures) contained the topic of principles of sustainable tourism.

5. Ecotourism

Only general tourist guide curriculum the improved copy contained the knowledge of ecotourism in the topic of principles and management of ecotourism.

The researcher showed detail 5 of the knowledge which were necessary for encouraging tourist guides' role in ecotourism contained in each curriculum in table 2.

Table 2. Tourist Guides Curriculum and Knowledge which was Necessary for Encouraging Tourist Guides' Roles in Ecotourism

Names of Curriculums	Knowledge which was necessary for encouraging tourist guides' roles in ecotourism				
	Nature Study	Cultures and way of Life	Interpretation	Conservation	Ecotourism
1,2.- General tourist guide curriculum (Foreign/Thai)	Thai geography	Thai society Thai art Thai literature Thai wisdom heritage	Natural Interpretation	Conservation of Tourism resources Principles of sustainable tourism	Principles and management of ecotourism
3. Specific tourist guide curriculum (Foreign)	Local geography	Local festivals, traditions, and cultures Local products and souvenirs	None	Conservation of tourism resources	None
4. Specific tourist guide curriculum (Thai)	Local geography	Local festivals, traditions, and cultures Local products and souvenirs	None	Conservation of Tourism Resources	None
5. Specific tourist guide curriculum (Forest trekking)	Regional geography which involved forest trekking	Local people	None	Conservation of tourism resources	None
6. Specific tourist guide curriculum (Cultural art)	None	None	None	None	None

Table 2 (Continued)

Names of Curriculum	Knowledge which was necessary for encouraging tourist guides' roles in ecotourism				
	Nature Study	Cultures and way of Life	Interpretation	Conservation	Ecotourism
7. Specific tourist guide curriculum (Marine)	General characteristics of Thai sea, ecosystem, and living things in the sea	Initial Underwater Archaeology	None	Problems on Pollution and Conservation of Sea resources	None
8. Specific tourist guides curriculum (Coast)	Sea tourist attractions In the locality	None	None	Problems on pollution and conservation of sea resources	None
9. Specific tourist guide curriculum (Extraordinary area)	Local Geography	Local Festivals, traditions, and cultures	None	Conservation of tourism resources	None
10. Specific tourist guide curriculum (Natural attraction)	Ecosystem and plant society Ecosystem and animal society	Local community culture, and way of life	Natural interpretation techniques	Conservation of tourism resources	None
11. Specific tourist guide curriculum (Local culture)	Specific tourism geography	Local community culture, and way of life	None	Conservation of tourism resources and principles of sustainable tourism	None

4.2 Results of Analyzing Tourist Guides and Studying Problems

4.2.1 The Results of Studying and Observing the Tourist Guides' Working

As for the results of analyzing tourist guides and studying problem, the researcher studied tourist guides who worked for 2 tour programs on ecotourism as follows;

- 1) Marine tourism program: Coastal diving of Chang Islands, Trad Province;
 Travelling date : April 6-8, 2001.
 Number of tourists : 25 people.
 Tourist guides of NS. travel Co.,Ltd. : 3 people.
 Activities : 1. Diving along the coast. 2.Travelling to see Tharn Ma Yom Waterfall. 3.Camp-fire.
- 2) Land-based tourism program: Riding mountain bikes, rowing canoes at Ruan Phae Jungle Ruft, Karnchanaburi Province;
 Travelling date : August 25-26, 2001.
 Number of tourists : 8 people.
 Tourist guides of River Khwae Floatail Co.,Ltd. : 2 people.
 Activities : 1. Rowing Canoes. 2. Travelling to see Lawa Cave. 3.Riding mountain bikes. 4. Visiting Mon Village.

As for the study, the researcher determined the topics used in observing tourist guides' working as follows;

- (1) Roles in giving knowledge.
- (2) Roles in holding activities or creating experiences which brought about conscience of conservation.
- (3) Roles in leading or stimulating conscience of conservation.
- (4) Tourist guides' working obstacles and problems.
- (5) Tourists' behavior and satisfaction.
- (6) Participation of the local community.

1. Roles in Giving Knowledge

The two groups of tourist guides gave knowledge to tourists for 2 spans. Initially, tourist guides gave basic information on tourist sites, which comprised the information on geography such as location, area, area characteristic, important tourist attractions and historical importance which occurred in the area. The tourist guides informed tourists sites. Later, the tourist guides gave knowledge to tourists while they were doing activities such as regulations and correct methods.

After observing, the researcher found that tourist guide well performed the roles in giving general knowledge to tourists. The tourist guides in the second group who were local guides explained the information which was interesting and useful for tourists. But, such method was one-side communication. Tourist guides gave the information while tourists listened to such information. This caused lack of the opinion exchanging process. Tourist guides seldom gave the knowledge of conservation.

2. Roles in Holding Activities or Creating Experiences which brought about Conscience of Conservation

Tourism activities of 2 groups were different. Activities of the first program were diving along the coast, Walking to see the waterfall and the camp-fire. Activities of the second program were rowing canoes in Kwae Noi River, travelling to see Lawa Cave and riding mountain bikes. As for 2 programs, the tourist guides took tourists into the zone specified by officers, took care of safety and explained activities doing regulations. The tourist guides told the interesting details while doing activities. This made tourists receive pleasure. The tourist guides emphasized relation group activities and pleasure.

After observing tourist guides' roles in holding activities, the researcher found that the tourist guides well performed roles in implementing activities and keeping order. But tourist guides had few roles in increasing knowledge of conservation to tourists and doing activities which directly touched the nature. Tourist guides focused on giving pleasure to tourists. They lacked the process of creating understanding and good conscience to the surrounding nature.

3. Roles in Leading or Stimulating Conscience of Conservation

Two groups of tourist guides performed roles in leading natural conservation by making tourists follow regulations of the national park. For example, the tourist guides did not allow tourists to walk out of the specified way while doing activities. And they persuaded tourists to keep cleanliness of the area.

After observing, the researcher found that the tourist guides behaved as a good model for tourists. They persuaded tourists to follow the regulations of the place. They allowed tourists to do activities within the specification route for tourists' safety. Moreover, they opened the opportunity for tourists to buy products of local people.

4. Working Problems and Obstacles

Two groups of tourist guides seldom faced any working problems due to the following reasons; tourist guides well made various preparations and were familiar with the area. Moreover, tourists gave cooperation with tourist guides. Tourist guides only faced the problem on the activity doing duration.

5. Tourists' Behavior and Satisfaction

Most tourists well cooperated with tourist guides by following the regulations and doing various activities. Some tourists were interested in the information explained by tourist guides such as natural tourist sites which were beautiful, activities which created pleasure and good management of the place. After travelling, most tourists were considerably satisfied with travelling.

6. Participation of the local community.

As for participation of the community, operators gave services on tourism in the locality such as accommodation and sold local products to tourists. As 2 groups of tourist sites were in the national park, the community slightly participated in the area management. As for the second program, the local community was Mon people whose village was behind the accommodations. Most of these people were employees of the resort. Some people sold local products such as various handicraft products. Moreover, most local people who lived around the area were agriculturists.

4.2.2 The Results of Surveying Opinions of the Ecotourism Experts by Using Semi-Structural Interview Schedule

The researcher interviewed 5 people groups who were ecotourism experts as follows; officers of Tourism Authority of Thailand, academicians, operators of tour companies on ecotourism, officers of the national park and community leaders who implemented ecotourism activities, 3 people per group, during September 3 – October 18, 2002. The researcher would like to present the interview results as follows;

4.2.2.1 Opinions of Officers of Tourism Authority of Thailand and Academicians

(1) Tourism Models in the Natural Areas of Thailand in the Present Time

Both groups had similar opinions as follows; Most tourism in the natural areas in Thailand in the present time was not ecotourism due to lack of several components such as area management. As most tourist attraction were in the national park, there was little coordination between the national park and local community and there was little participation of community. Officers of the national park and the community lacked knowledge. The information center could not completely give information. The budget was needed for use in building the construction, which was not the objective of ecotourism. Moreover, tourist guides lacked correct knowledge. Therefore, correct knowledge should be continuously given to all involved people because, at present, there was only material development.

(2) Importance of Tourist Guides in Encouraging Developing Ecotourism

Tourist guides were directly and indirectly important because they were an intermediary between tourists and tourist attractions. Tourist guides should correctly give knowledge, tell various stories, be a good model for tourists and be a coordinator between tourists and the local community. These were important components of ecotourism.

(3) Tourist Guides' Roles in the Present Time

Most tourist guides had few roles due to lack of correct knowledge and understanding on working. Good tourist guides should always find more knowledge

study local cultures of the tourist sites, be a good model for tourists not encourage tourists to do wrong things and give academic knowledge to tourists. There should be local guides or specific tourist guides because these guides should give information more correctly and completely.

(4) Tourist Guides' Roles in Encouraging the Local Community's Income

Tourist guides encouraged the local community's income by persuading tourists to buy local products and use various services of the community such as use of local guides service. Tourist guides should not monopolize products of the shops which gave benefits.

(5) Relation between Tourist Guides and the Local Community.

Tourist guides should have relation with the local community in order to collect in-depth information. They should lead tourists to follow the local cultures. And they should respect rules and regulations of the community. For example, as for homestay, tourist guides and tourists should behave like members of the accommodation. Tourist guides should invite villagers' representatives to tell the interesting stories to tourists. They should widely have relation with every group of the community or else other problems might occur.

(6) Training more Knowledge to Tourist Guides

Tourist guides had to increasingly receive the training on knowledge. This was because a lot of tourist guides still lacked knowledge in several aspects such as natural interpretation, natural balance, coordination with officers or community leaders on tourism and working ethics. Therefore, the training the knowledge of ecology, natural resources and environments, local wisdom and cultures and natural interpretation should be provided for solving problems. Academic knowledge of villagers in the community should be increased.

(7) Attitudes Forward Tourist Guides and Tourism in the Present Time

At present, there were enough tourist guides. But, these tourist guides still lacked knowledge and quality. Most tourist guides focused on seeking benefits,

lacked ethics and code of conduct and did not increase knowledge. There should be more development of specific tourist guides. As for opinion on tourism in the present time, “Masstourism” was mainly emphasized. There were new tourism models for meeting tourists’ needs. At present, tourist received more knowledge from various information sources such as internet. As the carrying ability and management of areas were not sufficient, various problems occurred.

4.2.2.2 Operators (Tourist Companies)’ Opinions on Ecotourism

(1) Understanding of Ecotourism

Three operators well understood about tourism. They defined that ecotourism was a new tourism model which focused on natural conservation. As for this tourism model, tourists received knowledge and pleasure from the tourism activities. Moreover, the local community and villagers received the tourism benefits.

(2) Ecotourism Managing Problems and Obstacles

The problem of implementing tourism to be ecotourism was lack of tourist guides who had suitable knowledge and qualifications. Most tourist guides did not have the suitable quality. They excessively focused on benefits and income. Moreover, there was limitation of entering the natural areas because most tourist attractions were in the national park. There was a lack of the guiding officers. There was little readiness of the place. And officers of some places had little knowledge and understanding.

(3) Tourist Guides’ Working Guideline Framework

Ecotourism operators ordered their tourist guides to use the working guideline framework as follows;

- Tourist guides should have conscience of environmental conservation. They should not destroy nature. They should respect and honor local cultures.
- Tourist guides should correctly present information to tourists.
- Tourist guides should coordinate with the organization and officers in the area and follow the regulations.

- Tourist guides should be a good model for tourists.
- Tourist guides should encourage tourists to participate in various activities.

(4) Tourist Guides' Knowledge and Roles

The tourist guides had some knowledge and roles. Most tour companies selected tourist guides who received the training on the general tourist guide curriculum. Moreover, the companies should provide the training on various knowledge and policies of the companies according to suitability. And tourist guides should give detailed information of each area before performing tour duties.

(5) Training more Knowledge to Tourist Guides

There should be a short-period training curriculum because the tourist guides had the problem on time. Expenditure should not be too high. There should be privileges such as a card or brooch which showed that tourist guides received the training for motivating the tourist guides to receive the training. Knowledge issues which should be trained to tourist guides were as follows;

- General knowledge on nature, plants, wild animals.
- Basic ecology.
- Natural interpretation.
- Cultures, lifestyle.
- Principles of conserving natural resources.

(6) Concepts in Encouraging Ecotourism to have Quality

The tour operators had the concepts in encouraging ecotourism to have quality as follows,

- Selecting quality tourist guides to work.
- Always training more knowledge to tourist guides.
- Giving basic information to tourists who entered natural areas.
- Coordinating with the community leaders and officers in that tourist attraction before doing tourism activities.
- Not using materials and equipment which were dangerous for nature.

(7) Attitudes Toward Tourist Guides and Tourism in the Present Time

Tourist guides were important personnel of tourism. They were a cultural representative of the country when they welcomed foreign tourists who visited Thailand. So they had to have more quality, code of conduct and ethics. And they should always find more knowledge.

At present, tourists' tourism behavior changed. As tourists received more information, they increasingly traveled by them selves. Several tourist sites still lacked readiness of management and related officers. The national park had little detailed information. So, tourist guides still had important roles.

4.2.2.3 Opinions of Officers of the National Park and Community Leaders who Implemented Ecotourism Activities

(1) Understanding of Ecotourism

Officers of the national park and community leaders who implemented ecotourism activities had correct understanding of values and meaning of ecotourism as follows; Ecotourism was a new model of conserving natural resources and tourist attractions. It made tourists received more knowledge and understanding of nature and lifestyle of the community. It created conscience of natural conservation. It allowed the community to participate in talking care of tourist attractions. And it created income to members in the community.

(2) Tourism Activities Held in the Area

Officers of the national park thought that most activities implemented in the area were the model of ecotourism. Apart from pleasure, tourists received knowledge and studied lifestyle of living things in the nature and people in the community. Moreover, the community received income from tourism. While, the community leaders also thought that tourism activities in the area were ecotourism. It made people in the community have participation. It opened the opportunity for the local community to take care of the area and have more income by using the guideline "Forest could exist, community could exist". Tourists who entered the community received knowledge from the tourism activities and studied lifestyle of local people and old cultures.

(3) Tourism and the Community in the Area

As for benefits to the community, both groups thought that the community received benefits from selling local products, giving services and employment such as giving services of vehicles and local guides and development of utility. Meanwhile, if the community lacked understanding or was not string, negative impacts might occur such as a change in lifestyle of the community and conflicts on benefits.

(4) Roles of Tourist Guides who Worked in the Area

Officers of the national park said that, at present, there were 2 categories of tourist guides comprising general tourist guides and local guides. Both categories of tourist guides had different roles. Most general tourist guides came from other areas. Their basic knowledge and language ability were good. But their specific knowledge in the area was little. While, local guides who lived in the area had good knowledge of various stories in the area but still lacked knowledge and skills of presentation. However, both categories of tourist guides still had not enough knowledge of conservation of natural resources. Tourist guides who took tourists to visit the national park should coordinate with officers for giving convenient to tourists. They should give basic information and respect regulations of the national park. And they should have a role in interpretation which was different in each area. Similarly, the community leaders thought that there were few good tourist guides. Tourist guides should present correct information on regulations of the local community. They should respect and honor local traditions. They should construct the learning process and be a good model for tourist. And they should persuade tourists to buy products and services of the local community.

(5) Training more Knowledge to Tourist Guides

The training should be provided for general tourist guides and local guides so that these guides could similarly receive correct information and principles. Tourist guides should receive more knowledge of sustainable tourism, ecology, natural interpretation, cultures and lifestyle of the community and creating conscience of conservation of natural resources and environments.

(6) Concepts in Encouraging Ecotourism

Officers of the national park thought that correct knowledge and understanding of nature should be given to people who visited the national park by developing the information center, holding the tourism activities which were useful and did not impact on the nature. Similarly, the community leaders thought that the target tourists should be informed of values and importance of the community in natural tourist attractions. There should be provision of the training on the knowledge of conservation tourism to community members. There should be coordination with the responsible agency for developing tourist attractions.

(7) Attitudes Toward Tourist Guides and Tourism in the Present Time

Both groups had similar opinions as follows; At present, there were few quality tourist guides. Most tourist guides still lacked correct knowledge. They did not understand lifestyle of local people so they could not interpret to tourists. Officers of the national park thought that tourist guides should be an intermediary between tourists and nature. And tourist guides should be a good model of conservation of tourism resources. As for the tourism management, the community leaders thought that there was conflict on benefits. Some people took advantages of local community. Therefore, state agencies should increasingly take care of the tourism management.

4.2.3 The Results of Surveying Tourist Guides' Training Needs and Roles by Using Questionnaires

4.2.3.1 Characteristics of the Studied Samplings

The studied samplings were 112 tourist guides of the tour companies which were members of Thai Adventure and Conservation Tourism Association. Such tourist guides used to receive the tourist guide training of Tourism Authority of Thailand and regularly performed tour duties at least 1 time per month. According to the obtained information, samplings by 60.7 percent were female. Samplings by 72.3 percent were below 30 years old. Samplings by 83.0 percent were single. Samplings by 89.3 percent graduated with the bachelor degree and higher. Samplings by 48.2 percent worked for 1-3 years. Samplings by 87.5 percent received the training on general tourist guide curriculum of tourism Authority of Thailand. Samplings by 55.4

never had experience of increasing the environmental knowledge. Detail were shown in table 3

Table 3 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides Classified by Sex, Age, Marital Status and Educational Level

(n =112)

Characteristics	Number	Percent
Total number of tourist guides	112	100
Sex		
Male	44	39.3
Female	68	60.7
Age		
Below 21 years old	0	0
21-25 years old	28	25.0
26-30 years old	53	47.3
31-35 years old	21	18.8
36-40 years old	7	6.2
Over 40 years old	3	2.7
Marital status		
Single	93	83.0
Married	19	17.0
Educational level		
Diploma	12	10.7
Bachelor degree	92	82.1
Higher than bachelor degree	8	7.2
Working duration		
1-3 years	54	48.2
4-6 years	30	26.8
7-10 years	16	14.3
Over 10 years	12	10.7

Table 3 : (Continued)

(n = 112)

Characteristics	Number	Percent
Tourist guide training		
Specific tourist guide curriculum	98	87.5
General tourist guide curriculum	14	12.5
Having the experience of increasing the environmental knowledge		
Yes	50	44.6
No	62	55.4

After surveying the guiding experience in the natural areas, the researcher found that tourist guides by 83.9 percent had the guiding experience in the natural areas such as sea and beach. Tourist guides by 69.6 percent had the guiding experience in the forests. As for the guiding activities in the natural areas, the researcher found that tourist guides by 69.6 percent used to guide the tourism activities in the natural areas such as surface diving. Tourist guides by 67.9 percent used to guide the tourism activity on travelling by boat to see the nature. Details were shown in table 4 and 5

Table 4 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides Classified by the Guiding Experience in the Natural Areas

(n=112)

Natural tourist attractions	Number	Percent
Forest	78	69.6
River / stream	55	49.1
Mountain or cliff	65	58.0
Sea and beach	94	83.9
Agricultural area	41	36.6
Community / cultural place in the natural areas	53	47.3

Table 5 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides Classified by the Guiding Activities in the Natural Areas

(n = 112)

Activities	Number	Percent
Land-Based		
Forest trekking	66	58.9
Watching birds	22	19.6
Camping	58	51.8
Mountain bikes	32	28.6
Riding elephants	57	50.9
Watching animals at night	49	43.8
Climbing mountains / cliff	13	11.6
Agricultural tourism	14	12.5
Historical / archaeological tourism	68	60.7
Water-Based		
Surface diving	78	69.9
Deep diving	13	11.6
Sailing	1	0.9
Rafting	60	53.6
Canoes	45	40.2
Travelling by boat to see nature	76	67.9
Glass bottom boats	45	40.2

4.2.3.2 Tourist Guides' Working Roles in Ecotourism

After surveying tourist guides' roles in ecotourism, the researcher found that tourist guides gave knowledge, held activities, created experiences to tourists and led or stimulated correct practice. Tourist guides' roles were as follows;

(1) Roles regularly Performed by Tourist Guides by 70 Percent

As for roles in giving knowledge, most tourist guides by 78.6 percent informed tourists about regulations of tourist attractions. Tourist guides by 70.5 percent briefly

explained basic information of tourist attractions for preparing tourists readiness before visiting the area.

As for roles in holding activities and creating experiences for tourists, tourist guides by 70.5 percent held activities for tourists by thinking of tourists' safety.

As for roles in leading or stimulating correct practice, tourist guides by 90.2 percent strictly follow the regulations of the place. Tourist guides by 87.5 percent informed tourists about importance of following the regulations and various warnings sticking in the tourist attractions. Tourist guides by 83.9 percent persuaded tourists to help keep cleanliness of the tourist attractions.

(2) Roles Regularly Performed by Tourist Guides by 50-70 Percent

As for roles in giving knowledge, tourist guides by 58.0 percent explained values and importance of tourist attractions on beauty, natural balance, or economy in order to make tourists love natural resources. Tourist guides by 53.6 percent explained stories on history culture, tradition and lifestyle of local people.

As for roles in holding activities and creating experiences to tourists, tourist guides by 53.6 percent held activities for tourists by thinking of environmental impacts. Tourist guides by 49.1 percent took tourists to see cultural performances such as traditions, local handicrafts.

As for roles in leading or stimulating correct practice, tourist guides by 68.8 percent behaved as a good model for tourists such as dressing and following local traditions. Tourist guides by 46.4 percent watched behavior and controlled tourists to follow the regulations.

(3) Roles which were not Regularly Performed by Tourist Guides by 70 Percent

As for roles in giving knowledge, tourist guides by 18.8 percent explained cultural characteristics which involved ecosystem of the tourist attractions.

As for roles in holding activities and creating experiences for tourists, tourist guides by 11.6 percent held the activities which had the learning process on local traditions and cultures. Tourist guides by 12.5 percent planned and coordinated with the local community or organization to give service and manage the ecotourism

activities. Tourist guides by 16.1 percent held activities by allowing tourists to participate in doing activities with the community by themselves by considering according to suitability. Details were shown in table 6.

Table 6 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Performed Activities

(n = 112)

Performed Activities	Number and percent		
	Regularly	Sometimes	Never
Roles in giving information and interpretation.			
1. Briefly explaining basic information of the tourist attractions in order to prepare tourists' readiness before visiting the area.	79 (70.5)	32 (28.6)	1 (0.9)
2. Explaining the nature and ecology of various things in the tourist attractions to tourists.	42 (37.5)	50 (44.6)	2 (17.9)
3. Explaining the information on background and physical characteristics of the tourist attractions.	37 (33.1)	67 (59.8)	8 (7.1)
4. Explaining stories on history, culture, tradition, lifestyle of local people	60 (53.6)	4 (33.6)	11 (9.8)
5. Explaining cultural characteristics which involved ecosystem of the tourist attractions.	21 (18.8)	66 (58.9)	25 (22.3)

Table 6 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Performed Activities (continued)

(n = 112)

Performed Activities	Number and percent		
	Regularly	Sometimes	Never
6. Explaining relation between human and nature in the natural tourist attractions.	36 (32.1)	60 (53.6)	16 (14.3)
7. Explaining values and importance of the tourist attractions on beauty, natural balance or economy in order to make tourists love the natural resources.	65 (58.0)	35 (31.3)	12 (10.7)
8. Informing tourists about guidelines of conserving tourist attractions for longer and worthy use.	54 (48.2)	46 (41.1)	12 (10.7)
9. Informing tourists about importance of cooperation in conserving environments both on nature and culture.	55 (49.1)	47 (42.0)	10 (8.9)
10. Informing tourists about regulations of the tourist attractions.	88 (78.6)	14 (12.5)	10 (8.9)

Table 6 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Performed Activities (continued)

(n = 112)

Performed Activities	Number and percent		
	Regularly	Sometimes	Never
Roles in holding activities and creating experiences for tourists.			
1. Holding activities for tourists by thinking of environmental impacts.	60 (53.6)	48 (42.8)	4 (3.6)
2. Holding activities for tourists by thinking of tourists' safety.	79 (70.5)	33 (29.5)	0 (0)
3. Holding activities which had the learning process on local traditions and cultures.	31 (27.7)	47 (42.0)	34 (30.3)
4. Holding activities which had the learning process on local traditions and cultures.	13 (11.6)	78 (69.6)	21 (18.8)
5. Holding activities which created conscience or encouraged behavior of conserving natural resources and environments for tourists.	29 (25.9)	71 (63.4)	12 (10.7)

Table 6 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Performed Activities (continued)

(n = 112)

Performed Activities	Number and percent		
	Regularly	Sometimes	Never
6. Holding activities which allowed tourists to participate in doing activities with the community by themselves by considering according to suitability of each tourist group.	18 (16.1)	52 (47.3)	42 (37.5)
7. Planning and coordinating with the local community or organization to give service and manage the ecotourism activities.	14 (12.5)	53 (47.3)	45 (40.2)
8. Taking tourists to listen to the explanation of officers of the national park or officers of that tourist attraction.	42 (37.5)	59 (52.7)	11 (9.8)
9. Providing local guides to guide the way or give information which involved that locality.	18 (16.1)	79 (70.5)	15 (13.4)
10. Taking tourists to see the cultural performances such as traditions, local handicrafts	55 (49.1)	47 (42.0)	10 (8.9)

Table 6 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Performed Activities (continued)

(n = 112)

Performed Activities	Number and percent		
	Regularly	Sometimes	Never
Roles in leading or stimulating correct practice.			
(1) Strictly following the regulations of the place.	101 (90.2)	11 (9.8)	0 (0)
(2) Informing tourists about importance of following the regulations and warnings sticking in the tourist attractions.	98 (87.5)	13 (11.6)	1 (0.9)
(3) Watching behaviors and controlling tourists to follow the regulations.	52 (46.4)	58 (51.8)	2 (1.8)
(4) Informing, prohibiting and warning tourists who incorrectly behaved such as collecting corals or writing on the walls.	79 (70.5)	30 (26.8)	3 (2.7)
(5) Behaving as a good model for tourists such as dressing, following local traditions.	77 (68.8)	35 (31.2)	0 (0)
(6) Persuading tourists to help keep cleanliness of the tourist attractions.	94 (83.9)	17 (15.2)	1 (0.9)

Table 6 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Performed Activities (continued)

(n = 112)

Performed Activities	Number and percent		
	Regularly	Sometimes	Never
(7) Recommending and persuading tourists to buy products and services of the local community	81 (72.3)	31 (27.7)	0 (0)

4.2.3.3 Tourist Guides' Problems and Obstacles in Encouraging the Conservation of Environments and Tourism Resources

As for the study results of the tourist guides' problems and obstacles in encouraging the conservation of environments and tourism resources, the researcher found that tourists by 73.2 percent were not interested and did not see importance of such encouragement. Tourist guides by 45.5 percent lacked knowledge and experience. The involved people by 37.5 percent did not give cooperation. Details were shown in table 7.

Table 7 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Problem and Obstacles in Encouraging the Conservation of Environments and Tourism Resources

(n = 112)

Problems and obstacles	Number	Percent
1. Companies had no encouragement policy.	8	7.1
2. Time limitation.	41	36.6
3. Lacking knowledge and experience.	51	45.5
4. Tourists were not interested and did not see the importance.	82	73.2
5. The involved people did not give cooperation.	42	37.5
6. Others.	0	0
7. No problem or obstacle.	2	1.8

4.2.3.4 Tourist Guides' Opinions on the Roles in Ecotourism

According to the questionnaires the researcher found that tourist guides by 100 percent thought that tourist guides had important roles in the ecotourism. Tourist guides by 90.2 percent had important roles in correctly giving the information and interpretation to tourists. Tourist guides by 81.3 percent had important roles in leading stimulating tourists' correct practice. Tourist guides by 42.9 percent had important roles in holding activities and creating experiences to tourists. Details were shown in table 8.

Table 8 : Number and Percent of Tourist Guides' Opinions on Having Important Roles in the Ecotourism

(n = 112)

Tourist guides' opinions	Number	Percent
Having roles in the ecotourism.		
Yes	112	100
No	0	0
Role categories.		
1. Correctly giving the information and interpretation to tourists.	101	90.2
2. Holding activities and creating experiences to tourists.	48	42.9
3. Leading or stimulating tourists' correct practice.	91	81.3
4. Others.	4	3.6

4.2.3.5 Issues which Tourist Guides were Interested in Receiving More Knowledge

After surveying tourist guides' knowledge level and needs for more knowledge he researcher found that most tourist guides thought that they had little knowledge of the ecotourism. Tourist guides by 81.3 percent had little knowledge of cultures and lifestyle. Tourist guides by 79.5 percent ad little knowledge of the ecosystem and natural balance, community and the ecotourism. Tourist guides by 70.6 percent had

little knowledge of the natural interpretation. And tourist guides by 54.5 percent had little knowledge of resource using ethics. Details were shown in table 9.

Table 9 : Number and Percentage distribution of the Tourist Guides' Knowledge Level and Needs for More Knowledge

(n = 112)

Knowledge issues	Knowledge level			Needs for more knowledge		
	Much	Little	None	Yes	No	Not Sure
1. Ecosystem and natural balance.	6 5.4	89 79.5	17 15.2	10.3 92.0	0 0	9 8.0
2. Natural interpretation	23 20.5	79 70.6	79 70.6	110 98.2	0 0	2 1.8
3. Cultures and lifestyle.	14 12.5	91 81.3	91 81.3	108 96.4	0 0.9	3 2.7
4. Community and the ecotourism.	17 15.2	89 79.5	89 79.5	109 97.3	0 0	3 2.7
5. Resource using ethics	38 33.9	61 54.5	13 11.6	97 86.6	13 11.6	2 1.8
Total	98 17.5	409 73.0	53 9.5	527 94.1	14 2.5	19 3.4

As for needs for more knowledge, tourist guides by 98.2 percent needed more knowledge of the natural interpretation tourist guides 96.4 percent needed more knowledge of the community and the ecotourism. Tourist guides by 96.4 percent needed more knowledge of cultures and lifestyle. Tourist guides by 92.0 percent needed more knowledge the natural balance. And tourist guides by 6.6 percent needed more knowledge of the source using ethics.

After studying the questionnaires, the researcher found that tourist guides needed more knowledge as follows;

- Techniques and methods of creating conscience of conservation for tourists.
- Coordination with the responsible agency / community in tourist attractions.
- Impacts which might stem from the tourism in the natural areas.
- Administration and management of ecotourism.

4.2.3.6 Tourist Guides' Training Needs

After surveying tourist guides' training need, the researcher found that tourist guides by 54.5 percent thought that there should be training several times. As for the training methods and processes, tourist guides by 89.3 percent wanted the field study. Tourist guides by 59.8 percent wanted experts to give lectures in the classroom. Tourist guides by 51.8 percent were convenient to receive the training on the public holidays, Saturday, Sunday. Tourist guides by 73.2 percent were convenient to receive the training at 08.00 – 16.30 o'clock. Details were shown in table 10.

Table 10 : Number and Percentage Distribution of Tourist Guides' Training Needs

(n = 112)

Training	Number	Percent
Training models		
Providing the training once	40	35.7
Providing the training several times	61	54.5
Others	11	9.8
Methods and processes		
Lectures given by the experts in the classroom	86	76.8
Meeting and exchanging opinions	58	51.8
Field study	100	89.3
Others	2	1.8
Training duration		
Monday to Friday	39	34.8
Public holidays, Saturday – Sunday	58	51.8
Others	15	13.4
Training time		
08.00 – 16.30 o'clock	82	73.2
17.00 – 21.00 o'clock	25	22.3
Others	5	4.5

4.2.3.7 Other Opinions / Recommendations which were Useful for Holding the Training.

After studying the questionnaires, the researcher found that tourist guides gave more opinions and recommendations as follows;

- (1) The training content should be clear and could be really applied.
- (2) The experts who gave lectures should have knowledge and ability which was suitable for the training topics. They should have the interesting presentation techniques and teaching material aids.
- (3) Number of the training participants should be suitably determined.

(4) As for the field study, there should be selection of the areas which had biological diversity or clearness. Relation between the community and the natural areas could be expressed.

(5) The local community should participate in the training.

(6) The training expenses should be supported by related agencies.

(7) After the training, the certificate, brooch or symbol which certified the training should be given to every tourist guide who received the training.

4.3 Results of Formulating the Training Curriculum

The researcher formulated the training curriculum by bringing the information deriving from reviewing the document on the tourist guide training curriculum to consider for determining the structures and components of the training curriculum. The research could determine various topics as follows;

- Principles and management of ecotourism
- Ecosystem and natural balance
- Natural interpretation
- Community and ecotourism
- Creating conscience of conservation of the resources
- Tourist guides' roles in ecotourism
- Field practice

After that the researcher present such training curriculum to specialists to evaluated accuracy and appropriateness of the curriculum. Such specialists gave the recommendations as follows;

(1) Improving use of language in determining principles and reasons.

(2) Increasing the content of some topics / subject details such as the content of cultural interpretation and tourism carrying ability of areas.

(3) Changing names of some topics to be consistent with the improved content.

After improving the curriculum according to the recommendations, the researcher present improved curriculum to the specialists to evaluated appropriateness again. The formulated curriculum comprised the following contents;

4.3.1 Principles and Reasons

Environmental impacts and tourism resources which rapidly deteriorated after continuous development for increasing number of tourists made tourism developers try to seek the sustainable tourism model. A model which was accepted as the sustainable tourism was ecotourism. Tourism Authority of Thailand (TAT) defined that ecotourism was tourism with responsibility in the cultural and natural tourist attractions which involved ecosystem by having the joint learning process of the involved people under management of environment and tourism with participation of the locality in order to bring about conscience of conservation of the sustainable ecosystem.

Creating good conscience on the conservation of tourist attractions had to require the education giving process for creating knowledge and understanding of environments and ecosystem of the tourism resources. There fore, ecotourism gave importance to the study of nature, environments and cultures of the community in the area. So, people who involved the tourism such as tourism business operators, state agencies which were responsible for tourist attractions, local administrative organization, tourist guides and tourists had to increasingly make understanding of ecotourism. Ecotourism was considerably different from other tourism in the part of activities because it gave importance to learning for increasing experiences and quality of life. As tourist guides had the close roles with tourists and implemented activities in the tourist attractions, it was very necessary for tourist guides to understand principles and meaning of ecotourism and adjust their roles to increasingly be the learning process providers.

Ministry of Tourism and Sports and Tourism Authority of Thailand which were responsible for tourism saw the importance of tourist guides' roles. So, such agencies improved general tourist guide curriculum used for training people who

wanted to be tourist guides. They increased the content of ecotourism such as ecology and cultures which involved ecosystem in the general tourist guide training standard curriculum in the original copy (1996). Formerly, the objective of such curriculum was to create the tourism personnel only. While, the improved curriculum was used from July 2000. Moreover, Tourism Authority of Thailand made more curriculums such as specific tourist guide curriculum for the sea, coast, forest, trekking and art and culture. Such curriculum was used for training general tourist guides who wanted to be specific tourist guides and wanted to receive more knowledge.

After surveying tourist guides who presently performed duties, the researcher found that a lot of tourist guides received the training on general tourist guide curriculum in the original curriculum (Before improvement). Only some of these tourist guides received more knowledge of environments because tourist guides faced the problem on time. Moreover, at present, no educational institute directly provided the ecological tourist guide training curriculum. Generally, a lot of tourist guides had little knowledge of ecotourism. This affected tourist guides working quality and efficiency.

After surveying the training needs and necessity of 112 tourist guides who regularly worked at least 1 time per month in the tour companies which were members of Thai Adventure and Conservation Tourism Association, the researcher found that tourist guides by 100 percent thought that tourist guides had important roles in ecotourism. Tourist guides by 55.4 percent never had experience of increasing the environmental knowledge. Tourist guides by 73.1 percent thought that they had little knowledge of ecotourism. Tourist guides by 94.1 percent wanted to receive more knowledge.

As the researcher wanted to develop general tourist guides' working potential which encouraged the correct conservation of tourism resources in the models and principles of ecotourism. The researcher formulated the training curriculum on the tourist guides' roles in ecotourism for increasing general tourist guides' working efficiency and knowledge which would be useful for development and conservation of

tourism resources. The formulated curriculum was a short period curriculum which the related agency or organization could use as the tourist guide training curriculum and a model of formulating the training curriculum in other aspects.

4.3.2 Curriculum Objectives

4.3.2.1 General Objectives

(1) To make the training participants have correct knowledge and understanding of tourist guides' roles in encouraging ecotourism in order to bring about conservation of tourism resources.

(2) To make the training participants use the obtained knowledge to improve and develop working efficiency and quality.

4.3.2.2 Specific Objectives

(1) To make the training participants have correct knowledge and understanding of the model and principles of ecotourism for use as the working guideline.

(2) To make the training participants have knowledge and understanding of values and importance of ecosystem and natural balance. And the training participants could analyse environmental impacts and problems which stemmed from changes of ecosystem and natural balance.

(3) To make the training participants have knowledge and understanding of importance of the community to the ecotourism. The training participants could bring such knowledge to study and use as a guideline of coordinating with the local organization or community for managing the ecotourism.

(4) To make the training participants have knowledge and understanding of the meaning and principles of natural and cultural interpretation. The training participants could use such knowledge for bringing about efficient working.

(5) To make the training participants have knowledge and understanding of the meaning and principles of conserving tourism resources. The training participants could use such knowledge as the working guideline and could disseminate such knowledge to tourists and involved people.

(6) To make the training participants have knowledge and understanding of tourist guides' roles in participation in conservation of tourism resources in the model and principles of ecotourism. The training participants could use such knowledge as the efficient working guideline.

(7) To make the training participants able to learn and perform roles in ecotourism. The training participants could participate in stipulating problems which stemmed from practice and the solutions and could compile knowledge deriving from the training.

4.3.3 Curriculum Structures

The training curriculum for tourist guides on ecotourism comprised the following details;

Table 11 : Curriculum Structures

Subject Topics	Training Duration
1. Principles and management of ecotourism.	3 Hours
2. Ecosystem and natural balance.	3 Hours
3. Community and ecotourism.	3 Hours
4. Cultural and natural interpretation.	3 Hours
5. Conservation of tourism resources.	3 Hours
6. Tourist guides' roles in ecotourism.	3 Hours
7. Field practice.	16 Hours
Total training duration	34 Hours

Explanations of the Content Scopes of each Learning Unit

Learning unit 1 : Principles and Management of Ecotourism

Studying the meaning, principles, components, management of ecotourism and the model of tourism activities. Studying background of the past tourism which impacted on environments and were improved and developed as the sustainable tourism in the model of ecotourism.

Learning unit 2 : Ecosystem and Natural Balance

Studying the meaning and components of ecosystem and natural balance, roles and relation between different living things and living things and environments, changes of ecosystem which naturally occurred and stemmed from tourism and importance of maintaining natural balance.

Learning unit 3 : Community and Ecotourism

Studying the meaning and components of the community and relation between community and tourism. Studying the tourism impacts on the community and participation of the community in ecotourism management.

Learning unit 4 : Cultural and natural Interpretation

Studying the meaning and basic principles of cultural and natural interpretation, category and model. And to study correct dissemination knowledge and presentation techniques to tourists.

Learning unit 5 : Conservation of Tourism Resources

Studying the correct meaning and principles of conserving tourism resources. Studying the situation of tourism resources in the present time. And creating conscience of conservation of tourism resources.

Learning unit 6 : Tourist Guides' Roles in Ecotourism

Studying tourist guides' roles in participation in the conservation of tourism resources in the model and principles of ecotourism such as roles in preparing readiness, giving knowledge, holding activities, creating experiences and leading or stimulating conservation of tourism resources to tourists.

Learning unit 7 : Field Practice

Studying tourist guides' field practice by considering working roles, problems and solutions. And analyzing and compiling knowledge deriving from the training.

4.3.4 Training Methods and Models

As the researcher wanted to formulate this curriculum achieve the objectives, the researcher determined the implementation method and model by using the environmental knowledge dissemination process which emphasized learners as follows;

- (1) Giving lectures of academic contents by experts who were suitable for the content issues specified in the curriculum together with the training manuals made by the researcher.
- (2) The training techniques which emphasized participation such as operational meeting, discussion for exchanging the learning experience, making various practice forms specified in the training plan.
- (3) Field practice for making the training participants learn by real experience.

4.3.5 Training Material Aids

Training material aids were the training manuals created by the researcher as shown in the Appendix C. Other material aids might comprise multi media which gave pictures and sound. Moreover, the researcher used real material aids which were natural tourist attractions and the community which had cultural identity for field practice.

4.3.6 Evaluation Methods

The researcher considered evaluation of the training curriculum for tourist guides on ecotourism as follows;

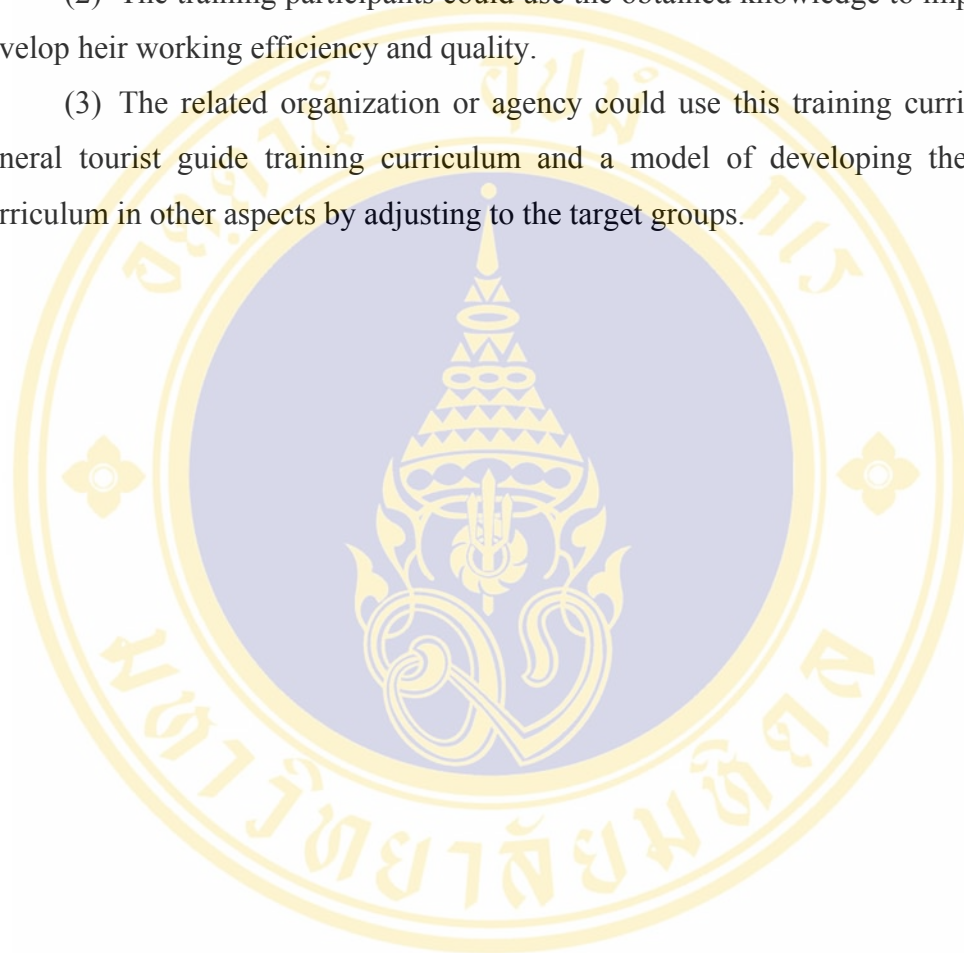
- (1) Evaluating before and after the training by using the result test for measuring know ledge and understanding of the training participants.
- (2) Evaluating during the training by observing behavior, intention, interest, enthusiasm, performance from practice forms, discussion, asking, participation in various activities.

4.3.7 The Expected Benefits

(1) The training participants had knowledge and understanding of tourist guides' roles in encouraging ecotourism. This caused correct conservation of tourism resources.

(2) The training participants could use the obtained knowledge to improve and develop their working efficiency and quality.

(3) The related organization or agency could use this training curriculum as general tourist guide training curriculum and a model of developing the training curriculum in other aspects by adjusting to the target groups.

4.3.8 Training Plan

Training Curriculum for Tourist Guides on Ecotourism

Subject topic 1 : Principles and Management of Ecotourism

Concepts : Ecotourism was tourism in natural tourist attractions which involved the local community. There was management which decreased impacts emphasized the process of giving knowledge and creating conscience to tourists by encouraging the community to participate in the tourism management.

Time used : 3 Hours

Behavioral objectives	Content scopes	Material aids	Evaluation
To enable the training participants to 1. Analyze the situation, problems and impacts which stemmed from the tourism in the present time. 2. Explain importance of ecotourism. 3. Explain the model, principles and components of ecotourism.	1. Tourism background. 2. Tourism impacts. 3. Principles and components of ecotourism. 4. Management of ecotourism. 5. Ecotourism activities.	Training manuals.	1. Observing the interest. 2. Observing participation in the training. 3. Pre-test and Post- test

Subject topic 2 : Ecosystem and Natural Balance

Concept : Ecosystem was the relation system between living things and environments. The changes of the ecosystem by tourism in the severe level, which caused loss of natural balance, widely affected living things and environments. And it was difficult to revive the ecosystem

Time used : 3 hours

Behavioral objectives	Content scopes	Material aids	Evaluation
<p>To enable the training participants to</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Explain the meaning and importance of ecosystem 2. Explain relation between different living things and living things and environments 3. Explain the process which caused balance of ecosystem 4. Explain impacts which would stem from changes of natural balance 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meaning and elements of ecosystem 2. Relation between living things in ecosystem 3. Food chains and energy transposition in ecosystem 4. Environmental problems stemming from loss of balance of ecosystem 	<p>Training manuals</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Observing the interest 2.Observing participation in the training 3.Pre-test and Post-test

Subject topic 3: Community and Ecosystem

Concept : Community were very important to the process of having participation in ecotourism management because they lived in the area and directly received the tourism impacts.

Time used : 3 hours

Behavioral objectives	Content scopes	Material aids	Evaluation
<p>To enable the training participants to</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Explain importance of the community to ecotourism 2. Explain the tourism impacts on the community 3. Explain importance of participation in ecotourism management by the local organization or community 4. Explain and give an example of the guidelines on coordination with the local organization or community 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meaning and elements of the community 2. Community and tourism 3. Tourism impacts on the community 4. Potential of community for ecotourism management 	<p>Training manuals</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Observing the interest 2. Observing participation in the training 3. Pre-test and Post-test

Subject topic 4 : Cultural and Natural Interpretation

Concept : Cultural and natural interpretation was the learning process on nature and environments and was a part of creating conscience of conservation of tourism resources.

Time used : 3 hours

Behavioral objectives	Content scopes	Material aids	Evaluation
To enable the training participants to 1. Explain the meaning and principles of interpretation 2. Explain categories of interpretation 3. Present the models and techniques of cultural and natural interpretation	1. Concepts and principles of interpretation 2. Models of interpretation 3. Techniques of cultural and natural interpretation 4. Roles and qualification of interpreters	Training manuals	1. Observing the interest 2. Observing participation in the training 3. Pre-test and Post-test

Subject topic 5 : Principles of Conservation of Tourism Resources

Concept : Conservation of tourism resources was clever use of tourism resources by causing least impacts and longest use of tourism resources based on efficient management and cooperation of very party.

Time used : 3 hours

Behavioral objectives	Content scopes	Material aids	Evaluation
To enable the training participants to 1. Explain the meaning and principles of conservation tourism resources 2. Present guidelines on conservation of tourism resources 3. Explain guidelines on creating conscience of conservation of tourism resources	1. Concepts on conservation of tourism resources 2. Ability to carry development of tourism 3. Creating conscience of conservation of tourism resources	Training manuals	1. Observing the interest 2. Observing participation in the training 3. Pre-test and Post-test

Subject topic 6 : Tourist Guides' Roles in Ecotourism

Concept : Tourist guides had important and implemented various activities for tourist by encouraging the learning on nature and cultures, which led to conservation of tourism resources

Time used : 3 hours

Behavioral objectives	Content scopes	Material aids	Evaluation
<p>To enable the training participants to</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Explain values and importance of tourist guides on ecotourism 2. Explain an give on example of guidelines on encouragement of learning and participation in conservation of tourism resources 3. Analyze various impacts which stemmed from incorrect working and stipulate solutions. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meaning and importance of tourist guides 2. General roles and duties of tourist guides 3. Tourist guides' roles in ecotourism 	<p>Training Manuals</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Observing the interest 2. Observing participation in the training 3. Pre-test and Post-test

Subject topic 7 : Field Practice

Concept : Field practice was a process which helped develop knowledge and understanding of the training participants by participation and directly receiving the experiences.

Time used : 16 hours

Behavioral objectives	Content scopes	Material aids	Evaluation
<p>To enable the training participants to</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Learn and understand tourist in encouraging the learning and participating of conservation of tourism resources 2. Stimulate working problems and solutions 3. Perform the duty on encouragement of the learning and participation in conservation of tourism resources 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Preparation for working readiness of tourist guides 2. Natural characteristic of studied field. 3. Cultural characteristic of studied field. 4. Cooperation with local community. 	<p>T r a i n i n g Manuals</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Observing the interest 2. Observing participation i n t h e training 3. Pre-test and Post-test

4.3.9 Results of Designing the Knowledge Test Form of the Curriculum

The knowledge test form was 4 choices test form. If people correctly answered, they would get 1 score. If they wrongly answered they would get 0 score. After testing the knowledge test form by experimenting with 30 Tourist guides who regularly worked in NS Travel Company which was a member of Thai Adventure and Conservation Tourism Association. The researcher received the knowledge test form which had the difficulty power between 0.2-0.8 and discrimination power over 0.2 for 18 articles. The researcher increasingly improved 7 articles of the knowledge test form. So, the knowledge test form comprised 25 articles in order to wholly cover contents used in the training. Reliability value of the knowledge test form was 0.66 which was appropriate for application. The knowledge test content analyzing was in Appendix A.

4.4 Results of Evaluating Formulated Curriculum

The curriculum components which were evaluated to be much appropriate were curriculum importance, curriculum structures, curriculum content in the learning unit 1 : Principles and management of ecotourism consistency between principles and reasons and determination of curriculum objectives, consistency between curriculum content and objectives and curriculum appropriateness for training tourist guides.

The remaining components of the curriculum which were evaluated to be most appropriate were curriculum objectives, curriculum contents in the learning unit 2: Ecosystem and natural balance, the learning unit 3: Community and ecotourism, the learning unit 4 : Cultural and natural interpretation, the learning unit 5 : Conservation of tourism resources, the learning unit 6 : Tourist guides' roles in ecotourism and the learning unit 7 : Field practice. Details were shown in Table 12

Table 12 : Results of Evaluating the Curriculum by Specialists

Evaluated items	Appropriateness level				
	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
1. Importance of the curriculum	4 (44.4)	5 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
2. Objectives of the training curriculum	5 (55.6)	4 (44.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
3. Curriculum structures	3 (33.3)	5 (55.6)	1 (11.1)	0 (0)	0 (0)
4. Curriculum contents topic 1 principles and management of ecotourism	4 (44.5)	5 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Topic 2 Ecosystem and natural balance	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	0 (0)	0 (0)
Topic 3 Community and ecotourism	6 (66.7)	2 (22.2)	1 (11.1)	0 (0)	0 (0)
Topic 4 Cultural and natural interpretation	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	0 (0)	0 (0)
Topic 5 Conservation of tourism resources	5 (55.6)	4 (44.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Topic 6 Tourist guides' roles in ecotourism	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	0 (0)	0 (0)
Topic 7 Field practice	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	0 (0)	0 (0)
5. Training methods and models	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	0 (0)	0 (0)
6. Evaluation methods	4 (44.4)	5 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)

Table 12 : Results of Evaluating the Curriculum by Specialists (continued)

Evaluated items	Appropriateness level				
	5 (%)	4 (%)	3 (%)	2 (%)	1 (%)
7. After considering this training curriculum in general, what do you think of the following issue?					
7.1) Consistency between principles and reasons and determination of the curriculum objectives	4 (44.4)	5 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
7.2) Consistency between the curriculum contents and objectives	4 (44.4)	5 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
8. Appropriateness of the curriculum for use in training tourist guides	4 (44.4)	5 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)

CHAPTER 5

DISCUSSION

This research was the survey and development research on the training curriculum for tourist guides on ecotourism. Result discussion was divided into 5 parts as follows;

1. Necessity for having the training curriculum for tourist guides on ecotourism
2. Tourism guides' training need
3. Outstanding point and limitation of the formulated curriculum
4. Results of evaluating the training curriculum
5. Guidelines on the curriculum application

5.1 Necessity for Having the Training Curriculum for Tourist Guides on Ecotourism

The study results of the training curriculum for tourist guides found that Tourism Authority of Thailand (TAT) which was a main organization responsible for tourism saw the importance and necessity for producing the quality tourist guides. As producing the quality tourist guides. As tourist guides had very important roles in arranging the learning process which was a main element of ecotourism, there were formulation and improvement of 11 training curriculums for tourist guides such as general tourist guide curriculum (Foreign/Thai) and specified tourist guide curriculum (Specific area (Foreign/Thai), forest trekking, cultural art, sea, coast, extraordinary area, natural tourist attractions, and local cultures) by having the objective to develop the quality tourist guides in every tourism activity.

According to the information deriving from surveying number of tourist guides who received the training on various curriculums, there was limited number tourist guides who received the training on the specific tourist guide curriculum which emphasized the specific knowledge on ecotourism. This was because the specific curriculum had to work in the specified area only. While, tourist guides who received the training on general tourist guide curriculum could work in every area. So, tourist guides who presently performed the guiding duty and tourist guides who guided travelling in the natural areas were tourist guides who received the training on the general tourist guide curriculum.

It was necessary to have tourist guides who had sufficient knowledge and understanding on nature, environments, and cultures which involved nature in the area. After studying and observing tourist guides' working in the real situation in 2 programs, the researcher found that tourist guides who were the sampling group could well perform roles of general tourist guides such as keeping safety, creating entertainment and pleasure to tourist. But the sampling group had few roles in creating the conscience of environmental conservation from the learning process. Similarly, Chalaphan Likhitwasinkun'S research on factors which affected professional tourist guides' realization of environmental conservation (1989 : 98) found that tourist guides were interested to perform the duty on environmental conservation in the moderate level due to lack of knowledge on environmental conservation.

After surveying opinions on tourist guides' roles in ecotourism. All sampling who mostly received the training on general tourist guide curriculum thought that they had the important roles in ecotourism after surveying each role of tourist guides, the researcher found that tourist guides by 70 percent regularly performed roles in holding activities for tourist guides by thinking of safety, strictly following regulations and informing regulations of tourist attractions. As for roles in creating the learning process, tourist guides by 70 percent did not regularly hold activities which had the learning process on local traditions and cultures. They did not hold activities which allowed tourists to participate in doing activities with the community by themselves.

And they did not explain cultural characteristics which involved the ecosystem of tourist attractions.

Ecotourism experts expressed their opinions on such case as follows; tourist guides who presently performed the guiding duty still had few roles because they lacked knowledge, skills, and experiences of guiding which encouraged conservation. Such problem occurred because tourist guides who received the training on the general tourist guide curriculum had knowledge on history, geography, cultural art, and general knowledge on performing the guiding duty but they had not the specific knowledge such as conservation guiding, ecosystem and environments, relation between human and nature. So, there should be more knowledge training for tourist guides, similarly, Phanthip Athipanjanghong's research on tourist guides' roles in creating tourists' conscience of conservation tourism (2000 : 117) recommended that there should be the training for increasing tourist guides' knowledge.

5.2 Tourist Guides' Training Needs

After surveying tourist guides' knowledge and needs. For more knowledge, the researcher found that most tourist guides thought that they had little knowledge on ecotourism and needed to receive more knowledge. Most tourist guides wanted more knowledge on natural interpretation, community and ecotourism, and culture and way of life, respectively.

As it was unable to determine the fixed time for tourist guides' working there should be training several times. As for most training methods, tourist guides wanted the field training experience for the training participants. Similarly, Jintana Phongthinthong-ngarm's research on development of the training curriculum on management of ecotourism, Khlong Mahasawas (2000 : 106) found that the field study made the training participants have more knowledge and attitudes after the training. And tourist guides wanted experts to give lecture in the classroom. Selection of experts for giving lectures was also important. Therefore, experts should have suitable knowledge and ability according to the training topics. Thanin Sutteprasert's

research on formulation of Environmental Education training curriculum on use of chemicals to prevent pests (1997:102) found that experts' qualifications on knowledge and ability on the lecturing topics dissemination of knowledge, and issue conclusion considerably affected the formulated training curriculum

As for recommendations on other training models, the local community should participate in the training. As for the field study, there should be selection of the area which had bio diversity or had clearness and could express relation between the community and that natural area.

Most tourist guides were convenient to receive the training on the public holidays at 08.00 –16.30 O'clock. But the training should not be held in the tourism season during March-May and October-December because tourist guides had to perform the guiding duty in such period.

5.3 Major Characteristic and Limitation of the Formulated Curriculum

As the formulated curriculum was a short period training curriculum, there was limitation on containing the learning unit under such limitation, the researcher tried to arrange contents to cover 5 necessary knowledge some learning contents responded to the learning in several aspects. Details were shown in Table 13.

Table 13 : Various Necessary Knowledge

Various necessary knowledge	Main learning unit	Joint learning unit
Nature Study	Ecosystem and natural balance	1. Field practice 2. Cultural and natural Interpretation
Culture and way of live	Community and ecotourism	1. Field practice 2. Cultural and natural interpretation
Interpretation	Cultural and natural interpretation	Field practice
Conservation of resources	Conservation of tourism resources	Field practice
Ecotourism	(1) Principle and management of ecotourism (2) Tourist guides' roles in ecotourism	Field practice

After comparing with the existing tourist guide training curriculums, the researcher found that the formulated curriculum was similar to the general tourist guide curriculum (the improved copy in 2000) which contained various contents as follows;

- The content on Nature Study was contained in the topics of (1) environments, natural ecosystem and human society (2) natural balance.

- As for interpretation, there was only natural interpretation without cultural interpretation.

- The content on conservation of resources was contained in the topic of principles of sustainable tourism which gave importance to the concept on management of tourism in the whole system. The topic of conservation of tourism

resources which emphasized practical guidelines and creation of conscience of conservation of tourism resources.

- As for ecotourism there was the topic of principles and management of ecotourism which was similar to topic existing in the formulated curriculum. But the formulated curriculum had the topic of tourist guides' roles in ecotourism, which helped tourist guides see the practical guidelines which were more suitable.

While, specific tourist guide curriculum on natural areas emphasized in-depth contents of each ecosystem such as forest, sea, or coast and slightly emphasized way of life. The specific tourist guide curriculum on cultural art gave importance to cultural art rather than way of life.

Therefore, the researcher thought that the outstanding point of the formulated curriculum which was a short period curriculum was that it covered existing curriculums. Moreover contents of each learning unit mutually linked and supported. This caused clearer understanding in general. The contents of each learning unit would mutually support if experts worked in team and participated in holding field activities.

As for limitation of the curriculum, as there were few hours used in each learning unit, there was limitation on containing the learning contents. So, it was very necessary for experts to select the necessary learning contents. They had to suitably and briefly presented such contents. Moreover, the training material aids helped learners quickly understand, review knowledge, and find more knowledge.

Time extension of each learning unit on the nature studio cultures and way of life, interpretation, and time extension of the field practice by staying overnight at least 1 night would help reduce limitations of the curriculum and enable tourist guides who received the training to have more roles in giving knowledge to tourists. And it would help solve the problem on tourist guides' roles in promoting ecotourism.

5.4 Results of Evaluating the Training Curriculum

According to results of evaluating the curriculum quality by 9 specialists, elements of the curriculum, which comprised the curriculum contents and objectives and the training methods and models were most appropriate. Consistency of the curriculum elements in various parts was considerably appropriate. In general, specialists thought that this training curriculum was considerably appropriate for use in training the sampling tourist guides.

According to above discussion, the training curriculum for tourist guides on ecotourism was considerably appropriate for use the obtained knowledge to improve and develop working efficiency of tourist guides on ecotourism. But, the training models should be adapted to appropriate for use in training the sampling groups in each time.

5.5 Guidelines on the Curriculum Application

According to questionnaires for tourist guide, the important recommendations about training management were expenditure should be support by involved agencies and should be privileges such as a card or brooch which showed that tourist guides received the training for motivating the tourist guides to receive the training.

According to the above discussion, the tourist guides wanted to receive the financial support and acceptance after the training. As for the curriculum application, there should be coordination with agencies which are involved development of tourism business organizations, and local organizations in order to make the network tangibly support tourist guides' training on ecotourism. As for the curriculum management and administration, the issues on date time place, experts, practical area should be suitable considered according to the above recommendations of tourist guides in order make tourist guides ready and interested to receive the training widely and seriously.

As for the curriculum application for the highest benefits, the training models should be determined to be suitable for the sampling tourist guides as follows; There

should be the training for tourist guides who wanted to perform duties on ecotourism. The training duration throughout the curriculum each time should not be less than 5 days. As for general tourist guides who wanted to increase knowledge on ecotourism, the training should be periodically and consecutively guides had to completely receive the training in every learning unit.

According to questionnaires for tourist guides most tourist guides had few roles in encouraging the learning on local traditions and cultures. And tourist guides had few roles in coordinating with the local community or organization. Meanwhile, some tourist guides recommended that the local community should participate in the training. So, the researcher thought that, as for the holding of the training according to this curriculum outside the area, the local organization of the local community should also participate in the training in order to make tourist guides have the opportunity to coordinate with the local organization which would lead to development of ecotourism which was really useful for the local community

CHAPTER 6

CONCLUSION AND RECOMMENDATION

This research was the formulation of the training curriculum for tourist guides on ecotourism. It was the survey research and development. The researcher divided the research steps into 3 steps which comprised 1) Preparation for the curriculum formulation 2) Formulating the training curriculum 3) Evaluating the formulated training curriculum. The research results could be concluded as follows;

As for analyzing the tourist guides' training curriculum, the researcher studied documents and 11 standard tourist guide training curriculums of Tourism Authority of Thailand used by various educational institutes for training tourist guides.

As for analyzing tourist guides and studying problems, the researcher studied and observed working of tourist guides who guided 2 ecotourism programs which comprised diving at Chang Island, Trad province and riding the mountain bike, Ruan Phae Jungle Raft, Kanchanaburi Province. The researcher used the semi-structure interview to survey opinions of ecotourism experts such as 3 academicians, 3 officers of tourism Authority of Thailand, 3 local community leaders who promoted ecotourism, 3 officers of the national park, and 3 operators of the tourist companies. After that the researcher brought such information to design questionnaires for training need assessment. Then, the researcher brought such questionnaires to ask 112 domestic sampling tourist guides who regularly worked at least one time per month in the tourist companies which were members of Thai Adventure and Conservation Tourism Association.

As for formulating the training curriculum the researcher brought the results deriving from the study of the existing tourist guide training curriculums, observation of tourist guides' real practice, and data deriving from interviewing ecotourism experts

to jointly consider with results of training need assessment in order to determine as the curriculum elements and structures. The researcher used the principles on Environmental Education and goals of Environmental Education as guidelines on formulation of the training curriculum such curriculum comprised 4 main elements such as

- 1) specific objectives and behavioral objectives
- 2) concepts on Environmental Education and content scopes
- 3) training process
- 4) evaluation and measurement models, knowledge test form, teaching plan, and training manuals

As for evaluating the curriculum appropriateness, the researcher presented such curriculum to 9 experts for examination of content validity appropriateness, improved such curriculum according to recommendations before evaluation by the curriculum evaluation form again in order to obtain the curriculum which was appropriate for application.

The researcher designed the knowledge test form which comprised 30 articles and had content validity comprised 4 choices. The researcher experimented such test form with 30 tourist guides of NS. Travel Company in order to find Discrimination value and Difficulty power the researcher received 18 articles which were consistent with the criteria. And the researcher brought the selected articles of the knowledge test form to fine reliability by using Kuder-Richardson Formula 21. The reliability was 0.66. After that, the researcher improved the test form and increased 7 articles. So, there were 25 articles the researcher used such form as the knowledge test for of the training curriculum.

Research Conclusions

6.1 Result of Preparation for the Curriculum Formulation

6.1.1 Results of Analyzing the Tourist Guide Training Curriculum

There were 11 tourist guides training curriculums presently certified by tourist guides and tourism Business Committee as follows;

1. General tourist guide curriculum (Foreign)
2. General tourist guide curriculum (Thai)
3. General tourist guide curriculum (Foreign/Specific area)
4. Special tourist guide curriculum (Thai/specific area)
5. Special tourist guide curriculum (Forest trekking).
6. Special tourist guide curriculum (Cultural art)
7. Special tourist guide curriculum (Marine)
8. Special tourist guide curriculum (Coast)
9. Special tourist guide curriculum (natural tourist attractions)
10. Special tourist guide curriculum (Local cultures)
11. Special tourist guide curriculum (extraordinary area)

After studying, the researcher found that most tourist guides who presently performed the guiding duty were tourist guides who received the training on the general tourist guide curriculum. There were few tourist guides who received the training on the specific tourist guide curriculums.

6.1.2 Results of Analyzing Tourist Guides and Studying Problems

1.Results of Studying and Observing Tourist Guides Real Practice

The researcher selected to study the marine tourism program on diving along the coast of Chang Island, Trad Province and the land-based tourism program on riding the mountain bike at Ruan Phae Jungle Raft, Kanchanaburi Province. The sampling tourist guide were tourist guides of NS Travel Company and River Khwae Floatail Company. The researcher found that both groups of tourist guides could well perform general roles of tourist guides such as creating pleasure and keeping safety for

tourists. But such tourist guides had few roles in encouraging the learning process on creating conscience of conservation. And the local community had little participation. After studying the researcher found that both groups of tourist guides slightly faced the working problems. And tourist were considerably satisfied with travelling.

2.Results of Interviewing Ecotourism Experts

After interview ecotourism experts such as officers of Tourism Authority of Thailand, academicians, ecotourism operations offices of the national park, and community leaders who implemented ecotourism activities, the researcher could conclude that most travelling in natural areas in Thailand in the present time was not the model of ecotourism due to lack of several elements such as area management interpretation, and activities of giving knowledge. The information center could not completely give information. As coordination between the national park and the local community was not good enough, the local community had little participation.

Another important factor was that tourist guides who presently performed the guiding duty in the natural areas had few roles in conservation of natural resources and environments. As tourist guide lacked the suitable working knowledge, there should be more knowledge graining for tourist guides.

3. Results of Training Need Assessment

As for data deriving from the questionnaires on needs of 112 domestic tourist guides who regularly worked at least one time per month in the tourist companies which were members of Thai adventure and conservation tourism association. Results of analyzing data deriving from surveying general characteristics of samplings found that most sampling tourist guides were female. Samplings were below 30 years old. They received education in the bachelor degree. Their working duration was 1-3 years. They had the guiding experience in natural tourist attractions such as sea and beach by guiding the activities of surface diving.

Most sampling tourist guides received the training on the general tourist guide curriculum still lacked the experience of increasing the knowledge on

environments. Tourist guides thought that they had little knowledge on ecotourism and needed to receive more knowledge.

6.2 Results of Formulating the Training Curriculum

The training curriculum for tourist guides on ecotourism had the following characteristics and elements;

6.2.1 Specific Objectives and Behavioral Objectives

The researcher determined specific objectives and behavioral objectives in order to make the training participants have correct knowledge and understanding on tourist guides roles in promoting ecotourism which caused conservation of tourism resources.

6.2.2 Concepts on Environmental Education and Content Scopes

The researcher determined the concepts of each subject unit as the principles of determining the important content scopes for the training as follows; principles and management of ecotourism ecosystem and natural and natural interpretation, conservation of tourism resources tourist guides' roles in ecotourism, and field practice.

6.2.3 Training Methods and Models

There was the lecture of academic contents by experts who were suitable for the contents determined in the curriculum together with the training manuals made by the researcher. The training models emphasized learners and participation, and the field practice made the training participants learn by real experiences.

6.2.4 Evaluation and Measurement Models

Evaluation and measurement models comprised observation of interest, participation in the training, field practice, and measurement of effectiveness by using the knowledge test from to measure the training results by testing knowledge before and after the training.

6.3 Results of Evaluating the Formulated Training Curriculum

According to the results of evaluating the training curriculum by specialists. By using the training curriculum evaluating form, the curriculum was very appropriate for training tourist guides. The curriculum elements and contents were consistent with the training participants' needs.

6.4 Research Problems, Obstacles, and Limitations

1. After initially surveying data, the researcher found that it was difficult to collect all data because a lot of tourist guides were independent tourist guides and did not regularly work. Therefore this research determined qualifications of the sampling tourist guides who regularly worked at least on time per month in the tour companies which were members of Thai Adventure and Conservation Tourism Association

2. The researcher on the formulation of the training curriculum for tourist Guides on ecotourism was the survey research and development only. The researcher did not experiment the curriculum with tourist guides so the researcher did not measure effectiveness of the learning and satisfaction of the training participants

6.5 Recommendations

6.5.1 Research Recommendations

This research was to formulated the training curriculum for tourist guides on ecotourism, the researcher had the recommendation were as follow:

1. According to evaluation of the curriculum by experts, the training curriculum for tourist guides on ecotourism was very appropriate for use in training tourist guides. So, the related organizations companies, agencies should consider to apply such training curriculum for developing tourist guides' potential.

2. As for selection of experts who gave lecture, such experts should have the suitable knowledge and ability according to the training topic. And they should have the interesting teaching material aids and presentation techniques.

3. The training should be mainly held for tourist guides who wanted to perform the duty on ecotourism. The training duration throughout the curriculum each time should not be less than 5 days. As for general tourist guides who wanted to increase knowledge on ecotourism, the training should be periodically and continuously held for each learning unit. And tourist guides had to completely receive the training in every learning unit.

4. Number of the training participants should not be over 20 people per time. As for the field practice, there should be selection of the area which clearly had the outstanding point on biology and cultures. And the local community or organization should participate in the training.

5. The training expenses should be supported by related agencies. And after the training, the certificates or brooches should be given to tourist guide who received the training.

6. Working of tourist guides who received the training should be continuously followed and evaluated after the training.

6.5.2 Recommendations for the Further Research

In order to be useful and guideline for research on training curriculum on the other topics further, the researcher would like to suggest as follows:

1. There should be the research on application of the curriculum for training the target tourist guides in order to measure the training satisfaction and effectiveness.

2. There should be the research on training methods and techniques such as learning by participation or other techniques in order to know that which techniques are most appropriate for training the same target group.

3. There should be the research on knowledge which involves tourist guides' working in other issues such as ecotourism law, geological condition of tourist attractions.

4. There should be the research on development of other teaching material did on ecotourism for tourist guides and other target groups.

5. There should be the research on development of the training curriculum for people who involve ecotourism such as community leaders who implement ecotourism officers of the national park, tourism operators.

BIBLIOGRAPHY

In Thai

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2537). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำกัด.
- กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2543).อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพผู้นำอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว มุลินธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่ 2. ----- .(2538). นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2539-2540. จุลสารการท่องเที่ยว. 14 (4). ----- . (2539). สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว 14 (1).
- เกื้อจวลี กริธาธาร.(2539). บทบาทของครูระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5 ที่มีผลต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกษม จันทรแก้ว. (2541). เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2529). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคม.
- คณะกรรมการส่งเสริมและคณะ. (2537). อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์ .(มปป.). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ดัชนีฉบับคู่มืออบรมมัคคุเทศก์ ส่วนที่ 1 (14 บท) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์.(2536). มัคคุเทศก์. จุลสารการท่องเที่ยว. 12(1) ,25-26 .
- ชลภาพรรณ ลิขิตวสินกุล.(2532). ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมัคคุเทศก์อาชีพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.

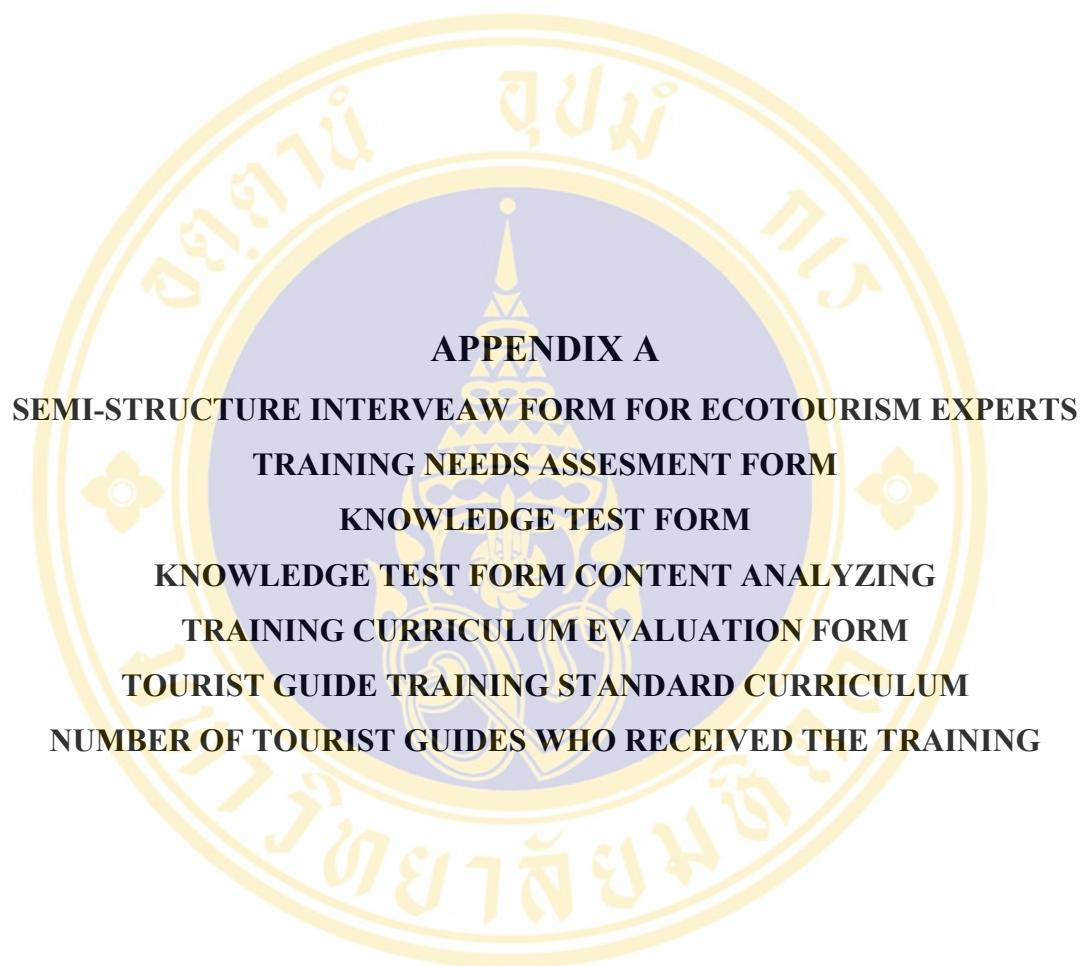
- ทิตยา สุวรรณชฎ และกองวิจัยประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน. (2510). พัฒนา : ความคาดหวัง บทบาทของพัฒนากร. คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอพระนคร. โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์. (2531). สิ่งแวดล้อมศึกษากับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว. รายงานการประชุมสัมมนาเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. โครงการบัณฑิตศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์.(2535). การพัฒนาเป้าหมายและสิ่งแวดล้อมศึกษา. สิ่งแวดล้อมศึกษาสาระความรู้และกลวิธีเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ บรรณาธิการโดย วราพร ศรีสุพรรณ. นครปฐม : โครงการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์และวราพร ศรีสุพรรณ. (2534). มนุษย์ สิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมศึกษา. โครงการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทิพวัลย์ สีจันทร์และ ธัชรี นฤทุม.(2532). หลักและวิธีการจัดฝึกอบรม. หลักการส่งเสริมทั่วไป สำนักส่งเสริมงานวิจัย สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาลำดับที่ 309 กรุงเทพมหานคร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- น้อย ศิริโชติ. (2524) เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์ .(มปป.). การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว. ต้นฉบับคู่มือการอบรม มัคคุเทศก์ ส่วนที่ 1 (14 บท) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ์ .(2531). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนสามเจริญพานิช.
- ปราโมทย์ ทรัพย์เย็น .(2540). ประสิทธิผลของการอบรมมัคคุเทศก์ : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ) รุ่นที่ 24 มหาวิทยาลัยศิลปากร. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปาน สวัสดิ์มาลี.(2521). คู่มือการประเมินผลและติดตามผลการฝึกอบรมสำหรับผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรม/สัมมนา. ฝ่ายการอบรมและพัฒนา สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- พวงบุหงา ภูมิพานิช.(2535). รายงานการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่สำคัญกับทัศนคติต่ออาชีพมัคคุเทศก์. ภาควิชาศิลปอาชีพ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพฑูริย์ พงสะบุตร. (2530). คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์และโครงการศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พันธ์ทิพย์ อธิปัญญาพงษ์.(2543). บทบาทของมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ กรณีศึกษา สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล.(2538). Eco-tourism : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. จุลสารการท่องเที่ยว. 14 (3).
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ.(มปป). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. มปท.
- วรรณนิภา สุกรีพงษ์.(2527). การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับครูมัธยม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณพร วณิชชานุกร.(2539). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : Ecotourism. กองวิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : โรงพิมพ์ทรปรasilpi.
- วันทนีย์ วรรณรัตน์. (2543). การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วินัย วีระวัฒนานนท์.(2530). สิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วิโรจน์ นาคแท้. (2541). การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่อง ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า สำหรับเจ้าหน้าที่พิทักษ์สัตว์ป่า. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนัยวิชัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.(2538). โครงการการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศภาคใต้. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร : มปท.
- สังัด อุทรานนท์.(2532). การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร : เซนเตอร์พับลิเคชั่น.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,สำนักฝึกอบรม.(2520). ปัญหาในการใช้เทคนิคฝึกอบรม. ปัญหาและการบริหารงานฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม.(2530). จิตวิทยาสังคม. พระนคร : แพร์พิทยา.
- สุดาพร วรพล.(2538). การท่องเที่ยวธรรมชาติ :แง่มุมหนึ่งของการท่องเที่ยวไทย. จุลสารการท่องเที่ยว,12(3).
- สุมิตร คุณากร.(2524). หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : พีระพัฒนา.

- สุรศักดิ์ ขุนณรงค์.(2539). ความคิดเห็นของนักทอ่งที่วเกี่ยวกับกรทอ่งที่วเชิงนิเวศ : ศึกษกรณิ
แหล่งทอ่งที่วประเภทถ้ำ จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมาศตรัมหาบัณทิต
สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสน่ห์ แสงเงิน.(2541). การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดการของเสียในชุมชน
ชนบท สำหรับอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน : กรณิศึกษา จังหวัดสุโขทัย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาตรัมหาบัณทิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัย
มหิดล.
- โสภิตา พัฒนาการ.(2540). การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการ
อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล สำหรับครูมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษาเฉพาะกรณิจังหวัด
ระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาตรัมหาบัณทิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทัย หิรัญโต. (2526). สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- เอี่ยมพร เสนะเกษตร.(2535). ความต้องการและการใช้สารนิเทศของมัคคุเทศก์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตรัมหาบัณทิต สาขาบรรณารักษศาสตร์. บัณทิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย.

In English

- Beauchamp,G.A.(1975). Curriculum Theory, (3rd ed) Wilmette,Illinoiss : The Kagg
press.
- Taba Hilda.(1962). Curriculum Development : Theory and Practice. New York :
Harcourt, Brace World.
- Tyler ,R.W. (1949). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago :
University of Chicaco.

แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และนักวิชาการ

1. การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วหรือไม่ ถ้ายังไม่เป็นท่านคิดว่าขาดองค์ประกอบในส่วนใด และจะพัฒนาให้มีองค์ประกอบครบถ้วนได้อย่างไร
2. ท่านคิดว่ามัคคุเทศก์ควรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างไร
3. ในความคิดและการรับรู้ของท่าน ปัจจุบันมัคคุเทศก์มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยอย่างไร
4. ท่านคิดว่ามัคคุเทศก์ควรมีบทบาทส่งเสริมรายได้ของชุมชนท้องถิ่นอย่างไร
5. ท่านคิดว่ามัคคุเทศก์ควรมีความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นในการนำเสนอเรื่องราวทางวัฒนธรรมอย่างไร
6. ในปัจจุบันมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติได้รับการฝึกอบรมเพียงพอสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ เพราะอะไร และควรเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องใด
7. ทิศนะต่อมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ผู้ประกอบการ(บริษัทนำเที่ยว)ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
2. ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ / อย่างไร ในการจัดการท่องเที่ยวของท่านให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ท่านได้วางกรอบแนวปฏิบัติงานแก่มัคคุเทศก์ในสังกัดของท่านในการนำเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติอย่างไร
4. ท่านคิดว่าในปัจจุบันมัคคุเทศก์ในสังกัดของท่านมีความรู้ และมีบทบาทสอดคล้องกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
5. ท่านมีแผนนโยบายที่จะเสริมความรู้ให้กับมัคคุเทศก์ของท่านอย่างไร
6. ท่านมีแนวคิดอย่างไรที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ
7. ทิศนะต่อมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและผู้นำชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
2. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ของท่านเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ เพราะอะไร
3. ปัจจุบันชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบอย่างไรจากการท่องเที่ยว
4. มัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ของท่านมีบทบาทสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่าถ้ามีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้กับมัคคุเทศก์ที่จะปฏิบัติงานในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจะอบรมเพิ่มเติมในเรื่องใด และอย่างไร
6. ท่านมีแนวคิดอย่างไรที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ
7. ทิศนะต่อมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

แบบสอบถามความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม

เลขที่แบบสอบถาม.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของมัคคุเทศก์

ตอนที่ 2. บทบาทของมัคคุเทศก์

ตอนที่ 3. ประเด็นที่มัคคุเทศก์สนใจ ต้องการได้รับความรู้เพิ่มเติม

คำแนะนำ โปรดตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หรือเขียนข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับข้อเท็จจริงของท่าน และโปรดกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่เกิดผลเสียหายต่อท่านแต่ประการใด และจะนำไปใช้เพื่อประกอบการวิจัยอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเท่านั้น

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

นายเดมสิน มานะวนิชย์

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมัคคุเทศก์

1. เพศ

(   ) ชาย   (   ) หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส

(   ) โสด   (   ) สมรส   (   ) อื่นๆ (ระบุ).....

4. ระดับการศึกษา

(   ) มัธยมศึกษา   (   ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 (   ) ปริญญาตรี   (   ) สูงกว่าปริญญาตรี
 (   ) อื่นๆ (ระบุ).....

5. ท่านปฏิบัติงานมัคคุเทศก์มาแล้ว.....ปี

6. ท่านผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์รับรองในหลักสูตรใด

( ) มัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ)	บัตรสีบรอนซ์เงิน
( ) มัคคุเทศก์ทั่วไป (ไทย)	บัตรสีบรอนซ์ทอง
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (ต่างประเทศ-เฉพาะพื้นที่)	บัตรสีชมพู
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (ไทย-เฉพาะพื้นที่)	บัตรสีฟ้า
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (เดินป่า)	บัตรสีเขียว
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (ศิลปวัฒนธรรม)	บัตรสีแดง
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (ทางทะเล)	บัตรสีส้ม
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (ทางทะเลชายฝั่ง)	บัตรสีเหลือง
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ)	บัตรสีม่วง
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (วัฒนธรรมท้องถิ่น)	บัตรสีน้ำตาล
( ) มัคคุเทศก์เฉพาะ (วิสามัญเฉพาะพื้นที่)	ไม่ระบุ

7. ท่านเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) เคยเข้าร่วมอบรมหรือประชุมสัมมนาปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.....เรื่อง
ชื่อเรื่อง.....

( ) เคยจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่ท่านปฏิบัติงานอยู่
ระบุกิจกรรม.....

( ) เคยเข้าร่วมโครงการณรงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ / กิจกรรม.....

( ) อื่นๆ (ระบุ).....

( ) ไม่เคยมีประสบการณ์ในข้อใดเลย

8. ท่านเคยมีประสบการณ์นำเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ประเภท)

( ) ป่าไม้ ( ) ทะเลและชายหาด

( ) แม่น้ำ/ลำธาร ( ) พื้นที่เกษตร

( ) ภูเขาหรือหน้าผา ( ) ชุมชน/แหล่งวัฒนธรรมใน พ.ท.ธรรมชาติ

( ) อื่นๆ (ระบุ)

9. กิจกรรมที่ท่านเคยนำเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติมีรูปแบบใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 รูปแบบ)

( ) เดินป่า ( ) ดำน้ำผิวน้ำ

( ) คุนุก ( ) ดำน้ำลึก

( ) แคมป์ปิ้ง ( ) เรือใบท่องทะเล

( ) จักรยานภูเขา ( ) ล่องแก่ง/ล่องแพ

( ) จีซังเดินป่า ( ) เรือแคนู

( ) ล่องสัตว์กลางคืน ( ) นั่งเรือชมธรรมชาติ

( ) ไต่เขาปีนหน้าผา ( ) เรือท่องเที่ยวกระจก

( ) เกษตรสัญจร ( ) ประวัติศาสตร์/โบราณคดีสัญจร

( ) อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 บทบาทของมัคคุเทศก์ และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

1. ในการทำหน้าที่นำเที่ยว ท่านได้ปฏิบัติตามบทบาทดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(โปรดทำเครื่องหมาย/ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว)

<u>เกณฑ์การตอบ</u>	ประจำ	ปฏิบัติทุกครั้งที่ทำหน้าที่นำเที่ยว
	บางครั้ง	ปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติบ้างเมื่อทำหน้าที่นำเที่ยว
	ไม่เคย	ไม่เคยปฏิบัติเลยเมื่อทำหน้าที่นำเที่ยว

การปฏิบัติงาน	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
<p>1.บทบาทการให้ข้อมูลและการสื่อความหมาย</p> <p>(1) อธิบายข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยว อย่างย่อๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักท่องเที่ยว ก่อนนำเข้าชมพื้นที่</p> <p>(2) อธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและ นิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวไปพบเห็น</p> <p>(3) อธิบายข้อมูลความเป็นมา และ ลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>(4) อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ที่เข้าไปเยือนการปฏิบัติงาน</p> <p>(5) อธิบายลักษณะทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>(6) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ที่ต้องเกี่ยวข้องกัน ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ</p> <p>(7) บรรยายถึงคุณค่า ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านความสวยงาม ความสมดุลทางธรรมชาติ หรือด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>(8) บอกกล่าวแนวทางในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยาวนาน</p> <p>(9) พุดคุยและอธิบาย ให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม</p> <p>(10) บอกกล่าวถึงกฎระเบียบ ข้อห้ามหรือข้อควรปฏิบัติต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว</p>			

การปฏิบัติงาน	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
<p>2.บทบาทการจัดกิจกรรมและสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว</p> <p>(1) จัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม</p> <p>(2) จัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว</p> <p>(3) จัดกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ทางด้านนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ</p> <p>(4) จัดกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น</p> <p>(5) จัดกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกหรือส่งเสริมพฤติกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว</p> <p>(6) จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชนด้วยตนเอง โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม</p> <p>(7) วางแผนและประสานงานกับองค์กรหรือชุมชนในท้องถิ่นในการบริการและบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>(8) นำนักท่องเที่ยวเข้ารับฟังการบรรยายจากเจ้าหน้าที่อุทยานหรือเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ</p> <p>(9) จัดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นไว้คอยนำทาง หรือบริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้นๆ</p> <p>(10) นำนักท่องเที่ยวไปชมการแสดง หรือการสาธิตทางวัฒนธรรม เช่นงานประเพณี งานหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น</p>			

การปฏิบัติงาน	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
<p>3.บทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง</p> <p>(1) ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสถานที่ย่างเคร่งครัด</p> <p>(2) ชี้แนะให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อห้าม และคำเตือนต่างๆที่ติดไว้ในแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>(3) สอดส่องดูแลพฤติกรรม และควบคุมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ</p> <p>(4) บอกกล่าว ห้ามปราม และตักเตือนเมื่อพบเห็นนักท่องเที่ยวปฏิบัติตนไม่สมควร เช่นการเก็บปะการัง หรือ การขีดเขียนฝาผนัง ฯลฯ ให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง</p> <p>(5) ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักท่องเที่ยวเรื่อง การแต่งกาย การทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ฯลฯ</p> <p>(6) ชักชวนให้นักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน</p> <p>(7) แนะนำและชักชวนให้นักท่องเที่ยวอุดหนุนสินค้า และการบริการของชุมชนในท้องถิ่น</p>			

2. ปัญหาในข้อใดที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) บริษัทไม่มีนโยบายส่งเสริม
- ( ) ข้อจำกัดในด้านเวลา
- ( ) ขาดความรู้และประสบการณ์
- ( ) นักท่องเที่ยวขาดความสนใจและไม่เห็นถึงความสำคัญ
- ( ) ขาดความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ( ) อื่นๆ (ระบุ).....
- ( ) ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ เลย

ตอนที่ 3 ประเด็นที่มักถูกเทศก์สนใจต้องการ **ได้รับความรู้เพิ่มเติม**

1. ท่านคิดว่ามัคคุเทศก์มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่
- (   ) มี
- (   ) ไม่มี (ข้ามไปข้อ 3)

2. ท่านคิดว่ามัคคุเทศก์มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้โดย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (   ) การให้ข้อมูลและการสื่อความหมายที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว
- (   ) การจัดกิจกรรมและเสริมประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว
- (   ) การเป็นผู้นำหรือผู้กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง
- (   ) อื่นๆ (ระบุ).....
- .....
- .....
- .....

3.ท่านคิดว่าในขณะนี้ท่านมีความรู้ในเรื่องเหล่านี้มากน้อยเพียงใด และต้องการที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมหรือไม่

(โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อเท็จจริงของตัวท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว ทั้ง 2 ส่วน)

ประเด็นความรู้	ระดับความรู้			ความต้องการความรู้เพิ่มเติม		
	มาก	น้อย	ยังไม่มี	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ
1. สมดุลยธรรมชาติ						
2. การสื่อความหมายธรรมชาติ						
3. วัฒนธรรมและวิถีชีวิต						
4. ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
5. จริยธรรมในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร						

4. ท่านคิดว่าท่านต้องการความรู้ในเรื่องใดเพิ่มเติม ที่จะทำให้ท่านสามารถปฏิบัติงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีคุณภาพ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

5. หากมีการจัดฝึกอบรมเรื่อง บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดฝึกอบรมที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

- (   ) จัดอบรมครั้งเดียว จำนวนวันที่เหมาะสม .....วัน
- (   ) จัดอบรมหลายครั้ง จำนวน.....ครั้ง จำนวนวันที่เหมาะสม.....วัน
- (   ) อื่นๆ (ระบุ).....
- .....
- .....

6. ท่านคิดว่า วิธีการและกระบวนการในการจัดฝึกอบรม ควรเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (   ) การบรรยายโดยวิทยากรในห้องเรียน
- (   ) การประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- (   ) การศึกษานอกสถานที่
- (   ) อื่นๆ (ระบุ).....
- .....
- .....

7. วันที่ท่านสะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรม

- (   ) วันทำการ จันทร์-ศุกร์
- (   ) วันหยุดราชการ เสาร์-อาทิตย์
- (   ) อื่นๆ (ระบุ).....

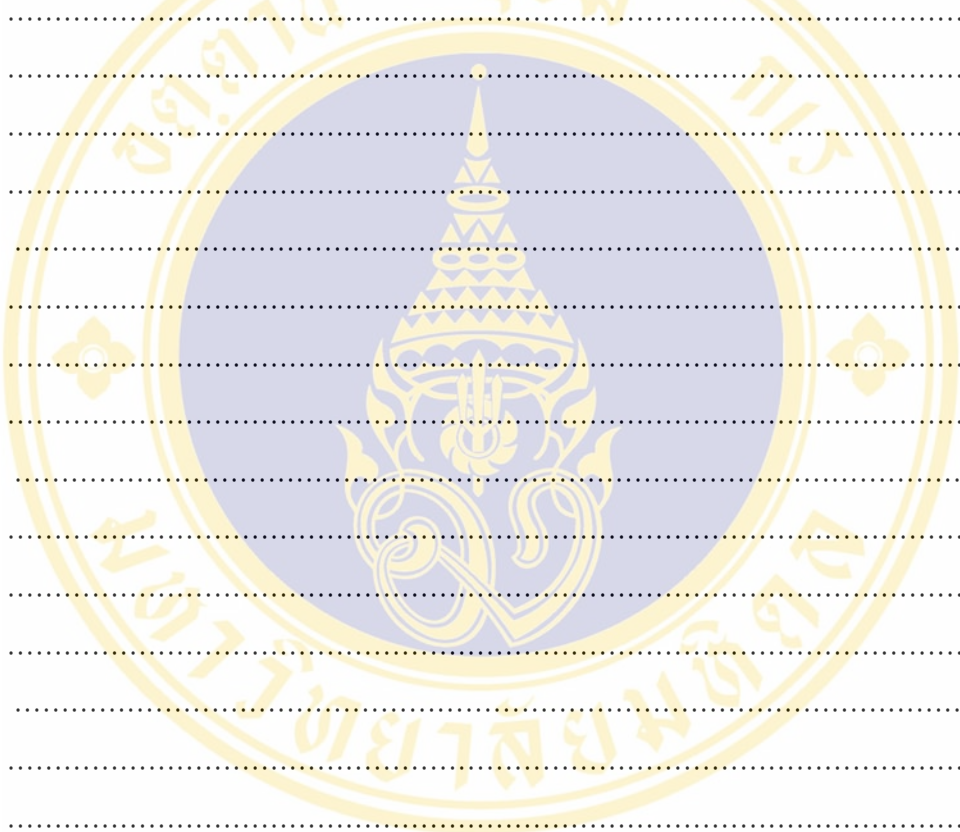
8. เวลาที่ท่านสะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรม

( ) 08.00 น.-16.30 น.

( ) 17.00 น.-21.00 น.

( ) อื่นๆ (ระบุ).....น.

9. ข้อคิดเห็น/ ข้อเสนอแนะอื่นๆที่เป็นประโยชน์ในการจัดการอบรม (โปรดระบุ).....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบทดสอบวัดความรู้
เรื่อง บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สำหรับมัคคุเทศก์ทั่วไป

คำแนะนำ

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมัคคุเทศก์ทั่วไป
2. แบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. ให้มัคคุเทศก์ผู้ทดสอบเขียนเครื่องหมาย X ทับตัวอักษร ก, ข, ค หรือ ง หน้าคำตอบที่เห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว
4. เวลาในการทำข้อสอบ 30 นาที

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งให้สิ่งใดแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด
  - ก. ความรู้สึกตื่นเต้นผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
  - ข. ความสนุกสนานเพลิดเพลินจากกิจกรรมนันทนาการ
  - ค. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
  - ง. ตอบสนองทุกความต้องการของนักท่องเที่ยว
2. ข้อใดเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ก. เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
  - ข. ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมดูแลแหล่งท่องเที่ยว
  - ค. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ แก่นักท่องเที่ยวด้านระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว
  - ง. สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากได้เข้าไปพักในแหล่งธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
3. ข้อใดไม่ใช่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ก. ปีนหน้าผา
  - ข. การเดินป่า
  - ค. ดำน้ำดูปะการัง
  - ง. ดูนก

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเน้นสิ่งใดมากที่สุด
- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
  - การดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
  - ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
  - การฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. สิ่งมีชีวิตในข้อใดจัดว่าเป็นผู้ผลิต (producer) ในระบบนิเวศ
- สาหร่ายสีเขียว
  - จุลินทรีย์
  - ไรน้ำ
  - มนุษย์
6. ข้อใดต่อไปนี้กล่าวได้ถูกต้องที่สุดเกี่ยวกับระบบนิเวศ
- ระบบนิเวศเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับสัตว์
  - สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศไม่สามารถทำหน้าที่แทนกันได้
  - การถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ จะเริ่มต้นจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคเป็นลำดับขั้น
  - การหมุนเวียนของแร่ธาตุในระบบนิเวศเกิดขึ้นเฉพาะในสิ่งไม่มีชีวิต
7. ข้อใดไม่จัดว่าเป็นชุมชน
- ผู้โดยสารบริเวณสถานีรถไฟหัวลำโพง
  - กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอไทรน้อย
  - ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกาะเสม็ด
  - ชนเผ่ากระเหรี่ยงบ้านห้วยอี จ.แม่ฮ่องสอน
8. ข้อใดไม่ใช่ผลประโยชน์ของชุมชนที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- รายได้ที่เพิ่มขึ้น
  - ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่
  - มีส่วนร่วมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
  - การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่น

9. ข้อใดไม่ได้แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชมหมู่บ้าน
  - การประชุมวางแผนการท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานราชการ
  - การตกแต่งบ้านเรือนให้ดูทันสมัยต้อนรับนักท่องเที่ยว
  - การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมหมู่บ้าน
10. ข้อใดไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของการสื่อความหมาย
- เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆขององค์กร
  - เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบายมากขึ้น
  - เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจในพื้นที่ที่ไปเยือน
  - เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวรู้จักใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยความระมัดระวัง
11. ข้อความใดต่อไปนี้เป็นหลักการที่ถูกต้องของการสื่อความหมาย
- มุ่งเน้นที่การอบรมสั่งสอนเป็นหลัก
  - เป็นการเสนอความหมายเฉพาะด้านเพียงด้านใดด้านหนึ่ง
  - สามารถสื่อความหมายด้วยวิธีการเดียวกันได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่
  - การสื่อความหมายจำเป็นต้องพิจารณาสอดคล้องกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว
12. ข้อใดเป็นการสื่อความหมายธรรมชาติโดยใช้บุคคล
- การบริการข้อมูล
  - เส้นทางการศึกษาธรรมชาติ
  - การจัดนิทรรศการ
  - การใช้โฮสต์เวสต์
13. การเตรียมความพร้อมให้แก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าพื้นที่ เป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในสวนใด
- การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์
  - การจัดกิจกรรมการพัฒนาที่สอดคล้องกับพื้นที่
  - การจัดการผู้ใช้ประโยชน์
  - การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

14. ข้อใดไม่ใช่แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- ก. ทำทางเดินยกระดับผ่านแนวป่าชายเลน
  - ข. ห้ามนักท่องเที่ยวเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ
  - ค. กั้นที่อยู่ของสัตว์ป่าเป็นเขตสงวน
  - ง. ให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามาช่วยดูแลแหล่งท่องเที่ยว
15. ข้อใดคือเหตุผลสำคัญที่สุดในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ก. เจ้าหน้าที่มีจำนวนจำกัด
  - ข. รัฐบาลมีนโยบายกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว
  - ค. จำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป มีผลต่อวิถีชีวิตชุมชน
  - ง. ความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีขีดจำกัด
16. ข้อใดเป็นแนวทางการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- ก. สอนวิธีการเลี้ยงสัตว์ป่าที่ถูกต้องให้แก่ชาวบ้าน
  - ข. ให้อาหารแก่นักท่องเที่ยวที่มีความประพฤติดี
  - ค. จัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว
  - ง. เพิ่มการลงโทษนักท่องเที่ยวผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ
17. ข้อใดควรเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของมัคคุเทศก์ที่มีต่อนักท่องเที่ยว
- ก. สร้างความบันเทิง
  - ข. ดูแลความปลอดภัย
  - ค. พาไปซื้อสินค้าราคาถูก
  - ง. จัดหาอาหารที่ดีที่สุด
18. ในการพักผ่อนในป่าหากมีเศษอาหารที่เหลือของนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ควรจะทำจัดอย่างไร
- ก. ขุดหลุมฝังกลบ
  - ข. เททิ้งไว้ในป่าให้เป็นปุ๋ยแก่ต้นไม้
  - ค. เททิ้งลงแหล่งน้ำให้เป็นอาหารปลา
  - ง. ให้นักท่องเที่ยวเก็บรวบรวมมาทิ้งด้านนอกในวันกลับ

19. ข้อใดไม่ใช่บทบาทของมัคคุเทศก์

- ก. ครู
- ข. นักการเมือง
- ค. นักแสดง
- ง. นักการทูต

20. พฤติกรรมใดที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

- ก. การใช้วิทยุสื่อสารในถ้ำ
- ข. การป้อนขนมปังแก่ปลาทะเล
- ค. การทอดสมอบริเวณแหล่งปะการัง
- ง. การถ่ายรูปนกอินทรีกำลังล่าเหยื่อ

21. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของวัฒนธรรม

- ก. องค์กรพิธีการ
- ข. องค์กรรวม
- ค. องค์กรมิติ
- ง. องค์กรการ

22. หากพบเห็นนักท่องเที่ยวเก็บพันธ์ไม้จากป่าออกมา มัคคุเทศก์ควรจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. นำตัวไปส่งเจ้าหน้าที่
- ข. สนับสนุนเพราะเป็นการช่วยขยายพันธ์พืช
- ค. ชี้ให้เห็นถึงผลเสียพร้อมให้นำกลับไปคืน
- ง. ไม่ต้องใส่ใจเพราะเป็นเรื่องเล็กน้อย

23. ในการนำนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมส่องสัตว์กลางคืน สิ่งที่มีมัคคุเทศก์ควรคำนึงมากที่สุดคือ

- ก. หลีกเลี่ยงช่วงที่สัตว์กำลังล่าเหยื่อ
- ข. หลีกเลี่ยงบริเวณที่เป็นป่าดงดิบ
- ค. หลีกเลี่ยงการนำอาหารเข้าไปรับประทาน
- ง. หลีกเลี่ยงการใช้เสียงและแสงสว่างเกินความจำเป็น

24. ข้อใดที่มีคฤหบดีไม่ควรปฏิบัติในการนำนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมชุมชนท้องถิ่น

- ก. ชักชวนให้นักท่องเที่ยวอุดหนุนสินค้าพื้นเมือง
- ข. เล่าเรื่องตลกขบขันเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้าน
- ค. ชักชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปร่วมการแสดงระบำรำฟ้อน
- ง. นำนักท่องเที่ยวไปฟังผู้อาวุโสของหมู่บ้านเล่าเรื่องราวต่างๆ

25. ก่อนออกปฏิบัติหน้าที่นำเที่ยว คฤหบดีควรมีการเตรียมตัวอย่างไร

- ก. ศึกษาข้อมูลพื้นที่ที่จะนำนักท่องเที่ยวไปชม
- ข. เตรียมร่างกายให้มีความพร้อม
- ค. ตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องใช้ในการเดินทาง
- ง. ถูกทุกข้อ

เฉลยคำตอบ

1. ก	11. ง	21. ข
2. ง	12. ก	22. ค
3. ก	13. ค	23. ง
4. ข	14. ข	24. ข
5. ก	15. ง	25. ง
6. ค	16. ค	
7. ก	17. ข	
8. ง	18. ก	
9. ค	19. ข	
10. ข	20. ง	

การวิเคราะห์เนื้อหาในการอบรมของแบบทดสอบวัดความรู้

เนื้อหา	พฤติกรรม						รวม
	ความรู้ ความจำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมินค่า	
1. หลักการและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	2	-	1	-	-	4
2. ระบบนิเวศและสมดุลธรรมชาติ	1	3	-	-	-	-	4
3. ชุมชนกับการท่องเที่ยว	1	2	-	1	-	-	4
4. เชิงนิเวศ							
5. การสื่อความหมาย	1	3	-	-	-	-	4
6. ธรรมชาติและวัฒนธรรม							
7. การอนุรักษ์ทรัพยากร	-	3	-	1	-	-	4
8. การท่องเที่ยว							
9. บทบาทของมัลลฑุเทศก์	1	3	-	-	-	-	4
10. ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ							
11. การฝึกปฏิบัตินอกสถานที่							
รวม							

แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒินี้ ใช้ประกอบวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องบทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิธีการประเมินโดยการทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด

2. หากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงในส่วนใดโปรดเสนอแนะไว้ในช่องข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความกรุณา

เต็มสิน มานะวนิชย์

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาสังแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ครั้งที่ 1

ชื่อ-สกุล..... ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด

รายการที่ประเมิน	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
1.ความสำคัญของหลักสูตร(พิจารณาจาก หลักการและเหตุผล) ข้อเสนอแนะ.....		
2.วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม ข้อเสนอแนะ.....		
3.โครงสร้างของหลักสูตร ข้อเสนอแนะ.....		
4.เนื้อหาของหลักสูตร (พิจารณาจาก คำอธิบายรายวิชา ขอบเขตเนื้อหา ความคิดรวบ ยอด วัตถุประสงค์เฉพาะ และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม) หัวข้อที่ 1 หลักการและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะ.....		

รายการที่ประเมิน	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
หัวข้อที่ 2 ระบบนิเวศและสมดุลธรรมชาติ ข้อเสนอแนะ.....		
หัวข้อที่ 3 การสื่อความหมายธรรมชาติ ข้อเสนอแนะ.....		
หัวข้อที่ 4 วิธีชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะ.....		
หัวข้อที่ 5 การสร้างเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ข้อเสนอแนะ.....		
หัวข้อที่ 6 บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะ.....		
หัวข้อที่ 7 การฝึกปฏิบัติดินนอกสถานที่ ข้อเสนอแนะ.....		
5.รูปแบบและวิธีการฝึกอบรม ข้อเสนอแนะ.....		

รายการที่ประเมิน	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
6. วิธีการประเมินผล ข้อเสนอแนะ.....		
7. เมื่อพิจารณาภาพรวมของหลักสูตรฝึกรบรบนี้ ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้อย่างไร 7.1) ความสอดคล้องระหว่างหลักการและเหตุผล กับการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ข้อเสนอแนะ..... 7.2) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ ข้อเสนอแนะ.....		
8. ความเหมาะสมของหลักสูตรในการนำไปใช้จัดฝึกรบรบมัคคุเทศก์ ข้อเสนอแนะ.....		
9. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม		

แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง

1. แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒินี้ ใช้ประกอบวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องบทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิธีการประเมินโดยการทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหมายเลข 5-1 ช่องใดช่องหนึ่งเท่านั้น ตัวเลขดังกล่าวจะแสดงถึงระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบในหลักสูตร โดยให้ความหมายดังนี้

หมายเลข 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

หมายเลข 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

หมายเลข 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

หมายเลข 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

หมายเลข 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2. หากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงในส่วนตัว โปรดเสนอแนะไว้ในช่องข้อเสนอแนะ
ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความกรุณา
เต็มสิน มานะวนิชย์
นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ครั้งที่ 2

ชื่อ-สกุล..... ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด

รายการที่ประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
1.ความสำคัญของหลักสูตร(พิจารณาจาก หลักการและเหตุผล) ข้อเสนอแนะ.....					
2.วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม ข้อเสนอแนะ.....					
3.โครงสร้างของหลักสูตร ข้อเสนอแนะ.....					
4. เนื้อหาของหลักสูตร (พิจารณาจาก คำอธิบายรายวิชา ขอบเขตเนื้อหา ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์เฉพาะ และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม) หัวข้อที่ 1 หลักการและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะ.....					

รายการที่ประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
หัวข้อที่ 2 ระบบนิเวศและสมดุลธรรมชาติ ข้อเสนอแนะ.....					
หัวข้อที่ 3 ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะ.....					
หัวข้อที่ 4 การสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะ.....					
หัวข้อที่ 5 การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะ.....					
หัวข้อที่ 6 บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะ.....					
หัวข้อที่ 7 การฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ ข้อเสนอแนะ.....					
5.รูปแบบและวิธีการฝึกอบรม ข้อเสนอแนะ.....					

รายการที่ประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
6. วิธีการประเมินผล ข้อเสนอแนะ.....					
7. เมื่อพิจารณาภาพรวมของหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้อย่างไร 7.1) ความสอดคล้องระหว่างหลักการและเหตุผล กับการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ข้อเสนอแนะ..... 7.2) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ ข้อเสนอแนะ.....					
8. ความเหมาะสมของหลักสูตรในการนำไปใช้จัดฝึกอบรมภาคทฤษฎี ข้อเสนอแนะ.....					
9. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

หลักสูตรมาตรฐาน การอบรมมัคคุเทศก์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

372 ถนนบำรุงเมือง กท.10100 โทร. 226-0060 แฟกซ์ (662) 224-6221

ประกาศการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
เรื่อง หลักสูตรมาตรฐานการอบรมมัคคุเทศก์

ตามความในมาตรา 40 (3) แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ต้องเป็นผู้ได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสือรับรองว่าได้ผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์รับรอง นั้น

คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในคราวประชุมครั้งที่ 1/2539 เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2539 ได้ให้การรับรองหลักสูตรมาตรฐานการอบรมมัคคุเทศก์ คำอธิบายรายวิชา คุณสมบัติของผู้ที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ และเงื่อนไขในใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2539 เห็นชอบร่างกฎกระทรวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2539) (แก้ไขการจำแนกประเภทมัคคุเทศก์) และร่างกฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2539) (แก้ไขเพิ่มเติมใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ซึ่งจะต้องเสียค่าธรรมเนียม) ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้ลงนามในกฎกระทรวงทั้งสองฉบับออกตามความในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

ฉะนั้น จึงขอประกาศมาเพื่อทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539

(นายเสรี วงษ์ไพจิตร)

ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

หลักสูตรมาตรฐานการอบรมมัคคุเทศก์

หลักสูตรมัคคุเทศก์ทั่วไป

1. หลักสูตรมัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ) ไม่น้อยกว่า 150 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ ไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ
- ประวัติศาสตร์ไทย
- ภูมิศาสตร์ไทย
- สังคมไทย
- พุทธศาสนาในประเทศไทย
- ศิลปกรรมไทย
- วรรณคดีไทย
- นาฏศิลป์และดนตรีไทย
- เทศกาลและงานประเพณีไทย
- อาหารไทย
- หัตถกรรมไทย
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์
- พิธีการเข้า-ออกราชอาณาจักร
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงแรม
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- มนุษยสัมพันธ์

ภาคความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- โบราณสถานในประเทศไทย
- พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- สถานที่สำคัญในท้องถิ่น
- แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของไทย

ภาคการศึกษานอกสถานที่ ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

ภาคความรู้ภาษาต่างประเทศ ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

*****

2. หลักสูตรมัคคุเทศก์ทั่วไป (ไทย)

ไม่น้อยกว่า 120 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ

ไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ
- ประวัติศาสตร์ไทย
- ภูมิศาสตร์ไทย
- สังคมไทย
- พุทธศาสนาในประเทศไทย
- ศิลปกรรมไทย
- วรรณคดีไทย
- นาฏศิลป์และดนตรีไทย
- อาหารไทย
- หัตถกรรมไทย
- การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ

ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์
- พิธีการเข้า-ออกราชอาณาจักร
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงแรม
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- มนุษยสัมพันธ์

ภาคความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- โบราณสถานในประเทศไทย
- พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- สถานที่สำคัญในท้องถิ่น
- แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของไทย

ภาคการศึกษาออกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

*****

หลักสูตรมัณฑุเทศก์เฉพาะ

1. **หลักสูตรมัณฑุเทศก์เฉพาะ** (ต่างประเทศ – เฉพาะพื้นที่) ไม่น้อยกว่า 63 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ

ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ท้องถิ่น
- เทศกาล งานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- สถานที่ท่องเที่ยวของท้องถิ่น
- โรงแรมและสถานที่พักในท้องถิ่น
- ภัตตาคารและร้านอาหารในท้องถิ่น
- ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองและของที่ระลึก
- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ

ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัณฑุเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัณฑุเทศก์
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- มนุษยสัมพันธ์

ภาคการศึกษานอกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง

ภาคความรู้ภาษาต่างประเทศ

ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

*****

หมายเหตุ

1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยผ่านความเห็นชอบจาก ททท.
2. ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีคุณวุฒิมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป และต้อง พุด อ่าน และเขียนภาษาไทย

2. หลักสูตรมัณฑนศิลป์เฉพาะ (ไทย – เฉพาะพื้นที่)

ไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ

ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ท้องถิ่น
- เทศกาล งานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- สถานที่ท่องเที่ยวของท้องถิ่น
- โรงแรมและสถานที่พักในท้องถิ่น
- ภัตตาคารและร้านอาหารในท้องถิ่น
- ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองและของที่ระลึก
- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ

ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัณฑนศิลป์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัณฑนศิลป์
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- มนุษยสัมพันธ์

ภาคการศึกษาออกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง

*****

หมายเหตุ

1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไปโดยผ่านความเห็นชอบจาก ททท.
2. ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีคุณวุฒิมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป และต้อง พุด อ่าน และเขียนภาษาไทย

3. หลักสูตรมัลติเทคส์เฉพาะ (เดินป่า)

ไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ

ไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและเดินป่า
- ภูมิศาสตร์ของภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการเดินป่า
- ชนพื้นเมืองในท้องถิ่น
- พันธุ์ไม้ป่าและสัตว์ป่า
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมอมเมา
- พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- สัมมนาปัญหาเดินป่า

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ

ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- มนุษยสัมพันธ์
- การจัดเที่ยวในป่า
- การยังชีพในป่า

ภาคการศึกษานอกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

ภาคความรู้ภาษาต่างประเทศ

ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

*****

หมายเหตุ

1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยผ่านความเห็นชอบจาก ททท.
2. ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีคุณวุฒิมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป และต้อง พุด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้

4. **หลักสูตรมัณฑลเทศก์เฉพาะ** (ศิลปวัฒนธรรม) คือผู้ที่ได้รับปริญญาโทหรือเอกในสาขา สังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์ซึ่งเน้นลักษณะวิชาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม วรรณคดี และเคยเป็นวิทยากรภาคการศึกษาออกสถานที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ในหลักสูตรอบรม มัณฑลเทศก์ซึ่งจัดโดยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

5. **หลักสูตรมัณฑลเทศก์เฉพาะ** (ทางทะเล) ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ ไม่น้อยกว่า 35 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวทางทะเล
- ลักษณะทั่วไปของทะเลไทย
- ระบบนิเวศวิทยาและสิ่งมีชีวิตในทะเล
- ปัญหามลภาวะและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล
- โบราณคดีใต้น้ำเบื้องต้น
- แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของไทย

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัณฑลเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัณฑลเทศก์
- มนุษยสัมพันธ์
- การปฐมพยาบาลและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวทางทะเล
- การดำน้ำเบื้องต้น
- ทักษะของเรือเบื้องต้น [Boatmanship]
- รูปแบบการจัดนำเที่ยวทางทะเล

ภาคการศึกษาออกสถานที่ ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

ภาคความรู้ภาษาต่างประเทศ ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

*****

- หมายเหตุ**
1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือสถาบันฝึกอบรม วิชาการ โรงแรมและการท่องเที่ยว (สรท.) โดยผ่านความเห็นชอบจาก ททท.
  2. ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีคุณวุฒิมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป และ ต้อง พุด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้

6. หลักสูตรมัคคุเทศก์เฉพาะ (ทางทะเลชายฝั่ง)

ไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ

ไม่น้อยกว่า 10 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวทางทะเล
- ปัญหามลภาวะและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล
- แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของไทย

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ

ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์
- การปฐมพยาบาลและรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวทางทะเล
- รูปแบบการจัดนำเที่ยวทางทะเล

ภาคการศึกษานอกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง

ภาคความรู้ภาษาต่างประเทศ

ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

*****

หมายเหตุ

1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยผ่านความเห็นชอบจาก ททท.
2. ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีคุณวุฒิประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าขึ้นไป และต้อง พุด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้

7. หลักสูตรมัณฑุเทศก์เฉพาะ (วิสามันญ – เฉพาะพื้นที่)	88 – 115 ชั่วโมง
ภาคความรู้พื้นฐาน	25 – 30 ชั่วโมง
- ภาษาไทย	
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศไทย	
ภาคความรู้ทางวิชาการ	20 - 30 ชั่วโมง
- ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ท้องถิ่น	
- เทศกาล งานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น	
- สถานที่ท่องเที่ยวของท้องถิ่น	
- โรงแรมและสถานที่พักในท้องถิ่น	
- ภัตตาคารและร้านอาหารในท้องถิ่น	
- ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองและของที่ระลึก	
- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ	
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	
ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ	20 - 25 ชั่วโมง
- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัณฑุเทศก์	
- วิธีการปฏิบัติงานของมัณฑุเทศก์	
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	
- มนุษยสัมพันธ์	
ภาคการศึกษานอกสถานที่	8 - 10 ชั่วโมง
ภาคความรู้ภาษาต่างประเทศ	15 - 20 ชั่วโมง

*****

- หมายเหตุ**
1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยผ่านความเห็นชอบจาก ททท.
  2. ดำเนินการเฉพาะจังหวัดที่มีความจำเป็นต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัณฑุเทศก์ หรือ คณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมาย
  3. ผู้สมัครเข้ารับอบรมจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่มัณฑุเทศก์มาก่อนแล้ว แต่ไม่มี วุฒิ หรือวุฒิ ไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ต้อง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ โดยสมัครขึ้นบัญชีผู้เข้า อบรมไว้เพียงครั้งเดียวสำหรับแต่ละจังหวัด และจะต้องผ่านการ ทดสอบจากคณะกรรมการที่ ททท. แต่งตั้งขึ้น ประกอบด้วย ททท. สมาคม มัณฑุเทศก์อาชีพ สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว และ สถาบันการศึกษาที่เป็นผู้จัด อบรม ทั้งนี้จะต้องอบรมให้เสร็จสิ้นภายในปี 2540

8. หลักสูตรมัลติเทคส์เฉพาะ (แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ)

ภาคความรู้ทางวิชาการ

ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ
- พื้นที่ธรรมชาติกับบทบาทด้านนันทนาการและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ระบบนิเวศและสังคมพืช
- ระบบนิเวศและสังคมสัตว์
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิศาสตร์กายภาพของแหล่งธรรมชาติ
- ชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิต
- พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ

ไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์
- การวางแผนนำเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ
- เทคนิคการสื่อความหมายธรรมชาติ
- มนุษยสัมพันธ์
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ภาคการศึกษาออกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง

- หมายเหตุ
- ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบพื้นที่
  - ต้องได้รับความเห็นชอบจาก ททท. ในการพิจารณาความจำเป็นและมาตรฐานการจัดอบรม

9. หลักสูตรมัณฑุเทศก์เฉพาะ (วัฒนธรรมท้องถิ่น)

ไม่น้อยกว่า 44 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ**วิชาความรู้พื้นฐาน**

ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- วิธีปฏิบัติงานของมัณฑุเทศก์
- มนุษยสัมพันธ์
- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัณฑุเทศก์
- พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- หลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิชาความรู้เฉพาะสาขา

ไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง

- ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่
- ชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิต
- การวางแผนนำเที่ยวในท้องถิ่น
- สถานที่สำคัญในท้องถิ่น

ภาคการศึกษาออกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง

หมายเหตุ

1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบพื้นที่
2. ต้องได้รับความเห็นชอบจาก ททท. ในการพิจารณาความจำเป็นและมาตรฐานการจัดอบรม
3. ผู้เข้ารับการอบรมต้องพูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้

ตารางจำนวนคณาจารย์ที่ผ่านการอบรมสำหรับบุคคลทั่วไปจากสถาบันต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 - ก.ค. 2544

สถาบัน	เริ่มจัด อบรม พ.ศ.	จำนวน ผู้สำเร็จ การอบรม	วิทย (ต่างประเทศ)	วิทย (ไทย)	ต่างประเทศ เฉพาะพื้นที่	ไทย เฉพาะพื้นที่	วิทย เฉพาะพื้นที่	เดิ นปี	ทะเล ชายฝั่ง	แหล่ง ท่องเที่ยว ธรรมชาติ	วัฒนธรรม ท้องถิ่น
ภาคกลาง											
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2504	4,880	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยศิลปากร	2517	5,732	221	16	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	2530	704	-	40	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2530	1,243	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยบูรพา	2534	886	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต	2534	1,163	-	1,163	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยบูรพา ภัฏจันทรเกษม	2535	889	564	325	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยสุโขทัยศรีนครินทร์ราชสีมา	2535	326	326	-	-	-	-	-	-	-	-
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร	2535	585	585	-	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	2537	624	624	-	-	-	-	-	-	-	-
สทรท.บางแค	2538	334	268	-	66	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม	2539	1,038	469	165	-	-	404	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	2540	68	-	-	68	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี	2540	58	-	-	-	-	58	-	-	-	-
วิทยาลัยอุตสาหกรรมกาญจนบุรี	2539	118	-	-	-	-	-	34	-	-	-
วิทยาลัยวิชาการศึกษาลาด	2540	49	-	-	-	-	-	-	49	-	-
มหาวิทยาลัยรังสิต	2541	106	106	-	-	-	-	-	-	-	-
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่(กรมป่าไม้)+A40	2541	41	-	-	-	-	-	-	-	41	-

ตารางจำนวนนักศึกษาที่ผ่านการอบรมเข้ารับบุคลากรทั่วไปออกสอบอื่นต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 - ก.ค. 2544

สถาบัน	เริ่มจัด อบรม พ.ศ.	จำนวน ผู้สำเร็จ การอบรม	หลักสูตรการอบรม																	
			ทั่วไป (ต่างประเทศ)	ทั่วไป (ไทย)	ต่างประเทศ เฉพาะพื้นที่	ไทย เฉพาะพื้นที่	วิสามัญ เฉพาะพื้นที่	เดิมน่า	ทะเล ชายฝั่ง	แหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ	วัฒนธรรม ท้องถิ่น									
ภาค																				
วิทยาลัยเทคโนโลยีรัตนโกสินทร์	2541	71	-	-	71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วิทยาลัยเทคโนโลยีกรุงเทพ	2541	72	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วิทยาลัยธุรกิจบริหารงานธุรกิจ	2541	90	90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันบริหารธุรกิจกรุงเทพ		72	-	-	-	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	2541	223	223	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2541	174	174	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา	2541	205	205	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	2541	63	-	-	-	-	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กศน. ต.นุทสรสงคราม	2541	38	-	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วิทยาลัยนาฏศิลป์	2541	110	-	110	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ภาคเหนือ																				
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2516	2,584	2,265	52	112	-	-	-	-	-	155	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มหาวิทยาลัยนเรศวร	2523	628	301	18	-	-	-	-	-	-	97	-	-	-	-	-	-	-	-	67
มหาวิทยาลัยแม่โจ้	2543	67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	2533	189	146	-	-	-	-	-	-	-	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	2537	488	-	-	155	-	-	-	-	-	190	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สถาบันราชภัฏลำปาง	2541	134	-	-	134	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ																				
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2530	368	350	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางจำนวนนักศึกษาที่ผ่านการอบรมสำหรับบุคคลทั่วไปจากสถาบันต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 - ก.ค. 2544

สถาบัน	เริ่มจัด อบรม พ.ศ.	จำนวน ผู้สำเร็จ การอบรม	หลักสูตรการอบรม								รวม												
			ทั่วไป (ต่างประเทศ)	ทั่วไป (ไทย)	ต่างประเทศ เฉพาะพื้นที่	ไทย เฉพาะพื้นที่	วิทยายุ เฉพาะพื้นที่	เดินป่า	ทะเล ชายฝั่ง	แหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ		วัฒนธรรม ท้องถิ่น											
ภาค																							
สถาบันราชภัฏนครราชสีมา	2534	191	163	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี	2538	23	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	2538	61	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
สถาบันราชภัฏอุดรธานี	2541	57	-	-	-	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์	2542	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	2542	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	
ภาคใต้																							
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2519	1,861	1,397	-	-	57	31	376	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตตรัง	2544	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	108	-	-	-	-	-	-	-	
วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี	2541	235	-	-	-	183	56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	69	
สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช	2531	70	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	71	-	-	-	-	-	-	-	
สถาบันราชภัฏภูเก็ต	2537	776	319	-	-	79	-	-	-	-	-	-	-	-	378	-	-	-	-	-	-	-	
วิทยาลัยเอเซียศึกษาภูเก็ต	2537	362	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	362	-	-	-	-	-	-	-	
วิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์ธานี	2541	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	84	-	-	-	-	-	-	-	
มหาวิทยาลัยทักษิณ	2541	94	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	84	
วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม		28,295	22,063	2,054	1,066	334	1,028	472	1,136	379	89												

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

คุณสุดาพร วรรณ	กองวิชาการและฝึกอบรม
คุณปรัชญากร ไชยคช	กองอนุรักษ์
คุณจุไรรัตน์ ลาพงษ์	มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

นักวิชาการ

อ. จิตศักดิ์ พุฒจร	อาจารย์ประจำสาขาวิชา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
คุณพจนนา สวนศรี	ผู้ประสานงานโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ
อ.อนัญญา รัตนประเสริฐ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คุณ สุภฤกษ์ สุรางกุล	กรรมการผู้จัดการ บริษัทหนุ่มสาวทัวร์
คุณ สุมิตรา มัทธุนนท์	ผู้จัดการทั่วไป บริษัทเพื่อนธรรมชาติ
คุณ สุภาภรณ์ ปราชญ์อำไพ	กรรมการผู้จัดการ บริษัทซิลท์ ฮอติเดย์

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

คุณอนันตศักดิ์ วงษ์หาร	ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมาย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
คุณปรัชญา ช่างจันทร์	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยาน อุทยานแห่งชาติเกาะช้าง
คุณสมเจตน์ จันทนา	เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะสุรินทร์

ผู้นำชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คุณชวลิต สัทธิตุทธิ	ผู้จัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง จ.นครศรีธรรมราช
คุณโยธิน ไพลประเสริฐยิ่ง	หัวหน้าชุมชนห้วยอี ต. ห้วยปลิง จ.แม่ฮ่องสอน
กำนัน ธวัช บุญภัทร	หมู่บ้านเชิงอนุรักษ์ ต. ปลายโพงพาง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อาจารย์ อนุรักษ์ รัตนประเสริฐ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ รำไพพรรณ แก้วสุริยะ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
คุณ สุดาพร วรรณ	หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ด้านการสื่อความหมายและนันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติ

คุณ สรวิชาติ อาสาสมัครพิกิจ	หัวหน้างานประสานกิจกรรมนานาชาติ กองสร้างสรรค์กิจกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
คุณ จุไรรัตน์ ลาพงษ์	เจ้าหน้าที่ประสานงานกิจกรรม มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
คุณ พจนา สวนศรี	ผู้ประสานงานโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ

ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คุณ สุภาภรณ์ ปราชญ์อำไพ	กรรมการผู้จัดการ บริษัท รอยัล ซิลท์ โฮลดิ้งส์
คุณ สุมิตรา มัทธรรนนท์	ผู้จัดการทั่วไป บริษัท เพื่อนธรรมชาติ
คุณ สุดาพร แก้ววิเชียร	ผู้จัดการแผนกมัคคุเทศก์ บริษัท หนุ่มสาวท้าว

เอกสารประกอบการอบรม

สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คำนำ

เอกสารประกอบการฝึกอบรมฉบับนี้ จัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเอกสารเสริมความรู้ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์ให้มัคคุเทศก์ทั่วไปที่เข้ารับการฝึกอบรม สามารถนำความรู้ไปศึกษาและเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ภายในเอกสารฉบับนี้จะประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่น่าสนใจมากมาย ซึ่งจะประกอบประโยชน์ต่อมัคคุเทศก์ทั่วไปในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากมีข้อบกพร่องหรือความไม่สมบูรณ์ของเนื้อหาประการใด ผู้จัดทำต้องขออภัยมา ณ ที่นี้

เต็มสิน มานะวนิชย์

หลักการและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความเป็นมาของการท่องเที่ยว

ในอดีตสมัยที่การคมนาคมยังไม่สะดวก การท่องเที่ยวมีความหมายเป็นเพียงแค่การเดินทางรอนแรมไปยังสถานที่ต่างๆที่อยู่ห่างไกลจากถิ่นที่อยู่ของตนเองของผู้คนเพื่อประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น อาทิเช่น การเดินทางไปทำบุญ หรือการล่องเรือไปทอดผ้าป่า ทอดกฐินยังวัดวาอารามที่อยู่ในจังหวัดไกลๆ การเดินทางในลักษณะดังกล่าวเป็นการเดินทางท่องเที่ยวตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ คือ

1. เป็นการเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆก็ตาม ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือรายได้

ต่อมาเมื่อการคมนาคมมีการพัฒนาในด้านความสะดวกสบายมากขึ้น การท่องเที่ยวก็เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยมนุษย์ใช้การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้การได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมใหม่ๆ การได้เห็นภูมิประเทศที่แปลกตา และการได้สร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่น ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นที่นิยม ส่งผลทำให้เกิดธุรกิจต่างๆ เพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยวมากมาย ธุรกิจเหล่านี้ก่อให้เกิดงานอาชีพใหม่ๆและการกระจายเงินตรา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ในขณะที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากมาย แต่ในขณะเดียวกัน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยการบริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยว อันได้แก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลับเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเสื่อมโทรมและการร่อยหรอลงของทรัพยากรการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการบางกลุ่มขาดจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ขาดความรับผิดชอบ ขาดการเสียสละต่อส่วนรวม ละเลยและละเมิดต่อกฎระเบียบ กฎหมาย จนเกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1) ด้านสิ่งแวดล้อม

1. มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย เนื่องจากขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากร ทำให้เกิดมลภาวะต่าง ๆ เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย ขยะ รวมทั้งการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ การตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

2. ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ทรัพยากร จากเดิมที่ใช้ทรัพยากรเพื่อการเกษตร เช่น การใช้ป่าเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำ อาหาร และยาสมุนไพร ต้องเปลี่ยนหรือบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกินขีดความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้ จนยากต่อการฟื้นฟูให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้ดังเดิม

3. เกิดการบุกรุกและเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยขาดการวางแผนและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น ทำให้เกิดการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ หรือเป็นช่องทางให้เกิดการล่าสัตว์ การขโมยพันธุ์กรรมพืชหรือสัตว์

2) ด้านเศรษฐกิจ

1) การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจบริการที่ต้องพึ่งพาการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองระดับท้องถิ่น ประเทศและโลก รวมทั้งการขยายพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ ขอมส่งผลกระทบต่อชุมชน และเมื่อคนในท้องถิ่นละทิ้งภาคการเกษตรมาอยู่ในภาคบริการ เช่น การขนส่ง การนำเที่ยว ร้านอาหาร เมื่อนักท่องเที่ยวลดจำนวนลงหรือเปลี่ยนไปเที่ยวที่อื่น คนในท้องถิ่นก็ย่อมได้รับผลกระทบไปด้วย และเป็นการยากที่จะกลับเข้าสู่ภาคการเกษตรเพราะขาดทักษะและวิธีคิดแบบพึ่งตนเอง

2) ตลาดเป็นตัวกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวทำให้ต้องมีการลงทุนด้วยงบประมาณจำนวนมาก จึงเป็นการยากที่คนท้องถิ่นจะดำเนินการได้โดยลำพัง ทำให้กระจายรายได้ขงภาพรวมของการท่องเที่ยวจะมีสัดส่วนอยู่กับผู้ลงทุนในจำนวนที่มากกว่าคนหรือประชาชนท้องถิ่น

3) การท่องเที่ยวเป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจซึ่งต้องแสวงหาผลกำไรสูงสุด ต้องมีการแข่งขันด้านคุณภาพ ราคา หรือสร้างสินค้าใหม่ ๆ เพื่อให้ธุรกิจมุ่งไปสู่การทำกำไร ทำให้ขาดการมองถึงการทำลายคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิธีคิดที่มองสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมิใช่ต้นทุนทางธุรกิจ

3) ด้านสังคม

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม จากเดิมชาวบ้านมีการช่วยเหลือแบ่งปัน มีความเอื้อเฟื้อต่อคนภายนอก กลับกลายเป็นการค้าค่าของการให้ในรูปของราคา ดังนั้น เงินตราจึงเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าน้ำใจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. นักท่องเที่ยวเข้ามาแย่งการใช้พื้นที่ทางสังคมของชุมชน เช่น ลานบ้าน ช่วงเวลาพูดคุย แลกเปลี่ยนยามว่างงาน การช่วยเหลือด้านงานบุญ-ประเพณี ซึ่งเป็นการเข้ามาทำลายความเป็นส่วนตัวของชุมชน
3. การนำพาปัญหาสังคมชุมชน เช่น ยาเสพติด โสเภณี เอคส์ และการเลียนแบบการบริโภคของนักท่องเที่ยว

4) ด้านวัฒนธรรม

1. เกิดการสร้างภาพ หรือวัฒนธรรมเทียมที่ถูกทำให้เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการจากคนภายนอกหรือนักท่องเที่ยว เช่น ให้มีการแต่งกายประจำเผ่าในวันที่จะมีการท่องเที่ยว เพื่อเอาใจนักท่องเที่ยว โดยไม่ใช่วิถีชีวิตปัจจุบันของชาวบ้าน
2. การนำเอาประเพณีวัฒนธรรมมาแสดงให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ โดยที่ไม่ใช่เวลาหรือโอกาสของพิธีกรรมหรือประเพณีนั้นจริง เช่น การเต้นเจตลีของชาวเขาเผ่ามูเซอ ซึ่งจะเด่นเฉพาะเทศกาลปีใหม่ หรือในช่วงที่ชาวบ้านป่วยไข้ไม่สบาย มิใช่การเต้นทุกวันที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา
3. เกิดการปะทะทางวัฒนธรรมในฐานะผู้ที่เหนือกว่ากับผู้ด้อยกว่า ทำให้ชาวบ้านขาดความภาคภูมิใจและรู้สึกว่าตัวเองด้อยพัฒนา เช่น การเข้ามาแจกของ การแนะนำให้ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพาภายนอกมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย อาหาร การรักษาสุขภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งในระดับชุมชน และระดับครัวเรือน เป็นต้น

5) ด้านการเมือง

1. เกิดความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในชุมชน แบ่งกันเป็นพวกเป็นฝ่าย เพื่อการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มตนให้ยาวนานต่อไป
2. การพัฒนาที่ผ่านมามีชาวบ้านถูกทำให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองด้อยกว่าภายนอก ทั้งความรู้ความสามารถ ทำให้ไม่กล้าจัดการกับปัญหา เพราะกลัวทำผิดหรือการไม่ยอมรับจากภายนอก
3. ชาวบ้านมักถูกเรียกร้องให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยไม่มีโอกาสเลือกว่าจะจัดการท่องเที่ยวหรือไม่ กลายเป็นผู้ถูกท่องเที่ยวโดยไม่ได้มีส่วนร่วมใน

การกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีความพยายามในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวกับอนุรักษ์ขึ้น โดยในปี พ.ศ.2530 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการป้องกันการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายใต้แนวทางการ “พัฒนาคู่อนุรักษ์ เพื่อพิทักษ์การท่องเที่ยวไทย” จึงได้มีการศึกษาและยอมรับรูปแบบของการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เน้นการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและของทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยเรียกการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ว่า “Ecotourism” ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการบัญญัติศัพท์ใช้ในภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและของทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้กำหนดคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและอนุรักษณ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจ ของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมาย
3. เพื่อปรับปรุงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปิดโอกาสใหม่การศึกษาเรียนรู้ และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลาย และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าครอบคลุมลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก (Key Element) 4 ด้าน ที่ประกอบด้วยการพิจารณาด้านพื้นที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องและรูปแบบการจัดการกล่าวคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2.องค์ประกอบด้านการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ไม่มีผลกระทบหรือมีผลกระทบน้อยต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3.องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4.องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ยังได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มเติมไว้ดังนี้ คือ

1. การสร้างเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

หลักการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปแนวความคิดพื้นฐาน/หลักการที่ควรพิจารณาในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 5 ประการ ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่นเดิม ด้วยเหตุที่จุดขายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นกับสภาพธรรมชาติและเอกลักษณ์ของพื้นที่ และนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotouris) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ยาก

ลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักไม่สนใจกับ ความสะดวกสบาย แต่ให้ความสำคัญกับการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจึงเน้นเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบกิจกรรมเท่านั้น การออกแบบต้องการความละเอียดอ่อนในเชิงสถาปัตยกรรม ที่สะท้อนความเป็นธรรมชาติ และเอกลักษณ์พื้นที่มากกว่าแนวคิดสร้างสรรค์ที่เป็นของสถาปนิกเอง ซึ่งโดยภาพรวมแล้วจะเป็นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก (small scale) ที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (low impact)

2. การจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องมองการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบคือ

- (1) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้รองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงกายภาพและเชิงนิเวศวิทยา โดยไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- (2) การจัดการด้านการตลาดอย่างยั่งยืนโดยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมและรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการ
- (3) การจัดการด้านการบริการ ทั้งการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสื่อความหมายธรรมชาติ
- (4) ความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

3. การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับความกระทบเทือนจากการใช้ประโยชน์ โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลง หรือถูกทำลายด้อยค่าไปก็มีอยู่สูง ดังนั้น การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการป้องกันรักษา ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกที่ดีในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน จึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายในการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังต้องรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวด้วย

4. การเสริมสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาและแรงจูงใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากและท้าทายความสามารถ และมักไม่สนใจกับความสะดวกสบาย กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงควรต้องพิจารณาถึงการให้บริการ บริการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึก เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งก็เป็นวิธีการเดียวกับการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมาแล้ว

5. การยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การได้รับการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนนั้น เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งหรือการต่อต้านจากชุมชนในภายหลัง ชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว ผลต่อเนื่องตามมาจากการที่ชุมชนได้รับประโยชน์คือ ราษฎรในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมอีกทางหนึ่ง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยทั่วไปอาจจำแนกเป็นกิจกรรมที่เน้นการพักผ่อนหย่อนใจ การแสดงออกและการเน้นการศึกษาหาความรู้ จากรายงานการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (พ.ศ. 2522) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ได้จัดแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 หมวดรวม 19 กิจกรรม ประกอบด้วย

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (9 กิจกรรม) ได้แก่

- การเดินป่า
- การดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น น้ำลึก)
- ศึกษาธรรมชาติ
- ตั้งแคมป์
- ส่องสัตว์ / ดูนก
- ล่องแพ / ล่องเรือยาง
- เทียวถ้ำ / น้ำตก
- จั๊ม / นั่งช้าง
- พายเรือ (แคนู คยัค เรือใบ กระดานโต้ลม)

2. กิจกรรมกึ่งนิเวศ (5 กิจกรรม) ได้แก่

- ถ่ายรูป บันทึกภาพ / เสียง
- ปีน / ไต่เขา
- ศึกษาท้องฟ้า
- ตกปลา
- จั๊กรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)

3. กิจกรรมส่งเสริมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ (5 กิจกรรม) ได้แก่

- ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัว ของแหล่งประวัติศาสตร์
- ศึกษาเรียนรู้ ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์
- ศึกษาชื่นชม งานศิลปกรรม และวัฒนธรรม
- ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน
- การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

กิจกรรมที่ไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาการจัดการให้มีโอกาสเสริมแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เช่น

- ล่องเรือชมธรรมชาติ
- ถ่ายภาพ
- ชมทิวทัศน์
- ชม / ร่วมเล่นกีฬา
- พักผ่อนปิกนิก
- ประชุมสัมมนา
- เล่นน้ำ ว่ายน้ำ อาบแดด
- บ้านเทิง
- นมัสการ กราบไหว้ ตามความเชื่อ หรือแสวงบุญ

กิจกรรมต่างๆเหล่านี้มีลักษณะเหมาะสมกับบางพื้นที่ และบางกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่างกัน มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่องมือต่างกัน รวมทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่างกันด้วย ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว เมื่อพิจารณาประกอบกับกรอบการท่องเที่ยว

เที่ยวเชิงนิเวศสามารถประเมินความเหมาะสมในการจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งกิจกรรมที่มีแนวโน้มเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศหรือกึ่งนิเวศ จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่นค่อนข้างมาก กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเหมาะสมจะต้องมีการจัดการที่ลดผลกระทบด้วย หากปราศจากมาตรการลดผลกระทบที่ดีแล้ว กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งการทำลายทรัพยากรให้เสียหายเร็วยิ่งขึ้น

ระบบนิเวศและสมดุลธรรมชาติ

ความหมายของระบบนิเวศ

ระบบนิเวศ (Ecosystem) เป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ กับบริเวณแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตเหล่านี้ดำรงอยู่ ระบบนิเวศนั้นเป็นแนวความคิด (concept) ที่นักนิเวศวิทยาได้นำมาใช้ในการมองโลกและส่วนย่อย ๆ ของโลก เพื่อที่จะได้เข้าใจความเป็นไปของโลกนี้ได้ดียิ่งขึ้น

ระบบนิเวศหนึ่ง ๆ นั้น ประกอบด้วยบริเวณที่สิ่งมีชีวิตดำรงอยู่ และกลุ่มประชากรที่มีชีวิตที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว ทั้งพืชและสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ต่าง ๆ ก็ต้องการบริเวณที่อยู่อาศัยที่มีขนาดอย่างน้อยที่สุดที่เหมาะสมในส่วนที่พืชและสัตว์แต่ละชนิด ทั้งนี้เพื่อการที่มีชีวิตอยู่รอดตลอดไป ระบบนิเวศหนึ่ง ๆ นั้น เป็นโครงสร้างที่เปิดและมีความสามารถในการควบคุมตัวของมันเอง ประกอบไปด้วยประชากรต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิต ระบบนิเวศเป็นระบบเปิดที่มีความสัมพันธ์กับบริเวณแวดล้อม โดยมีการแลกเปลี่ยนสสารและพลังงาน ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศอื่น ๆ ที่อยู่ตัว ชุมชนที่มีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ชีวิตร่วมกันในระบบนิเวศ ระบบนิเวศอาจมีขนาดใหญ่ระดับโลกคือ ชีวาลัย (biosphere) ซึ่งเป็นบริเวณที่ห่อหุ้มโลกอยู่ และสามารถมีกระบวนการต่างๆของสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้ หรืออาจมีขนาดเล็กเท่ากับบ่อน้ำแห่งหนึ่ง แต่เราสามารถจำแนกระบบนิเวศออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ดังนี้

1. เขตนิเวศทางธรรมชาติและกึ่งธรรมชาติ (natural and semiannual ecosystem) เป็นระบบที่ต้องพึ่งพลังงานจากดวงอาทิตย์เพื่อที่จะทำงานได้

1.1 เขตนิเวศแหล่งน้ำ (Aquatic ecosystems)

1.1.1 เขตนิเวศทางทะเล เช่น มหาสมุทร แนวปะการัง

1.1.2 เขตนิเวศแหล่งน้ำจืด เช่น แม่น้ำ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ

1.2 เขตนิเวศบก (terrestrial ecosystem)

1.2.1 เขตนิเวศกึ่งบก เช่น ป่าพรุ

1.2.2 เขตนิเวศบนบกแท้ เช่น แม่น้ำ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ

2. เขตนิเวศเมือง – อุตสาหกรรม (Unbar – Industrial ecosystem) เป็นระบบที่ต้องพึ่งแหล่งพลังงานเพิ่มเติม เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง พลังนิวเคลียร์ เป็นระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใหม่

3. เขตนิเวศเกษตร (Agriculture ecosystems) เป็นระบบนิเวศที่มนุษย์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ โดยเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทางธรรมชาติ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2535, 36-40)

องค์ประกอบของระบบนิเวศ

ระบบนิเวศทุก ๆ ระบบมีโครงสร้างที่กำหนด โดยชนิดของสิ่งมีชีวิตเฉพาะอย่างที่อยู่ในระบบนั้น ๆ สร้างเหล่านี้ประกอบด้วยจำนวนและชนิดของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ และการกระจายตัวของมันถึงแม้ว่าระบบนิเวศบนโลกจะมีความหลากหลาย แต่ก็มีโครงสร้างที่คล้ายกัน คือ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนประกอบที่ไม่มีชีวิต (Abiotic Component) แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1.1 อนินทรีย์สาร เช่น คาร์บอน ไนโตรเจน คาร์บอนไดออกไซด์ น้ำ และ ออกซิเจน เป็นต้น
- 1.2 อินทรีย์สาร เช่น โปรตีน คาร์โบไฮเดรต และ ไขมัน เป็นต้น
- 1.3 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น แสง อุณหภูมิ ความเป็นกรดเป็นเบส ความเค็ม และความชื้น เป็นต้น

2. ส่วนประกอบที่มีชีวิต (Biotic Component) แบ่งออกได้เป็น

2.1 ผู้ผลิต (Producer) คือ พวกที่สามารถนำเอาพลังงานแสงมาสังเคราะห์ขึ้นได้เอง จากแร่ธาตุและสารอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ พืชสีเขียว แพลงตอนพืช และแบคทีเรียบางชนิด พวกผู้ผลิตนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นส่วนที่เริ่มต้น และเชื่อมต่อระหว่างส่วนประกอบที่ไม่มีชีวิต กับส่วนที่มีชีวิตอื่น ๆ ในระบบนิเวศ

2.2 ผู้บริโภค (Consumer) คือ พวกที่ได้รับอาหารจากการกินสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อีกทอดหนึ่ง ได้แก่ พวกสัตว์ต่าง ๆ แบ่งได้เป็น

2.2.1 ผู้บริโภคปฐมภูมิ (Primary Consumer) เป็นสิ่งมีชีวิตที่กินพืชเป็นอาหาร เช่น กระต่าย วัว ควาย และปลาที่กินพืชเล็ก ๆ

2.2.2 ผู้บริโภคทุติยภูมิ (Secondary Consumer) เป็นสัตว์ที่ได้รับอาหารจากการกินเนื้อสัตว์ที่กินพืชเป็นอาหาร เช่น เสือ สุนัขจิ้งจอก ปลากินเนื้อ

2.2.3 ผู้บริโภคตติยภูมิ (Tertiary Consumer) เป็นพวกที่กินทั้งสัตว์และพืช และสัตว์กินเนื้อ นอกจากนี้ยังได้แก่ สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในระดับการกินสูงสุด ซึ่งหมายถึง สัตว์ที่ไม่ถูกกินโดยสัตว์อื่น ๆ ต่อไป เป็นสัตว์ที่อยู่ในอันดับสุดท้ายของการถูกกินเป็นอาหาร เช่น มนุษย์

2.3 ผู้ย่อยสลาย (Decomposer) เป็นพวกที่ไม่สามารถปรุงอาหารเองได้ แต่จะกินอาหารโดยการผลิตเอนไซม์ออกมาย่อยสลายแร่ธาตุต่าง ๆ ในส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตให้เป็นสารโมเลกุลเล็ก ๆ แล้วจึงดูดซึมไปใช้เป็นอาหารบางส่วน ส่วนที่เหลือปลดปล่อยออกไปสู่ระบบนิเวศซึ่งผู้ผลิตสามารถเอาไปใช้ต่อได้

ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

เราสามารถแบ่งความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศใดระบบนิเวศหนึ่ง ได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์แบบได้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นรูปแบบการรวมกันแต่ไม่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันตลอดไป โดยทั้ง 2 ฝ่ายได้ประโยชน์จากกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น แมลงช่วยผสมเกสร ผีเสื้อกับดอกไม้ เป็นต้น

2. ความสัมพันธ์แบบภาวะที่ต้องพึ่งพากัน เป็นความสัมพันธ์ที่สิ่งมีชีวิตได้ประโยชน์ร่วมกัน โดยที่ขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็จะทำให้สิ่งมีชีวิตทั้งสองไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น แบคทีเรียกับรากพืชในตระกูลถั่ว เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์แบบภาวะเกื้อกูลกัน เป็นความสัมพันธ์ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์และอีกฝ่ายไม่เสียประโยชน์ เช่น กล้วยไม้กับต้นไม้ม เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์แบบปรสิต เป็นความสัมพันธ์ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ แต่อีกฝ่ายเสียประโยชน์ เช่น กาฝากที่อยู่บนต้นไม้ม พยาธิกับคน เป็นต้น

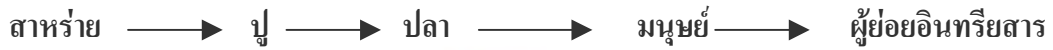
5. ความสัมพันธ์แบบล่าเหยื่อ โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ล่า ฝ่ายที่เสียประโยชน์เป็นผู้ถูกล่าหรือเป็นเหยื่อ เช่น กวางกับเสือ เป็นต้น

ห่วงโซ่อาหารและการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศ

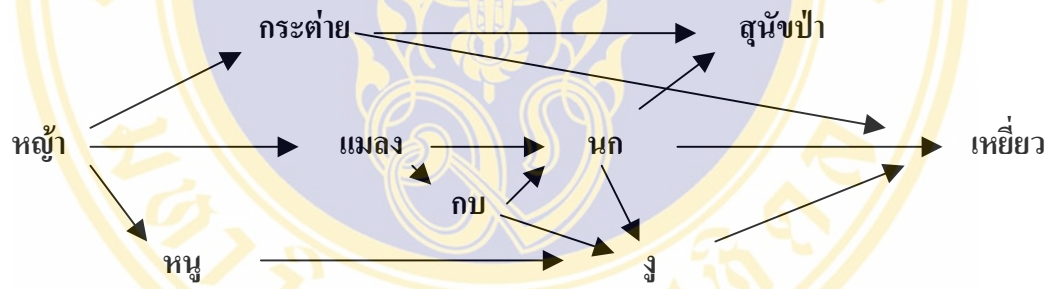
ดวงอาทิตย์เป็นแหล่งที่ให้พลังงานกับระบบนิเวศโลก ซึ่งได้รับพลังงานในรูปแบบการแผ่รังสี แต่รังสีทั้งหมดที่ส่งมาจากดวงอาทิตย์นั้น จะผ่านบรรยากาศโลกลงมาเพื่อใช้ในการสังเคราะห์ด้วยแสงของพืชเพียงประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น ผู้ผลิตในระบบนิเวศจะเป็นพวกแรกที่สามารถจับพลังงานดวงอาทิตย์ไว้ได้ในกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสง ผู้ผลิตซึ่งเป็นพืชที่มีคลอโรฟิลล์นี้ จะเปลี่ยนพลังงานแสงให้เป็นพลังงานเคมีแล้วนำพลังงานเคมีนี้ไปสังเคราะห์สารประกอบที่มีโครงสร้างอย่างง่ายคือ คาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) เป็นสารประกอบที่มีโครงสร้างซับซ้อน และมีพลังงานสูง คือ คาร์โบไฮเดรต (CH_2) $_n$ พลังงานที่ผู้ผลิตจับไว้ได้ในกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงและเปลี่ยนไปอยู่ในรูปของสารอาหารนี้ จะมีการถ่ายทอดไปตามลำดับขั้นของการกินอาหารภายในระบบนิเวศ คือ ผู้บริโภคจะได้รับพลังงานจากผู้ผลิตโดยการกินต่อไปเป็นทอด ๆ ในแต่ละลำดับขั้นของการถ่ายทอดพลังงานนี้ พลังงานจะค่อย ๆ ลดลงไปในแต่ละลำดับขั้นเรื่อย ๆ ไป เนื่องจากได้สูญเสียออกไปในรูปของพลังงานความร้อน การรับพลังงานจากดวงอาทิตย์ โดยผู้ผลิตเป็นจุดแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อระบบนิเวศนั้น ๆ ระบบนิเวศใดได้รับพลังงานไว้มาก ย่อมแสดงว่าระบบนิเวศนั้นมีความอุดมสมบูรณ์มาก การเคลื่อนย้ายหรือการถ่ายทอดพลังงานในระบบนิเวศในรูปของอาหาร

จากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค และจากผู้บริโภคไปสู่ผู้บริโภคลำดับต่อไป เป็นลำดับขั้นที่มีลักษณะเป็น “ห่วงโซ่อาหาร” (Food Chain) อย่างเช่น

เนื่องจากทุก ๆ ลำดับขั้นของการถ่ายทอดจะมีพลังงานสูญเสียไป ในรูปพลังงานความร้อน ประมาณ 80-90% ดังนั้น ลำดับขั้นของการกินในห่วงโซ่อาหารนี้จึงมีจำกัด โดยปกติจะสิ้นสุด ลำดับที่ 4 หรือ 5 เท่านั้น ห่วงโซ่อาหารสายใดที่มีลักษณะสั้นก็จะมีประสิทธิภาพเท่านั้น ในสภาพธรรมชาติจริง ๆ แล้วการกินกันอาจไม่ได้เป็นไปตามลำดับขั้นที่แน่นอนเช่นที่กล่าวมา เพราะผู้ล่า ชนิดหนึ่งอาจจะล่าเหยื่อได้หลายชนิด และขณะเดียวกันก็อาจตกเป็นเหยื่อของผู้ล่าชนิดอื่นอีกหลาย ชนิดเช่นกัน การถ่ายทอดพลังงานนี้จึงมีความซับซ้อนมากขึ้นและสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันไปมาใน ลักษณะ “สายใยอาหาร” (Food Web) อย่างเช่น

การหมุนเวียนแร่ธาตุ

ในระบบนิเวศนั้น ปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและ สิ่งแวดล้อม คือ การหมุนเวียนของแร่ธาตุเป็นวัฏจักร จากสิ่งแวดล้อมเข้าสู่สิ่งมีชีวิตและจากสิ่งมี ชีวิตปลดปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมอีก เป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป ที่เป็นองค์ประกอบแก่นสารสิ่งมีชีวิต เช่น

1 วัฏจักรของคาร์บอน คาร์บอนซึ่งอยู่ในบรรยากาศ มีโอกาสหมุนเวียนเข้าสู่สิ่งมีชีวิตได้ โดยการสังเคราะห์ด้วยแสงของผู้ผลิตในรูปของ คาร์บอนไดออกไซด์ เมื่อสิ่งมีชีวิตตายลง บางส่วน จะถูกสลายโดยผู้ย่อยสลาย ทำให้คาร์บอนมีโอกาสถูกปลดปล่อยออกสู่บรรยากาศในรูปของก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ ส่วนซากที่ไม่ถูกสลายเมื่อทับถมกันเป็นเวลานาน ก็จะกลายเป็นรูปของ ถ่านหิน น้ำมัน เป็นต้น

2 วัฏจักรของไนโตรเจน วัฏจักรของไนโตรเจนมีความซับซ้อนมาก แม้ว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีไนโตรเจนอยู่ถึง 70% แต่สิ่งมีชีวิตเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้นที่สามารถใช้ได้โดยตรงในรูปของก๊าซ

3 วัฏจักรออกซิเจน การหมุนเวียนของออกซิเจน ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมต้องอาศัยขบวนการหายใจ และการสังเคราะห์แสงร่วมกัน ความสมดุลของออกซิเจนในวัฏจักรขึ้นอยู่กับขบวนการทั้งสองนี้เป็นสำคัญ

4 วัฏจักรกำมะถัน

5 วัฏจักรของน้ำ น้ำเป็นตัวกลางของขบวนการต่าง ๆ ในสิ่งมีชีวิต รวมทั้งเป็นแหล่งให้ไฮโดรเจนที่สำคัญ น้ำที่ปรากฏในโลก จะอยู่ในสภาพและแหล่งต่าง ๆ กัน ทั้งน้ำจืด น้ำเค็ม น้ำในดิน น้ำในอากาศ ในรูปของไอน้ำ และน้ำแข็งที่ปกคลุมทั่วโลก ในจำนวนนี้มีกำมะถันเป็นวัฏจักร โดยส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างผิวโลกและบรรยากาศ โดยการระเหย และการกลั่นตัวตกกลับสู่ผิวโลก

ความสมดุลของระบบนิเวศ

คุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของระบบนิเวศคือ การมีกลไกในการปรับสภาวะตนเอง (Self – Regulation) โดยมีรากฐานมาจากความสามารถของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบของระบบนิเวศนั้น ๆ คือ ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ย่อยสลาย ในการทำให้เกิดการหมุนเวียนของธาตุอาหารผ่านสิ่งมีชีวิต ถ้าระบบนิเวศนั้นได้รับพลังงานอย่างเพียงพอ และไม่มีอุปสรรคขัดขวางวัฏจักรของธาตุอาหารแล้วจะทำให้เกิดภาวะสมดุล (Equilibrium) ขึ้นมาในระบบนิเวศนั้น ๆ โดยที่องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดจะทำให้แร่ธาตุและสสารกับสิ่งแวดล้อมนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาก ซึ่งทำให้ระบบนิเวศนั้นมีความคงตัว ทั้งนี้เพราะการผลิตอาหารสมดุลกับการบริโภคภายในระบบนิเวศนั้น การปรับสภาวะตัวเองนี้ทำให้การผลิตอาหาร และการเพิ่มจำนวนของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในระบบนิเวศนั้นมีความพอดีกัน กล่าวคือ จำนวนประชากรชนิดใด ๆ ในระบบนิเวศ จะไม่สามารถเพิ่มจำนวนอย่างไม่มีขอบเขตได้ ถ้าในระบบนิเวศใดสิ่งมีชีวิตบางชนิดถูกทำลายไป จะทำให้ความสมดุลของระบบนิเวศลดลง เช่น บริเวณทุ่งหิมะและขั้วโลก เป็นระบบนิเวศที่ง่ายและธรรมดาไม่ซับซ้อน เพราะมีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่เพียงไม่กี่ชนิด พืช ได้แก่ ตะไคร่น้ำ ไลเคน หล่่าชนิดต่าง ๆ เพียงไม่กี่ชนิดและด้้นหลิว พืชเหล่านี้เป็นอาหารของกวางซึ่งมี 2 ชนิด คือ กวางคารร์ริบูกับ กวางเรนเดียร์ กวางเป็นอาหารของสุนัขป่าและคน นอกจากนี้ก็มีหนูนาและโกป่า ซึ่งเป็นอาหารของสุนัขจิ้งจอก และนกกเค้าแมว เพราะฉะนั้นในบริเวณทุ่งหิมะแห่งนี้ถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนของสิ่งมีชีวิตในระดับใดระดับหนึ่งจะมีผลรุนแรงต่อสิ่งมีชีวิตในระดับอื่น ๆ ด้วย เพราะมันไม่มีโอกาสเลือกอาหารมากนัก สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในเขตนี้ จึงเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว จนบางชนิดสูญพันธุ์ ดังนั้น

ระบบนิเวศที่ไม่ซับซ้อนจึงเสียคุณค่าได้ง่ายมากเหมือนกับการปลูกพืชชนิดเดียว (Monocropping) เช่น การเกษตรในสมัยปัจจุบัน เวลาเกิดโรคระบาดจะทำให้เสียหายอย่างมากและรวดเร็ว

ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการเสียสมดุลของระบบนิเวศ

ในสมัยก่อนที่ประชากรของมนุษย์บนโลกยังมีเพียงจำนวนเล็กน้อยนั้น การดำรงชีวิตของมนุษย์ไม่ได้สร้างผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด แต่ต่อมาเมื่อมนุษย์เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการพัฒนาวิถีชีวิตด้วยเทคโนโลยีให้มีความเป็นอยู่สุขสบายเพิ่มมากขึ้น การบุกรุกสภาพสมดุลธรรมชาติจึงเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ปัจจุบันนี้มนุษย์มักจะลดความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศในโลกนี้โดยเฉพาะการเกษตรในปัจจุบัน ได้พยายามลดระดับต่าง ๆ ในห่วงโซ่อาหารให้เหลือน้อยที่สุด โดยการจำกัดพืชและหญ้าหลายชนิดไป เพื่อปลูกพืชชนิดเดียวเช่น มันสำปะหลัง หรือข้าวโพด ซึ่งทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้ความมั่นคงของระบบนิเวศลดน้อยลงไป หากมีโรคระบาดเกิดขึ้นโอกาสที่ระบบนิเวศจะถูกทำลายก็มีมากขึ้น นอกจากนั้น บริเวณพื้นที่ที่ทำกรเกษตรทั่วโลก ก็นับเป็นบริเวณที่ระบบนิเวศถูกทำลายอย่างมากมาย ทั้งนี้เพราะมีการใช้ยากำจัดศัตรูพืชกันอย่างแพร่หลาย สารพิษที่เกิดจากการเกษตรและอุตสาหกรรม ต่าง ๆ เหล่านี้สามารถถ่ายทอดไปยังสิ่งมีชีวิตระดับสูง ๆ ได้ตามห่วงโซ่อาหาร จึงมักสะสมอยู่ในสิ่งมีชีวิตในปริมาณที่เข้มข้นกว่าที่มีในสิ่งแวดล้อมเสมอ ดังตัวอย่างของการใช้ ดีดีที เมื่อมีการใช้ยากำจัดศัตรูพืชในบริเวณพื้นที่หนึ่ง ดีดีที ซึ่งเป็นส่วนผสมของยากำจัดศัตรูพืชนั้น จะตกค้างอยู่ในดิน ถูกชะล้างในแหล่งน้ำ และสะสมอยู่ในแพลงตอน เมื่อสัตว์น้ำชนิดอื่น เช่น ปลา มากินแพลงตอน ดีดีที ก็จะไปสะสมอยู่ในตัวปลาเป็นปริมาณที่มากกว่าที่อยู่ในแพลงตอน และเมื่อนกซึ่งกินปลาชนิดอื่น ๆ เข้าไปก็จะสะสมไว้ในปริมาณสูง เมื่อสัตว์อื่นมากินนกก็จะยิ่งทำให้การสะสม ดีดีที ในตัวมันสูงมากขึ้นไปอีก ถ้า ดีดีที สูงขึ้นถึงขีดอันตรายก็จะทำให้สัตว์ตายได้หรือไม่ก็ผิดปกติ ดีดีที สวนใหญ่จะสะสมในเนื้อเยื่อ ไขมันและไขกระดูกของกระดูกของแคลเซียมที่เปลือกไข่ ทำให้ไขบางแตกง่าย และไม่สามารถฟักออกเป็นตัวได้ มีรายงานว่าในประเทศสวีเดน และในประเทศญี่ปุ่นมีนกบางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้ว เนื่องจากผลกระทบของ ดีดีที

การพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ นั้นจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศ มิฉะนั้นก็อาจจะเกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง ทั้งต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและความเป็นอยู่ของมนุษย์เอง ตัวอย่างเช่น การสร้างเขื่อน ทำให้เกิดบริเวณน้ำขังมหาศาล อาจทำให้เกิดการระบาดของโรค เนื่องจากพาหะของโรคชนิดนั้นสามารถเติบโตได้ดีในบริเวณน้ำนิ่ง

ดังนั้นการเรียนรู้เรื่องนิเวศวิทยา จึงเป็นการทำให้มนุษย์ได้เข้าใจถึงฐานะและหน้าที่ของตนเองว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบนิเวศเท่านั้น การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมมีผลเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในระบบนิเวศ เช่นเดียวกับที่มีผลต่อตัวมนุษย์เองเสมอ

ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายและองค์ประกอบของชุมชน

ความหมายของชุมชน

ชุมชน (Community) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อาจเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่ใช่พื้นที่ก็ได้ สมาชิกของชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการกระทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำและมีการจัดการ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องสนับสนุนชาวบ้านรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ของชุมชน มีองค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน องค์กรชุมชน ไม่ใช่สภาพตำบล สภาพตำบลเป็นองค์กรการปกครอง องค์กรชุมชนเป็นองค์กรการจัดการของชาวบ้าน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรื่องของตัวเองให้มากที่สุด รวมทั้งการจัดการป่าไม้และทรัพยากรท้องถิ่นอื่น ๆ ให้ชุมชนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย (ประเวศ วะสี, 2538)

ความหมายของชุมชนมีสองลักษณะ คือชุมชนพื้นที่ ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ และชุมชนหน้าที่ ได้แก่ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกันเป็นกลุ่ม กำหนดระเบียบแบบแผน ข้อบังคับขึ้นเพื่อประกอบหน้าที่ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งขึ้นเป็นองค์กรหนึ่ง “ชุมชน” เรียกชื่อต่างกันตามลักษณะที่สำคัญของชุมชนนั้น เช่น ชุมชนเมือง ชุมชนชนบท ชุมชนที่พักอาศัย ชุมชนสถาบันทางสังคม ชุมชนพาณิชย์ ชุมชน อุตสาหกรรม แต่ในทางสังคมวิทยาได้ศึกษาถึง โครงสร้างและส่วนประกอบของชุมชนทุกรูปแล้วมีองค์ประกอบ คือ ประชาชนหรือคน ความสนใจร่วมกัน อาณาเขตบริเวณหรือพื้นที่ การปฏิบัติต่อกัน ความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ผูกพันให้อยู่ร่วมกันในชุมชน ประกอบกันขึ้นมาเป็นชุมชน ดังนั้น ความหมายของชุมชนจึงไม่ได้หมายถึงคนใดคนหนึ่ง ในชุมชน ประโยชน์ของชุมชนคือประโยชน์ขององค์กรรวมทั้งหมดในชุมชนนั้น ๆ

องค์ประกอบของชุมชน

ชุมชนจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางต่อเมื่อจัดตั้งขึ้นบนฐานของรูปแบบที่เหมาะสม บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเองและต้องดำเนินการ โดยสมาชิกเองโดยมีหลักการพิจารณา 3 ประการ คือ

- สมาชิกต้องสามารถที่จะเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาของพวกเขา
- สมาชิกต้องสามารถเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการพยายามดำเนินการพัฒนา
- สมาชิกต้องสามารถที่จะแบ่งปันประโยชน์จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม

องค์ประกอบของชุมชน พิจารณาจากลักษณะองค์กรและสมาชิกในองค์กรบ่งชี้องค์ประกอบขององค์กรชุมชนที่สำคัญ 7 ประการ คือ

(1) มีอุดมการณ์ร่วมกัน หมายถึง มีทัศนคติต่อโลก ต่อสังคม และต่อชุมชนร่วมกัน อุดมการณ์ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะยึดเหนี่ยวทิศทางกรรวมกลุ่มเอาไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถกำหนดเป้าหมายระยะยาว หรือวิสัยทัศน์ (Vision) ยังทำให้ชุมชนนั้นมีการรวมตัวได้ดีขึ้น

(2) การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน องค์กรชุมชนต้องมีเป้าหมายร่วมกันว่าจะเดินทางไปข้างหน้าเพื่ออะไร

(3) การมีผลประโยชน์ร่วมกันและกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผลประโยชน์เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ต้องการองค์กรชุมชนทั่วไป จึงต้องสร้างข้อมูลให้เกิดการรับรู้ทั่วไปว่าผลประโยชน์ของการรวมตัวเป็นองค์กรคืออะไร

(4) คน คนเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรชุมชน สามารถแบ่งได้ตามบทบาทหน้าที่ เช่น ผู้นำ สมาชิกในชุมชน เป็นต้น

(5) การบริหารจัดการ ถือเป็นเรื่องชี้ขาดความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน โดยเฉพาะทุกกิจกรรมมีเรื่องเงิน คน เข้าไปเกี่ยวข้อง จึงจำเป็นจึงอาศัยการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

(6) กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝน และปฏิบัติจริงที่อยู่ที่กิจกรรมการพัฒนา โดยทั่วไปกิจกรรมในชุมชนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นหลัก

(7) งบประมาณ เพื่อสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี จำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอก เพื่อทำกิจกรรมได้

ชุมชนกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

ชุมชนกับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาช้านาน ในแต่ละชุมชนนั้นล้วนมีองค์ประกอบของวัฒนธรรมแฝงอยู่ โดยสิ่งที่ประกอบกันเป็นวัฒนธรรมมีอยู่ 4 ส่วนได้แก่

1. **องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic objects)** คือ วัฒนธรรมวัตถุที่สามารถจับต้องได้และมีรูปร่างได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ อย่างเช่น ครกกะเดื่องตำข้าว ไซดักปลา ส่วนที่เป็นสถานที่ เช่น วัด โบสถ์ เป็นต้น และส่วนที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภาษาต่างๆ สัญลักษณ์ในการติดต่อสื่อความหมาย ตัวเลข มาตรา ชั่ง ตวง วัด เป็นต้น

2. **องค์กร (Association or Organization)** หมายถึงกลุ่มที่มีการจัดอย่างเป็นระเบียบ หรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคมที่ซับซ้อน เช่น ครอบครัว เครือญาติ กลุ่มเพื่อน สมาคม เป็นต้น โดยบุคคลที่มาร่วมกันดำเนินการตามวัตถุประสงค์ต่างๆอาจ เป็นหรือไม่เป็นทางการก็ได้

3. **องค์พิธีการ (Usage)** เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่นขนบ ธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น โดยศาสนามีส่วน สำคัญอยู่บ้างไม่มากนัก

4. **องค์มติ (Concept)** หมายถึงความเชื่อ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ตลอดจน อุดมการณ์ ต่างๆ เช่น ความเชื่อเรื่องการทำดีได้ดี ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ซึ่งแล้วแต่ละชุมชนจะใช้เป็น มาตรฐานในการตัดสินหรือเป็นเครื่องวัดสภาพแวดล้อมของตน

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาโดยการเรียนรู้ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ถือว่าเป็นมรดกทางสังคมก็จะต้องมีการสอนจะจงใจหรือไม่ก็ตาม โดยเป็นแบบอย่างหรือแบบของ การดำรงชีวิต ทำให้สามารถจำแนกวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน เป็นวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง ซึ่งวัฒนธรรมนี้สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา (wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (popular wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพ ที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมด ในทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชา ๆ แบบที่เราเรียน

ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร ทัศนคติ ศิลปดนตรี และอื่น ๆ

ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คือ

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ

2. ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคม หรือในชุมชน
3. ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสทั้งหลาย

ทั้งสามลักษณะนี้คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน คือชีวิตของชาวบ้านสะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพ เหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

ชุมชนกับการท่องเที่ยว

ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีบทบาทและความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ เช่น

1) เป็นเจ้าของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ทั้งโดยได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ขายสินค้า ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว หรือในบางโอกาสนักท่องเที่ยวผ่านมาและใช้ทรัพยากร โดยไม่เกี่ยวข้องกับชุมชนเลย

2) เป็นผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน นักท่องเที่ยวมักสนใจมาดูกิจกรรมในชุมชน จับจ่าย ซื้อสินค้า หัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์จากชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น หลีเป๊ะ ปันหยี เป็นต้น

3) เป็นผู้ให้บริการท่องเที่ยว ในพื้นที่ท่องเที่ยวเกิดใหม่ที่ยังไม่มีการลงทุนธุรกิจบริการใด ๆ ชุมชนมักมีโอกาสในการให้บริการการท่องเที่ยวในระยะเริ่มแรก เช่น บังกะโล ที่พักแบบง่าย ๆ (เกาะสมุยในระยะเริ่มแรก) การนำเที่ยวชมธรรมชาติ การบริหารให้เช่า รถ เรือ เป็นต้น โดยทั่วไปบริการลักษณะนี้พบโดยทั่วไปในพื้นที่ท่องเที่ยวพัฒนาน้อย และเป็นลักษณะส่วนบุคคลที่มีความพร้อมความสนใจในการให้บริการ

4) เป็นผู้ให้บริการท่องเที่ยวชุมชน บางพื้นที่องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งหรือมีระบบการจัดการที่ดี มีจุดสนใจร่วมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การอนุรักษ์ และการต่อสู้ทางสังคม ได้จัดให้การรองรับการท่องเที่ยวในเชิงรุก หรือใช้เงื่อนไขการท่องเที่ยวในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกับบุคคลภายนอก จึงเกิดบริการการท่องเที่ยวชุมชนที่มีรูปแบบพิเศษ คือ มีการพักแรมร่วมกับชาวบ้าน การพบปะพูดคุยกับชุมชน การดูกิจกรรมของชุมชน และร่วมกิจกรรมทางสังคม อาชีพ หรือการอนุรักษ์ต่าง ๆ เช่น ชุมชนเกาะยวน้อย ชุมชนหาดเจ้าไหม เป็นต้น จำหน่ายบริการเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากชุมชน ที่ยังขาดความเข้าใจในระบบธุรกิจ มีกระบวนการรองรับนักท่องเที่ยวที่จำกัดกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในอนาคตอาจประสบปัญหา เนื่องจากไม่สามารถควบคุมกลุ่มเป้าหมายได้ การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนากระบวนการที่เหมาะสมมากขึ้น

5) ชุมชนในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่น ที่มีความรับผิดชอบในการดูรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น ในปัจจุบัน

ได้มีบทบาทในการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในฐานะผู้จัดเก็บและกำจัดของเสีย พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ในบางพื้นที่เป็นผู้จัดบริการการท่องเที่ยวด้วย ชุมชนลักษณะนี้ยังคงเป็นชุมชนแบบตัวแทน ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้บริการ จึงมักขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ลักษณะและรูปแบบการพัฒนาพื้นที่มักรองรับการท่องเที่ยวแบบทั่วไป ๆ มากกว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมุ่งพัฒนาทางกายภาพมากกว่าการจัดสื่อความหมายธรรมชาติ และการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน/คน

ผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวของมวลชน (Mass Tourism) ผู้คนทั่วไปนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่มีชื่อเสียง จนทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบอย่างมาก โดยผลกระทบในด้านต่างๆที่เกิดกับชุมชน ได้แก่

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและค่านิยมท้องถิ่น เช่นการแต่งกาย การนำวัฒนธรรมมาเป็นการค้า ดัดแปลงเพื่อความบันเทิงของนักท่องเที่ยว
2. เกิดปัญหาชุมชนแออัดในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีการสร้างที่พักอาศัยและสาธารณูปโภคต่างๆเพิ่มขึ้นมากมาย เกิดการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ
3. เกิดการมุ่งหวังเอากำไร น้อยคน อดถูก ไม่ยินดีต้อนรับและต่อต้านนักท่องเที่ยว เนื่องจากเกิดการเปรียบเทียบด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว มีความรู้สึกแตกต่างไม่เท่าเทียม
4. เกิดปัญหาอาชญากรรม การขายบริการทางเพศ ยาเสพติด ปัญหาครอบครัว ความไม่ปลอดภัยและปัญหาการขายตัวของสถานบันเทิงเรสซิเด้นซ์ต่างๆ ถึงแม้ว่าปัญหาเหล่านี้อาจเป็นปัญหาดั้งเดิมของชุมชนเอง แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงมากขึ้น

ศักยภาพของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีความพร้อมหรือองค์ประกอบในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

- (1) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ได้แก่ ตัวชุมชนซึ่งได้แสดงออกถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีเอกลักษณ์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์หรือพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีทรัพยากรทางธรรมชาติภายในหรือโดยรอบชุมชนอันเป็น

ทรัพยากรที่มีระบบนิเวศเด่นชัด หรือสัมพันธ์กับชุมชนทั้งในด้านการใช้ประโยชน์ (ที่ยั่งยืน) และการสงวนรักษาไว้โดยชุมชน เป็นต้น

(2) มีองค์กรชุมชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สนใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่หรือคู่ขนานไปกับการจัดการชุมชนในด้านอื่น ๆ

(3) มีการประสานงานหรือปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการอนุรักษ์การท่องเที่ยว การศึกษาและการสาธารณสุข ซึ่งได้ก่อให้เกิดการสร้างความรู้การเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพของชุมชน

การสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม

แนวคิดและหลักการของการสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม

การสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดเผยความหมายและความสัมพันธ์ โดยการใช้สิ่งแวดล้อมของดั้งเดิม สิ่งที่ประสบด้วยตนเอง และตัวกลางที่แสดงไว้มากกว่าการสื่อสารข้อเท็จจริงโดยวิธีธรรมดา การสื่อความหมายไม่ใช่การสอนแต่เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจและความรู้ ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจถึงความจริงที่สำคัญกว่า

แนวคิดของการสื่อความหมาย

การสื่อความหมาย (Interpreting) การบริการผู้มาเยือนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าและพื้นที่นันทนาการอื่น ๆ เพื่อให้ทราบเรื่องราวของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ไปเยือนด้วยตนเองได้ทั้งผู้มาเยือนจะมาพักผ่อน หรือมาหาความรู้ นรมย์ หรือวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ทรัพยากรที่นำเสนอเหล่านี้ ได้แก่ เรื่องราวทางธรณีวิทยา สัตว์ พืช นิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี การตีความจะเป็นการโยงใยการสื่อสารระหว่างผู้มาเยือนกับทรัพยากรเหล่านั้น

วัตถุประสงค์ของการสื่อความหมาย

- (1) เพื่อช่วยผู้เยือนพัฒนาจิตสำนึก ช่างซึ่ง และเข้าใจในพื้นที่ที่ไปเยือน การสื่อความหมายจะช่วยให้การเยือนได้รับประสบการณ์หลากหลายและนรมย์
- (2) เพื่อให้จุดมุ่งหมายของการจัดการพื้นที่บรรลุผลสำเร็จ โดยสามารถดำเนินการในสองทางด้วยกันคือ ประการหนึ่ง การสื่อความสามารถสนับสนุนกิจกรรมพิเศษ ประการที่สอง การสื่อความสามารถช่วยให้ผลกระทบจากมนุษย์ต่อทรัพยากรน้อยลง โดยแนะนำประชาชนหลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่ที่เปราะบางหรือใช้พื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดมากเกินไป
- (3) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจของประชาชนต่อหน่วยงานและโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงาน ทุกหน่วยงานหรือบริษัทมีข่าวสารที่จะบอกกล่าว การสื่อความที่ดีจะเป็นการส่งเสริมภาพพจน์ของหน่วยงานหรือบริษัท

หลักการของการสื่อความหมายธรรมชาติ

Tilden ได้วางหลักการของการสื่อความหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นรากฐานของการสื่อความหมายไว้ 6 ข้อ โดยได้พยายามชี้ว่า ไม่ว่าการสื่อความหมายจะเป็นรูปของการพูด การเขียน หรือใช้อุปกรณ์แบบไหนก็ตาม ถ้าหากยึดหลักการทั้ง 6 เป็นข้อพิจารณาในการดำเนินงาน การสื่อความหมายที่จัดทำขึ้นจะประสบความสำเร็จ แต่ทั้งนี้คุณภาพของการสื่อความหมายยังเกิดจากเทคนิคที่ใช้และคุณภาพของนักสื่อความหมายอีกด้วย (สุรเชษฐ์, 2545)

หลักการสื่อความหมายมีดังนี้ คือ

1. การสื่อความหมายเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด จะโดยวิธีแสดงหรือการบรรยายก็ตามจะต้องจัดทำภายใต้ขอบเขตของความสนใจและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวนั้น
2. ข้อมูลข่าวสารมิใช่การสื่อความหมาย การสื่อความหมายจะต้องเป็นการให้ความหมายที่อาศัยข้อมูล อย่างไรก็ตาม การสื่อความหมายทุกชนิดจะรวมข้อมูลเข้าไว้ด้วย
3. การสื่อความหมายเป็นศิลปะ ซึ่งต้องใช้ศิลปะหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าสิ่งที่เราจะสื่อเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถาปัตยกรรมก็ตาม
4. จุดมุ่งหมายหลักของการสื่อความหมายมิใช่การสั่งสอน แต่เป็นการกระตุ้นความรู้สึกรู้สึกหรืออารมณ์
5. การสื่อความหมายควรมุ่งหมายในการเสนอความหมายรวม มากกว่าเสนอความหมายบางส่วน
6. การสื่อความหมายที่จัดขึ้นสำหรับเด็ก (อาจกล่าวได้ว่าจนถึงอายุ 12 ปี) ควรใช้วิธีการที่แตกต่างไปจากที่จัดทำให้ผู้ใหญ่ เพื่อให้ดีที่สุดที่สุดอาจแยกกันโดยสิ้นเชิง

รูปแบบของการสื่อความหมาย

การสื่อความหมายตามนิยามข้างต้น สามารถแบ่งสื่อความหมายออกเป็น 2 รูปแบบได้แก่

1.บริการที่ใช้คน (The Personal or Attended Services) การบริการที่ใช้คนถือเป็นสื่อความหมายที่ดีมาก เนื่องจากมีความอบอุ่นและยืดหยุ่น นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้รับการต้อนรับที่อบอุ่นและมีการติดต่อสื่อสารสองทาง ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่สามารถควบคุมสถานการณ์ให้เป็นไปตามกระบวนการสื่อความหมายที่เตรียมไว้ โดยใช้สื่อต่าง ๆ อันได้แก่

(1.1) การบริการข้อมูลข่าวสาร ผู้สื่อความหมายจะอยู่ประจำในแต่ละสถานที่แล้วให้ผู้เยือนเจาะจงไปพบเอง

(1.2) กิจกรรมที่มีการนำ (The Conducted Activity) กิจกรรมที่มีการรวมทั้งการเดินทาง ผู้เยือนจะร่วมไปกับผู้สื่อความหมายจากสถานที่เริ่มต้นแล้วเคลื่อนย้ายไปตามเส้นทางเลือกไว้ ไปยังจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ

(1.3) การพูดคุยกับกลุ่ม (Talk to Group) มีการนำเสนอหลายอย่างที่ทำในเวลาและสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องประชุมกลางแจ้ง ลานกองไฟ และห้องประชุม เรื่องราวที่พูดคุยนอกจากจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่หรือมนุษย์ของพื้นที่ เปิดโอกาสให้ผู้เยือนได้เข้าใจและพึงพอใจในคุณค่าของพื้นที่ที่พวกเขากำลังไปเยือน การตอบคำถามแก่ผู้เยือนควรจะเป็นส่วนหนึ่งของการการด้วย

(1.4) การสื่อความสดและสาธิตด้านวัฒนธรรม (Living interpretation and Cultural Demonstration) ผู้สื่อความแนะนำมรดกทางด้านวัฒนธรรมแก่ผู้เยือน ด้วยการสาธิตหรือแสดงให้ชม

2. บริการที่ไม่ใช้คน (The Nonpersonal or Unattended Services) ผู้เยือนติดต่อกับผู้ชำนาญการสื่อความหมายอย่างผิวเผิน การบริการสื่อความหมายอย่างนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ไม่ควรจะทดแทนการติดต่อที่ใช้คน แต่ควรจะเป็นหนทางขยายรายการสื่อความให้มากขึ้นกว่าการใช้ผู้สื่อความหมายแต่เพียงอย่างเดียว บริการที่ไม่ใช้คน สามารถแบ่งออกเป็น

(2.1) อุปกรณ์โสต (Audio Devices)

(2.2) วัสดุที่เขียนขึ้น (Written Material)

(2.3) ป้าย (Signs)

(2.4) คำบรรยาย (Labels)

(2.5) สิ่งพิมพ์ (Publications)

(2.6) กิจกรรมที่นำด้วยตนเอง ซึ่งแบ่งได้เป็น ทางเดินด้วยตนเอง (Self Guided Trail) และรถทัศนจรด้วยตนเอง (Self Guided Auto Tour)

(2.7) นิทรรศการในห้อง (Exhibit indoor)

(2.8) นิทรรศการนอกห้อง (Exhibit outdoor)

(2.9) ศูนย์ผู้เยือน (Visitor center)

(2.10) สื่อนอกสถานที่และนอกฤดูกาล (Off-site and Off-season media)

เทคนิคการสื่อความหมายธรรมชาติและวัฒนธรรม

เทคนิคการสื่อความหมายธรรมชาติ

การสื่อความหมายธรรมชาติที่ดี ควรมีเทคนิค ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่นักสื่อความหมาย ควรนำอยู่ด้านหน้าของกลุ่มเสมอ เพื่อควบคุมจังหวะการเดินทาง การหยุด และสังเกตบริเวณที่ต้องหยุดในจุดต่อไป
2. ยืนในตำแหน่งที่สมาชิกในกลุ่มสามารถมองเห็นหน้าของสมาชิกได้ ทั้งนี้ในขณะที่เดินไม่ควรบรรยาย
3. ให้สมาชิกมองเห็นสิ่งที่ต้องการสื่อ โดยให้ยืนเป็นครึ่งวงกลม ให้คนตัวเล็กอยู่ข้างหน้า และควรให้หันหลังให้ดวงอาทิตย์
4. เจ้าหน้าที่จะต้องพูดให้เสียงดังฟังชัด และปรับระดับเสียงให้สัมพันธ์กับกลุ่ม
5. พยายามดึงปรากฏการณ์ธรรมชาติมาประกอบกิจกรรมการบรรยาย
6. พยายามให้สมาชิกได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 กับกิจกรรม
7. ตรวจสอบสมาชิกในกลุ่มเป็นระยะ ๆ พร้อมทั้งเตรียมรองรับในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ
8. พยายามให้ความเป็นมิตรกับสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะเด็ก

เทคนิคการสื่อความหมายวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรมมีความซับซ้อน จึงมีความเข้าใจยากกว่าการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ดังนั้นการสื่อความหมายวัฒนธรรมที่ดี จึงควรมีเทคนิค ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่นักสื่อความหมายจะต้องมีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและครบถ้วน เพราะใน ความหมายของวัฒนธรรมนั้น สามารถสื่อออกมาได้ในหลายรูปแบบ เช่น ทางพิธีกรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน สิ่งของเครื่องใช้ หรือทางแนวคิดปรัชญา ต่างๆ เป็นต้น
2. เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาช้านาน โดยอาจมีการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ในการสื่อความหมายวัฒนธรรมจึงควรจะอธิบายเรื่องราวย้อนไปยังจุดกำเนิด เพื่อที่ผู้ฟังจะได้ทราบความหมายได้อย่างครบถ้วน
3. การสื่อความหมายวัฒนธรรมใดๆต้องกระทำโดยปราศจากอคติ ไม่ควรตัดสิน วัฒนธรรมอื่น ๆ จากความรู้สึกส่วนตัว เนื่องจากพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันจึงไม่สามารถ นำมาเปรียบเทียบกันได้

4. นักสื่อความหมายต้องมีความสามารถในการกำหนดรูปแบบ ใจความ และสื่อไปถึงผู้ฟังให้เกิดความคล้อยตาม กล่าวคือต้องวางแผนการสื่อความหมายที่เหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดการตอบสนองกลับมามาตามที่ต้องการได้
5. เพื่อให้กระบวนการสื่อความหมายประสบความสำเร็จ ควรให้ผู้ฟังได้สัมผัสกับสิ่งที่นักสื่อความหมายวัฒนธรรมต้องการจะสื่อโดยตรง อาจทำได้โดยการนำไปชม รับฟัง หรือการสัมผัสจับต้อง เป็นต้น
6. ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสื่อความหมาย และควรฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี
7. ควรมีการประเมินความสำเร็จของการสื่อความหมาย โดยติดตามผลจากการสอบถาม และรวบรวมข้อมูลจากผู้ฟัง

บทบาทและคุณสมบัติของนักสื่อความหมาย

บทบาทของนักสื่อความหมาย

นักสื่อความหมายที่ดีควรมีบทบาทดังต่อไปนี้คือ

1. **การส่งเสริมเผยแพร่ (Promotion)** นักสื่อความหมายจะต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน การเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป รวมถึงการแจ้งโครงการต่าง ๆ ในด้านนันทนาการให้ทราบ
2. **การสร้างความเพลิดเพลิน (Visitor Enjoyment)** นักสื่อความหมายจะต้องเข้าใจว่าความเพลิดเพลินของนักท่องเที่ยว คือ จุดประสงค์หลักและสำคัญมากสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ฉะนั้นจะต้องจัดกิจกรรมอย่างมีคุณภาพ เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่อย่างลึกซึ้ง และได้รับ ประสบการณ์ที่น่าประทับใจ นอกจากนี้จะต้องช่วยแนะนำนักท่องเที่ยว ในการเลือกกิจกรรมที่ตนพอใจมากที่สุด และสามารถหาความเพลิดเพลินได้อย่างปลอดภัยที่สุด
3. **การจัดการ (Management)** นักสื่อความหมายต้องมีความสามารถในการแนะนำนักท่องเที่ยว ให้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยไม่ผิดกฎหมายข้อบังคับ และในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่นในพื้นที่ซึ่งมีความเปราะบางก็ต้องพยายามแก้ไขผลกระทบ โดยช่วยแนะนำให้ไปยังพื้นที่อื่นซึ่งมีความเปราะบางน้อยกว่า
4. **การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ (Education for Conservation)** เป้าหมายสูงสุดของการบริการสื่อความหมายในพื้นที่อนุรักษ์ หรือแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ก็เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเพลิดเพลิน และเข้าใจในคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จนเกิดความรู้สึกห่วงใย และลง

มือปฏิบัติเพื่อปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม และในที่สุดยอมอุทิศตนทำงานในฐานะนักอนุรักษ์ บทบาทหน้าที่ของนักสื่อความหมาย ก็คือ จะต้องสร้างนักอนุรักษ์และแนวร่วมรุ่นใหม่ขึ้นมาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

คุณสมบัติของนักสื่อความหมาย

นักสื่อความหมาย (interpreter) คือ บุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กร เป็นผู้ต้อนรับ ผู้ให้ความรู้ความเพลิดเพลิน และผู้ประสานงานให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในกรณีมีปัญหาต่างๆ นับว่าเป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถอย่างสูง นักสื่อความหมายควรมีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. **มีความกระตือรือร้น** บุคคลที่มีความกระตือรือร้น จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ลักษณะทางดวงตาจะมีประกายแจ่มใส ยิ้มง่าย สามารถเริ่มงานได้ด้วยตนเอง และไม่จำเป็นต้องควบคุมดูแลมาก เนื่องจากเป็นคนมีความรับผิดชอบสูง

2. **มีอารมณ์ขันและมีความเข้าใจสถานการณ์** กล่าวกันว่า ไม่มีอะไรจะน่ากลัวไปกว่าคนที่ฟังเรื่องตลกแล้วไม่รู้สีกำ การที่มีอารมณ์ขันอยู่เสมอ จะช่วยผ่อนคลายได้มากในกรณีที่มีปัญหาทับถม และการเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ก็เป็นคุณสมบัติข้อหนึ่งที่ช่วยให้รู้จักพิจารณาปัญหาแล้วทำให้ไม่รู้สีกเครียดจนเกินไป

3. **มีความชัดเจนและต่อเนื่อง** นักสื่อความหมาย จะต้องสื่อสารได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่องโดยไม่ติดขัด สามารถใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม และอธิบายไปตามลำดับ คุณสมบัติข้อนี้มีความสำคัญมาก เพราะทำให้เกิดความศรัทธาต่อองค์กร

4. **มีความเชื่อมั่นในตนเอง** คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะช่วยให้คนที่อยู่ข้างเคียงเกิดความเชื่อมั่นไปด้วย คนประเภทนี้จะชอบทำงานที่ท้าทาย จึงถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญขององค์กร บุคลิกที่แสดงออกคือ เวลาพูดจะสบตาผู้ฟังเสมอ

5. **มีความเอื้อเฟื้อ** ปกติเราจะชอบคนที่ชอบตัวเรา คนที่ไม่มีจิตอนุเคราะห์จะเป็นปัญหากับงานที่ติดต่อกับคนภายนอก ฉะนั้นนักสื่อความหมายจะต้องเป็นบุคคลที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยินดีจะช่วยเหลือคนทั่วไป

6. **มีความน่าเชื่อถือ** เป็นลักษณะของคนที่พูดแล้วทำให้ผู้ฟังเชื่อถือ ซึ่งต่างกับคนที่ไม่รู้จริงที่พยายามพูดให้คนเชื่อถือ แต่ก็ไม่มีใครเชื่อ การพูดที่น่าเชื่อถือ ไม่ควรใช้คำที่บ่งบอกถึงความไม่แน่นอน เช่น บางที อาจจะ คิดว่า เป็นต้น

7. **มีบุคลิกและมารยาทดี** เป็นลักษณะภายนอกของบุคคล ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ ในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กร นักสื่อความหมายควรจะปรับปรุงสรีระร่างกายให้มีความสะอาด แต่งกายดี การวางท่วงท่าสง่างาม และมีมารยาท

คุณสมบัติเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และฝึกฝนกันได้ทุกคน นอกจากนี้หัวข้อดังกล่าว ยังจะสามารถใช้เป็นเกณฑ์คัดเลือกบุคคล ที่จะเข้ามาทำงานเป็นนักสื่อความหมายได้ด้วย

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ความหมายและประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากร หมายถึงสิ่งที่มีมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำกัดเฉพาะสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ “ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource)” หรือ “ทรัพยากรนันทนาการ (Recreation Resource)” หมายถึงรวมทั้งสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านการพักผ่อนหย่อนใจและประกอบกิจกรรมนันทนาการ อันนำมาซึ่งความพึงพอใจและความสุขในรูปแบบต่างๆได้ โดยทั่วไปแล้วเมื่อกล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือทรัพยากรนันทนาการ ก็มักจะหมายถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือพื้นที่นันทนาการนั่นเอง

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือแหล่งท่องเที่ยวถูกจัดให้เป็นสินค้า(Product)ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature Destination)
2. แหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี (Historical, Archaeological and Religious Destination)
3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (Art, Culture and Traditional Destination)

อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยว 2 ประเภทหลังนั้นมีความใกล้ชิดและยากที่จะแยกประเภทได้ชัดเจน เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรอันเกิดจากการดำรงอยู่และวิถีชีวิตของมนุษย์ในอดีตและปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงวัฒนธรรม ดังนั้นจึงได้รวมทั้ง 2 ประเภทไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Destination) แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้บางส่วนกระจายตัวอย่างอิสระ บางส่วนจัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่เดียวกัน เช่น กลุ่มอุทยานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชน และพื้นที่ที่มีการครอบครองอื่นๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านการพักผ่อนหย่อนใจและประกอบกิจกรรมนันทนาการ อันนำมาซึ่งความพึงพอใจและความสุขรูปแบบต่างๆได้ ซึ่งได้แก่สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดยสามารถแบ่งออกเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งในความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ

ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การอนุรักษ์หมายถึงการใช้อย่างชาญฉลาด มีการสูญเสียน้อยที่สุดและก่อให้เกิดความยั่งยืนกับสิ่งที่ถูกใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงหมายถึง การใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยวหรือพื้นที่นันทนาการในรูปแบบที่เกิดผลกระทบต่อพื้นที่น้อยที่สุด เพื่อคงไว้ซึ่งระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

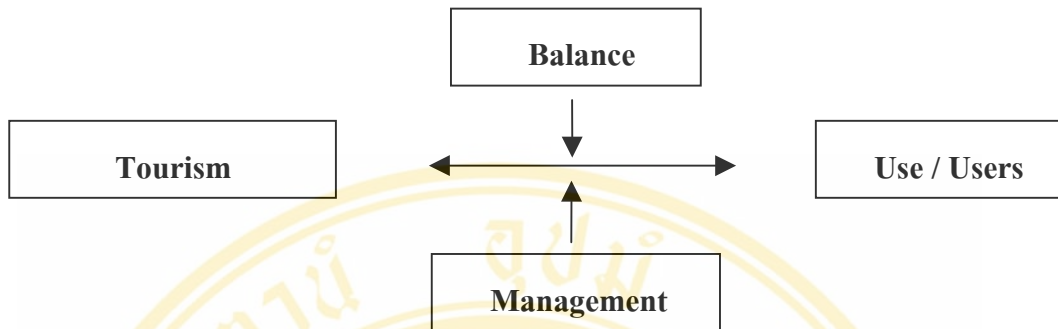
การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสำคัญยิ่งต่อการท่องเที่ยวโดยภาพรวม ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยพื้นฐานของการท่องเที่ยวทั้งระบบ หากทรัพยากรฐานถูกใช้ประโยชน์หรือถูกจัดการไปในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม จนไม่อาจรักษาซึ่งคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไว้ได้แหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ ก็คงไม่สามารถดึงดูดให้มีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์อีกต่อไป ผลกระทบที่ต่อเนื่องตามมาคือ ผลเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดกับชุมชนและภูมิภาค ที่เคยได้รับการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่เฉพาะหน่วยงานหรือผู้ที่รับผิดชอบดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง จะต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

หลักการและแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

หลักการพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

เป้าหมายสูงสุดของการอนุรักษ์ คือ ความยั่งยืน (Sustainability) และโดยเนื้อแท้การอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาไว้โดยไม่ใช้ประโยชน์ หากแต่เป็นการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด (Wise Use) ที่ผู้ใช้รู้ว่าจะสามารถใช้ทรัพยากรได้ในระดับไหนจึงจะไม่ทำให้ฐานทรัพยากรต้องถูกทำลาย เป็นการใช้ประโยชน์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในระดับต่ำ (Low Impact) และมีการสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุด (Least Waste) จากหลักการพื้นฐานดังกล่าวการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงมุ่งที่การจัดการทั้งแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะควบคุมระดับของผลกระทบที่จะเกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยวให้ต่ำที่สุด การพัฒนา ใด ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมุ่งให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันการจัดการโดยภาพรวมจะต้องสามารถรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอาไว้ให้ได้ในระดับที่ควรจะเป็น หลักการพื้นฐานดังกล่าวสามารถสรุปในรูปแบบของภาพจำลอง ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงหลักการพื้นฐานในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

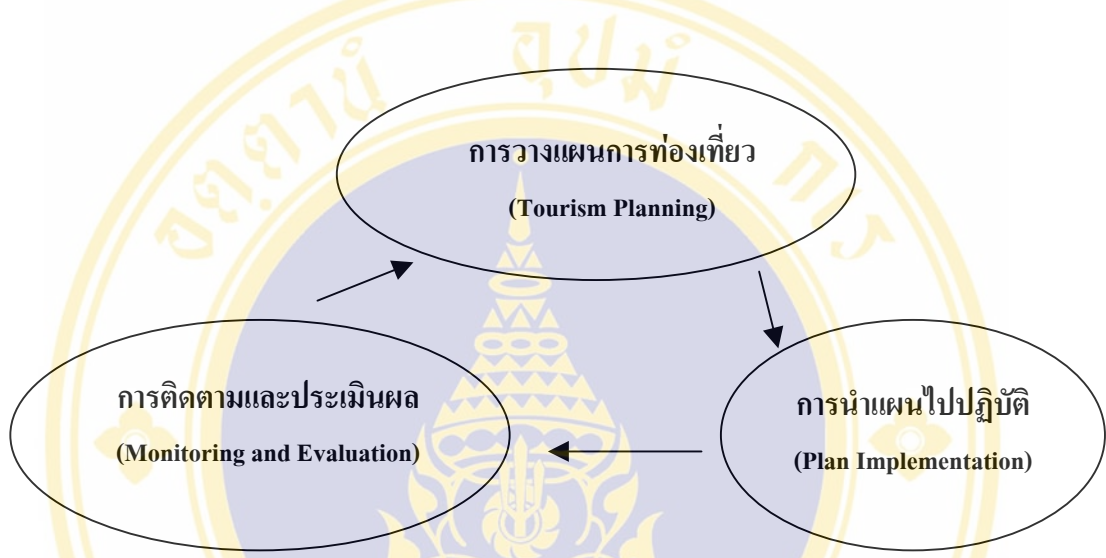
แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องเริ่มที่การวางแผน (Planning) กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการจัดการพื้นที่และผู้ใช้ประโยชน์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ทรัพยากรและกิจกรรมการใช้ประโยชน์เพื่อระบุศักยภาพและจุดเด่นที่จะต้องรักษาไว้อย่างยั่งยืน ระบุกิจกรรมการใช้ประโยชน์ และปริมาณและการกระจายของผู้ใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว กำหนดเขตการจัดการ รูปแบบและระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนมาตรการและกลยุทธ์เสริมอื่น ๆ ที่จะช่วยควบคุมการใช้ประโยชน์และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบจนพื้นที่ไม่สามารถรองรับได้ในระยะยาว โดยที่แผนการท่องเที่ยวที่ดีจะต้องได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holders) ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการ และดูแลรักษาพื้นที่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว นักอุตสาหกรรม นักท่องเที่ยว ตลอดจนราษฎรในท้องถิ่น ดังนั้นการวางแผนที่ดีจึงจำเป็นที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวมีส่วนร่วมให้ข้อมูลและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่ว่าทุกฝ่ายจะให้ความร่วมมือในการนำเอาแผนไปปฏิบัติ (Plan Implementation)

นอกเหนือจากการดำเนินการวางแผน และการนำเอาแผนไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ดังที่กล่าวข้างต้น ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้ที่รับผิดชอบโดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญและมีการดำเนินการอย่างจริงจังในส่วนของติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน (Monitoring and Evaluation) ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบเงื่อนไขต่าง ๆ ของพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประสิทธิภาพของมาตรการจัดการ/ การอนุรักษ์ในแต่ละส่วนหากมาตรการส่งใดไม่สามารถช่วยรักษาระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวและประสบการณ์นักท่องเที่ยว

ของนักท่องเที่ยวเอาไว้ได้ ก็สมควรที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนและติดตามประเมินผลต่อไปอีก โดยสรุปแล้วแนวทางการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะปรากฏในรูปของกระบวนการที่ต่อเนื่องดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ในรายละเอียดที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น การดำเนินการเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ควรที่จะต้องดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ ภายหลังจากการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1) การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ (Use Zoning) แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจำเป็นต้องมีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์หรือเขตการจัดการ (Management Zone) ที่ชัดเจน เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ และลดความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่อาจจะไม่สอดคล้องกันตลอดจนป้องกันผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่อระบบนิเวศโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น เขตบริการ (Service Zone) ซึ่งเป็นพื้นที่ๆรองรับการใช้ประโยชน์ที่เข้มข้นที่สุด ควรกำหนดไว้ในบริเวณที่มีความหนาแน่นทางด้านนิเวศโดยภาพรวมสูงกว่าบริเวณอื่นๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีพื้นที่ราบมากพอที่จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อกับบริเวณที่นำสนใจจุดอื่น ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว และสามารถเข้าถึงได้สะดวก ในขณะที่บริเวณที่มีความเปราะบางทางด้านนิเวศ ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ควรจัดไว้เป็นเขตสงวนหรือเขตป่าเปลี่ยว (Primitive Zone) ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์อย่างเข้มงวด เพื่อรักษาสมดุลทางด้านนิเวศและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรทางพันธุกรรมและอื่น ๆ โดยที่ระหว่างเขตบริการและ

เขตป่าเป็ลี่ยว จัดพื้นที่บางส่วนไว้เป็นแนวกันชนภายใน ในรูปของเขตท่องเที่ยวบนนันทนาการ (Outdoor Recreation Zone) หรืออื่น ๆ ที่มีการใช้ประโยชน์เบาบางกว่าเขตบริการ เหล่านี้เป็นต้น

2) การจัดการกิจกรรมการพัฒนาที่สอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ภายหลังกการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจะดำเนินการเฉพาะในเขตที่กำหนด เช่น เขตบริการ เขตท่องเที่ยวและนันทนาการ โดยที่การพัฒนาจะทำเท่าที่จำเป็น ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก (Small Scale) เน้นเพื่อให้ความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว (เช่น ราวกันตกบันไดบนทางเท้า ฯลฯ) เพื่อป้องกันผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาจเกิดกับสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเช่น ถนน/ ทางเดินที่เป็นกระดานไม้ (Boardwalk) ถึงขยะ ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกพื้นฐานให้กับผู้ประกอบการนันทนาการ (เช่น ม้านั่ง ห้องน้ำ-ห้องสุขา ที่พักผ่อนอย่างเรียบง่าย ฯลฯ) และผู้จัดการพื้นที่ (เช่น อาคารสำนักงาน บ้านพักเจ้าหน้าที่ ฯลฯ)

3) การจัดการผู้ใช้ประโยชน์ (User/ Visitor Management) การดำเนินการในส่วนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ให้อยู่ในเขตการจัดการที่กำหนด ควบคุมปริมาณการใช้ประโยชน์ไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ควบคุมไม่ให้นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมตลอดจนให้ความรู้และความเพลิดเพลินกับนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความพึงพอใจโดยรวมให้กับผู้ใช้ประโยชน์ ซึ่งวิธีการที่ปฏิบัติกันอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะมีอยู่มากมาย ประกอบด้วยการใช้กฎระเบียบในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จำกัดระยะเวลาและฤดูกาลในการใช้ประโยชน์ ตลอดจนจำกัดขนาดกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ในบางบริเวณ นอกจากการใช้กฎระเบียบแล้วการใช้เจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลพื้นที่อย่างสม่ำเสมอก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่กัน การใช้โปรแกรมสื่อความหมาย (Interpretive Programs) เช่น สิ่งพิมพ์เพื่อการสื่อความหมาย แผ่นป้ายนิทรรศการ และอื่น ๆ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญที่สามารถใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว ตลอดจนกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกที่ดีในการช่วยกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

4) การเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของประเทศแวดล้อมโดยชุมชนท้องถิ่น และส่วนหนึ่งของราษฎรในชุมชนอาศัยการท่องเที่ยวเป็นที่มาของรายได้ของครัวเรือน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงควรที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้และปฏิบัติแนวทางการจัดการและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกันกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อที่พวกเขาเหล่านั้นจะได้ช่วยกันสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใดๆ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ขีดความสามารถในการรองรับ(Carrying Capacity)ของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

แนวความคิดของขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ขีดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อม

หมายถึง การกำหนดสถานะสูงสุดที่สถานะสิ่งแวดล้อมหนึ่งหรือพื้นที่หนึ่งหรือระบบสิ่งแวดล้อมหนึ่ง จะสามารถมีได้ของสรรพสิ่งร่วมกันในจำนวนสูงสุด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเป็นอยู่ดีมีสุขของสรรพสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ขีดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับชนิด ปริมาณ และสัดส่วนองค์ประกอบของระบบสิ่งแวดล้อมนั้น และรวมถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย เช่น สภาพทางกายภาพ เคมี ชีวภาพ เป็นต้น ขีดความสามารถในการรองรับเป็นความพอเหมาะขั้นต่ำสุดที่สามารถให้มีการนำองค์ประกอบออกจากระบบ หรือเข้ามาทำให้แปดเปื้อนของระบบโดยไม่ทำให้ระบบนั้น ๆ ได้รับความกระทบกระเทือน หรือเกิดพิษภัยหรือสามารถฟื้นคืนได้ในระยะเวลาสั้น ได้กล่าวว่าขีดความสามารถสูงสุดของพื้นที่ใด ๆ หรือสิ่งแวดล้อมใด ๆ สามารถจะแปรผันไปตามปัจจัยของสิ่งแวดล้อมนั้น ดังนั้น เราจึงสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงขีดความสามารถสูงสุดของพื้นที่หรือระบบสิ่งแวดล้อมใด ๆ ได้

ในระบบสิ่งแวดล้อมหนึ่ง มีช่วงของการเปลี่ยนแปลงหรือการเจริญเติบโต ตามธรรมชาติ หรือมีการตัดแปลงมีสิ่งแปลกปลอมหรือมีการใช้ประโยชน์ คือ

1. ช่วงที่มีการเจริญหรือเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (Acceleration Phase) เป็นช่วงที่มีความสมบูรณ์ มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ลักษณะคล้าย J-curve ณ จุดหนึ่งที่ตั้งมีชีวิตมีการเจริญหรือเพิ่มมากที่สุด (Point of Inflection) ตรงจุดนี้จะมี Production มากที่สุด แต่เมื่อผ่านจุดนี้ไป สิ่งแวดล้อมจะมีบทบาทในการควบคุมทำให้การเจริญหรือการเพิ่มขึ้นลดลง จุดนี้อาจบอกได้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงตระหนักถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2. ช่วงที่มีการเจริญลดลง (Deceleration Phase) เป็นการลดลงของการเจริญอันเนื่องมาจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจน เป็นต้นว่า มีการจำกัดปัจจัยการดำรงชีวิตของสิ่งแวดล้อม ในช่วงนี้จะมีสถานะหนึ่งซึ่งการเจริญของสิ่งมีชีวิตคงที่ เป็นช่วงที่สถานะสิ่งแวดล้อมเหมาะสมที่สุด อันจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาใด ๆ จัดเป็นจุดของความสมดุล หรือขีดความสามารถของการดำรงชีวิต (Balance Carrying Capacity)

ปกติการวัดความสามารถของพื้นที่หรือสิ่งมีชีวิตด้านชีววิทยา มักจะเป็นความหนาแน่น โดยยึดถือสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ต่อหน่วยเนื้อที่ โดยมีความหมายของความหนาแน่น 4 ประเภท คือ

1. Subsistence density หรือความหนาแน่นของสิ่งมีชีวิตที่มากที่สุด ในพื้นที่ใด ๆ ที่จะสามารถมีได้ อย่างไรก็ตาม ความหนาแน่นที่มากที่สุดอาจไม่เหมาะสมที่สุดของสภาวะแวดล้อม
2. Optimum density เป็นความหนาแน่นที่เหมาะสมที่สุด ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม การเจริญเติบโต หรืออาจเรียกเป็นความหนาแน่นที่เป็น Carrying Capacity
3. Security density เป็นความหนาแน่นที่พอเหมาะพอดี เมื่อคำนึงถึงความปลอดภัยของสัตว์จากการหลบหนีสัตว์ที่เป็นผู้ล่า
4. Tolerance density เป็นความหนาแน่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม (Behavioral tolerance) ที่ไม่ต้องการให้ตัวอื่นเข้ามาในขอบเขตพื้นที่เฉพาะ

2) จิตความสามารถในการรองรับการพัฒนาท่องเที่ยว

จิตความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว วัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย หรืออาจจะกล่าวสั้น ๆ ว่า จิตความสามารถในการรองรับฯ หมายถึง “ปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่พื้นที่นั้นจะสามารถแบกรับไว้ได้ ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้น”

การกำหนดจิตความสามารถในการรองรับฯ ในแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ กลวิธีต่าง ๆ จะถูกนำมาใช้รักษาระดับจิตความสามารถในการรองรับฯ ดังนั้น แนวความคิดของจิตความสามารถในการรองรับฯ จึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเสริมทั้งมาตรฐานและขอบเขตของการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการเอาใจใส่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

จิตความสามารถในการรองรับฯ สามารถแปรเปลี่ยนหรือมีความแตกต่างกันไปตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม เวลา และสถานที่ นอกจากนี้แล้ว จิตความสามารถในการรองรับฯ ยังแตกต่างกันตามเกณฑ์และปัจจัยที่นำมาพิจารณา เช่น ขนาดพื้นที่ ความต้องการน้ำใช้ การปล่อยของเสีย การดำรงรักษาทัศนียภาพ ตลอดจนจิตความพอใจของนักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงความสามารถหรือโอกาสในการจัดการ เช่น นโยบาย การบริหาร เทคโนโลยี งบประมาณในการควบคุม ป้องกัน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น กำหนดจิต

ความสามารถในการรองรับฯ จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องก่อนการตัดสินใจเลือกระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ที่ดีและเหมาะสมที่สุด ภายใต้ระบบการจัดการระดับต่าง ๆ แล้ว ในขั้นสุดท้ายการตัดสินใจเลือกขีดความสามารถในการรองรับฯ จะต้องคำนึงความเกี่ยวข้องของปัจจัยต่าง ๆ และเลือกสรรข้อกำหนดที่มีประสิทธิภาพเข้าช่วย

การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปกป้องรักษามรดกชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยวิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretative center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจ การให้การศึกษาในรูปแบบของสิ่งแวดล้อม ศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยบทบาทสำคัญดังกล่าวนี้จะต้องกระทำควบคู่ไปกับบทบาทในการดูแลตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการเดินทางแต่ละครั้ง

ความหมายและความสำคัญของมัคคุเทศก์

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ไว้ว่า “มัคคุเทศก์ มาจาก มัคค (ทาง)+อุเทศก (ผู้นำ, ผู้บอก) แปลว่า ผู้นำทาง ผู้ชี้ทาง ผู้นำเที่ยว ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Tourist Guide หรือนิยมเรียกย่อว่า Guide”

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ไว้ว่า “มัคคุเทศก์ หมายถึง ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคล โดยได้รับค่าตอบแทน”

เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นบุคคลที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ในท้องถิ่นและเป็นบุคคลที่นักท่องเที่ยวให้ความไว้วางใจ เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการชักนำ ชี้แนะ นักท่องเที่ยวให้ประพาสสถานที่เป็นคุณ ละเว้นสิ่งที่เป็นโทษ ถ้าหากนักท่องเที่ยวได้มัคคุเทศก์ที่ดีในการนำเที่ยวก็จะเกิดความพอใจและความประทับใจในการท่องเที่ยว นั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าได้มัคคุเทศก์ที่ไม่ดี นักท่องเที่ยวก็จะเกิดความไม่พอใจหรือความเบื่อหน่าย และอาจเกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อท้องถิ่น นอกจากนั้นถ้าหากนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวโดยลำพัง อาจเกิดความยากลำบาก ไม่ได้รับความสะดวก ยิ่งเป็นการเดินทางต่างถิ่นมากเท่าใด ความจำเป็นในการต้องการมัคคุเทศก์ก็จะยิ่งมากขึ้น จากความสำคัญดังกล่าว เราสามารถสรุปความสำคัญของมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวได้ 2 ประเภท คือ

1. **ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว** ในแง่ของความสามารถในการอธิบายหรือได้ตอบสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวอยากรู้ อยากเห็น ความสามารถในการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ตลอดจนสามารถสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ นักท่องเที่ยว
2. **ความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยว** ในแง่ของความสามารถในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องให้คำแนะนำในการประพาสปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม และรู้จักคัดเตือนนักท่องเที่ยวตลอดจนมีส่วนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป

หน้าที่และบทบาททั่วไปของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์มีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเริ่มตั้งแต่การรับนักท่องเที่ยวจากโรงแรมหรือจุดนัดพบ ไปตามรายการนำเที่ยวที่ระบุไว้ จนกระทั่งถึงการส่งนักท่องเที่ยวกลับโรงแรมหรือ จุดสุดท้ายของรายการนำเที่ยว นั้น ๆ สำหรับหน้าที่และความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์มีดังต่อไปนี้

1. ให้ความสะดวกในด้านการเดินทาง ที่พัก สัมภาระของนักท่องเที่ยวโดยเริ่มตั้งแต่รับงาน รับรายชื่อนักท่องเที่ยวในความรับผิดชอบจากบริษัทแล้วเดินทางไปรับนักท่องเที่ยวที่สนามบิน โรงแรม หรือจุดนัดพบ ดูแลเป็นภาระเรื่องกระเป๋า หีบห่อ พานักท่องเที่ยวไปพักที่โรงแรม ช่วยเจ้าหน้าที่ของโรงแรมจัดที่พักของนักท่องเที่ยวให้เรียบร้อย

2. แนะนำแหล่งท่องเที่ยวและระเบียบปฏิบัติในการเข้าชม โดยทบทวนรายการนำเที่ยวประจำวันหรือวันรุ่งขึ้นกับนักท่องเที่ยวว่าจะไปที่ใดบ้าง รายละเอียดเป็นอย่างไร เช่น รถออกเวลาใด ที่ไหน ควรแต่งกายอย่างไร

3. นำชมสถานที่ท่องเที่ยวตามรายการต่างๆ ที่ระบุไว้ในรายการนำเที่ยวอย่างเคร่งครัด ถ้าหากมีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถเข้าชมสถานที่แห่งใดหรือต้องเปลี่ยนแปลงเวลาในการเข้าชมหรือเปลี่ยนแปลงเส้นทาง ต้องอธิบายเหตุผลตามความจำเป็นให้นักท่องเที่ยวทราบ และพยายามรักษาเวลาให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในรายการนำเที่ยว ควรใช้เวลาแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการถ่ายภาพ ถ้าสถานที่นั้นอนุญาตให้ถ่ายภาพได้

4. อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ที่นำชม ตลอดจนความรู้ต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรทราบ เช่น ความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ของผู้คน เป็นต้น โดยมัคคุเทศก์ควรทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวก่อนว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของกลุ่มที่จะพาเที่ยวมีพื้นความรู้ ความสนใจและความต้องการเช่นใด เพื่อว่าจะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้น

5. แนะนำสถานที่ที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ที่ทำการไปรษณีย์ ฯลฯ

6. แนะนำการปฏิบัติตนในสังคมไทย เช่น การทักทาย มารยาทในการรับประทานอาหารแบบขันโตก การเข้าชมภายในพระอุโบสถ การเดิน การนั่งในบางสถานที่ การขึ้นบ้านคนไทย ซึ่งต้องถอดรองเท้า ฯลฯ

7. ตอบข้อซักถามของนักท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวที่มีปัญหา ข้อสงสัยเกี่ยวกับสถานที่ที่นำชม ซักถามความรู้เพิ่มเติม ถ้าหากมัคคุเทศก์ไม่ทราบคำตอบปัญหาใดไม่ควรเดา แต่ควรรับที่จะไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบให้ในภายหลัง

8. ดูแลให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์จะต้องช่วยเหลือให้นักท่องเที่ยวเกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น แนะนำสถานที่ ย่าน ซอย ว่าที่ใด เวลาใด ไม่ปลอดภัย การเก็บรักษาสิ่งของมีค่า เป็นต้น

9. ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของนักท่องเที่ยวและปัญหาอื่นๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง เช่น นักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วยกระทันหัน การนำสิ่งของออกนอกประเทศ การแลกเปลี่ยนเงินตรา ฯลฯ มัคคุเทศก์จะต้องช่วยเหลือในการแก้ปัญหา หรือให้คำแนะนำที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ สบายใจ ศรัทธา และไว้วางใจในตัวมัคคุเทศก์

10. ให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวในการซื้อของ โดยพยายามรักษาผลประโยชน์ของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด มัคคุเทศก์ควรทราบว่า ร้านขายสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกต่าง ๆ ร้านไหนมีอะไรดี และราคายุติธรรม ถ้าทางร้านเอาเปรียบหรือโกงนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์จะต้องช่วยนักท่องเที่ยว โดยไม่เห็นแก่เงินรางวัล (Tip) หรือค่าน้ำ (Commission) ที่ได้รับจากร้านค้าเหล่านั้น เพราะจะทำให้เกิดความเสียหายมากในภายหลัง

บทบาททั่วไปของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์มีบทบาทเป็นทั้งครู นักจิตวิทยา นักแสดงและนักการทูตอยู่ในคน ๆ เดียวกัน ผู้ที่จะเป็นมัคคุเทศก์ที่ดีได้จะต้องสวมบทบาทของบุคคล เหล่านี้ในวาระและโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

บทบาทครู นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อเดินทางไปยังต่างแดน ไม่ว่าจะเป็นในหรือต่างประเทศ ย่อมมีความต้องการอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของมัคคุเทศก์ที่จำต้องตอบนักท่องเที่ยวให้กระจ่างชัดในระดับหนึ่ง มัคคุเทศก์ทั่วไปอาจจะไม่ต้องมีความรู้ ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดลึกซึ้ง (เว้นแต่จะเป็นมัคคุเทศก์ชำนาญการพิเศษเฉพาะเรื่อง) แต่ควรจะมีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนของตน เช่น จำนวนประชากร ประวัติของชุมชน สถานที่ที่ควรชม พืชพันธุ์ธัญญาหาร สัตว์ในท้องถิ่น เทศกาลงานตรุษสำคัญ

บทบาทนักจิตวิทยา อาชีพมัคคุเทศก์เป็นอาชีพการให้บริการด้วยการสร้างความประทับใจ มัคคุเทศก์ที่จะประสบความสำเร็จได้ จะต้องรู้จักจิตวิทยาของนักท่องเที่ยว เรียนรู้ที่จะปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้ว่าเมื่อใดควรปฏิบัติอย่างไร มีวิธีการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มในทางปฏิบัติ อาจเป็นการยากที่มัคคุเทศก์จะสามารถทำตัวให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่มได้ เพราะนักท่องเที่ยวมีความหลากหลาย มีพื้นเพที่มา ภูมิหลัง ทัศนคติที่แตกต่างกัน สิ่งที่มัคคุเทศก์จะต้องใช้หลักจิตวิทยาพิจารณาก็คือ การเรียนรู้ถึง ธรรมชาติ และความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ละชาติแต่ละภาษา และหากกลยุทธ์ปฏิบัติต่อบุคคล เหล่านั้นให้สอดคล้องกับความต้องการที่ต่างกันไปในบทบาทของนักจิตวิทยานั้นนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะบางครั้งอาจช่วยทำให้เรื่องร้ายกลายเป็นดีได้และยังจะช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์อันดีกับมัคคุเทศก์และมีความอบอุ่นใจในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว

บทบาทนักแสดง การเดินทางที่มีระยะทางไกล บางครั้งต้องใช้เวลายาวนาน อาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย หากมัคคุเทศก์มีความสามารถในการจัดรายการสนทนา การสร้างความบันเทิง ให้นักท่องเที่ยวก็อาจทำให้นักท่องเที่ยวคลายความเบื่อหน่ายกังวลในการเดินทาง ซึ่งมัคคุเทศก์จะต้องใช้บทบาทของการเป็นนักแสดง เช่น เป็นนักร้อง นักเต้น การนำเกมส์ การเล่าเรื่อง ขบขัน การจัดเล่นรอบกองไฟ ฯลฯ ประโยชน์ของการสนทนาที่จัดให้แก่นักท่องเที่ยวนี้ นอกจากจะช่วยสร้างความเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยวแล้วยังจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่ม มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกันดีขึ้น มัคคุเทศก์ที่จะมีคุณสมบัติเช่นนี้ นอกจากจะต้องได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยความสามารถส่วนบุคคลประกอบด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ

บทบาทนักการทูต ในฐานะตัวแทนของประเทศหรือของท้องถิ่น มัคคุเทศก์ต้องรู้ว่า ควรอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศของตนให้นักท่องเที่ยวฟังอย่างไรจึงจะให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึที่ดี และมัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติให้เหมาะสม ต้องแสดงความเป็นไทยให้ประจักษ์แก่นักท่องเที่ยว ทั้งในด้านกิริยา มารยาท การวางตน คำนิยาม การดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมและสังคมไทย เช่น ความอ่อนโยน ความมีน้ำใจ ตลอดจนสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชนชาติ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ชาติ เชิดชูความเป็นชาติอารยะที่ทัดเทียมกับชาติอื่น ๆ หลีกเลี่ยงการประพฤติปฏิบัติที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อประเทศชาติ เปรียบเสมือนการทำหน้าที่เป็นทูตวัฒนธรรม หรือทูตสันติภาพนั่นเอง

บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นภวรรณ ฐานะกาญจน์ (มปป. : 1.14-9) ได้กล่าวถึงบทบาทของมัคคุเทศก์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเอาไว้ว่า แม้มัคคุเทศก์จะไม่ใช่ว่าทำหน้าที่รับผิดชอบจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง แต่ก็เป็นผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มหนึ่งที่สามารถช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ เหตุผลที่สำคัญคือ มัคคุเทศก์เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด จึงน่าที่จะสามารถถ่ายทอดข้อมูลให้ความรู้สร้างความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในรูปแบบที่เหมาะสมขณะท่องเที่ยวในพื้นที่ กล่าวโดยสรุปก็คือ มัคคุเทศก์สามารถทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายที่ดี แทนหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการและดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่พบว่ามียุทธศาสตร์เกี่ยวกับจำนวนบุคลากรที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างไรก็ดี มัคคุเทศก์จะสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวที่ต้องการจะสื่อเป็นอย่างดี ขั้นตอนแรกมัคคุเทศก์จำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่แนวทางการจัดการพื้นที่และอื่น ๆ ทั้งโดยการค้นคว้าจากเอกสารและโดยการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวก่อนที่จะสื่อสารข้อมูลดังกล่าวกับนักท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นงานที่ละเอียดอ่อน และต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย

มัคคุเทศก์จะต้องให้ความเคารพต่อทรัพยากรท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติอันสวยงามแปลกตา สิ่งที่มีมนุษย์สร้าง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ในฐานะเจ้าของบ้าน เจ้าของทรัพย์สิน มัคคุเทศก์จะต้องคอยสอดส่องดูแลสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีอาชีพ มีงานทำ ไม่ให้ถูกทำลาย ไม่ชักชวนนักท่องเที่ยวทำสิ่งที่ไม่ดีผิดกฎหมาย สิ่งที่ยึดถือศีลธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้น เมื่อเห็นสิ่งใดที่ไม่ชอบมาพากล ควรจะหาทางสกัดยั้งทันที หรือแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องช่วยกันแก้ไขปัญหา ไม่ปล่อยให้คนต่างชาติ ต่างชุมชนมาทำลายศิลปวัฒนธรรมอันดีงามให้สูญไป จะต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่า เมื่อใดก็ตามที่ต้องสูญเสียเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นอกจากเราจะต้องสูญเสียเอกราชทางวัฒนธรรมแล้ว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็จะต้องประสบกับความหายนะ ดังนั้นมัคคุเทศก์จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและอยู่ในสถานที่กับนักท่องเที่ยวมากที่สุด

บทบาทต่าง ๆ ที่มัคคุเทศก์ควรกระทำเพื่อให้การนำเที่ยวนั้นดำเนินไปอย่างเหมาะสมโดยมีข้อสรุปดังนี้ (Weiler and Davis อ้างในวรรณพร วนิชชานุกร, 2540:66-67)

1. บทบาทในการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อม และไม่ใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศจนเกินความสามารถที่ระบบนิเวศจะรองรับไว้ได้ ซึ่งนั่นก็หมายถึงการ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบมากขึ้นนั่นเอง มัคคุเทศก์จะต้องมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศและหลักการอนุรักษ์ และมีทักษะในการอธิบายเรื่องของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ณ ที่นั้น ๆ

2. บทบาทผู้นำเที่ยวควรเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมนอกจากจะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติและประสบการณ์ของผู้นำเที่ยว เช่น เป็นนักพฤกษศาสตร์ นักธรณีวิทยา นักนิเวศวิทยา ฯลฯ แล้ว ยังมีบทบาทในฐานะเจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่นั้น ๆ อีกด้วย

บทบาทของมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์สามารถแบ่งเป็น 3 ด้านคือ

1. บทบาทในการให้ความรู้

โดยการเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ณ ที่นั้น ๆ อันจะเป็นการสื่อความหมายถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วควรให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมซึ่งจะมีผลต่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีความสำนึกถึงความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่ที่เข้าไปท่องเที่ยว และสำนึกถึงบทบาทของเขาในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. บทบาทในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์

ควรเน้นประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกระบวนการนั้นๆ ซึ่งการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้นั้นมีหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมโดยยึดหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดต่างๆพร้อมบรรยายประกอบเนื้อหาของจุดนั้นๆ หรือการจัดบริการที่เอื้อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามคำเตือนและข้อกำหนดต่างๆ

3. บทบาทในการเป็นผู้นำหรือผู้กระตุ้น

ในฐานะที่มัคคุเทศก์เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและการจงใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ ถ้ามัคคุเทศก์สามารถส่งเสริมให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะมีส่วนให้การเรียนรู้้นับบรรลุเป้าหมายได้และในฐานะผู้นำ มัคคุเทศก์มีบทบาทในการที่จะควบคุมกลุ่มให้มีความคิดเห็นที่คล้อยตามไปในสิ่งที่มัคคุเทศก์ต้องการในทางที่ถูกต้อง รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในขอบเขต

จากที่กล่าวมาโดยรวมจะเห็นได้ว่า บทบาทของมัลลเทศก์ในการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง จึงจำเป็นที่มัลลเทศก์ทุกคนจะต้องมีความรู้เข้าใจในบทบาทดังกล่าวและนำไปประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ

การฝึกปฏิบัตินอกสถานที่

การเตรียมความพร้อมของมัคคุเทศก์ในการปฏิบัติงาน

การที่มัคคุเทศก์จะปฏิบัติหน้าที่นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนเช่นในเมืองให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้นั้น มัคคุเทศก์จึงควรจะมีการเตรียมพร้อมก่อนการเดินทางเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น โดยสามารถปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เราจะเดินทางไป โดยศึกษาถึงลักษณะของธรรมชาติหรือพื้นที่ ตลอดจนสภาพอากาศว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่จะเตรียมเสื้อผ้า อุปกรณ์ อาหาร และเวชภัณฑ์ได้ถูกต้อง
2. เตรียมข้อมูล สารความรู้ที่จะนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ทั้งทางด้านกายภาพ เช่น ข้อมูลทางธรณีวิทยา ถิ่นที่ตั้ง ฯลฯ ทางด้านชีวภาพ ได้แก่ ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตต่างๆที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้น พืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะเด่น ฯลฯ ในด้านสังคม เช่น วิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ ตลอดจน กฎข้อระเบียบบังคับต่างๆ ของในแต่ละพื้นที่
3. ซักซ้อมความเข้าใจ เทคนิควิธี และข้อปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ
4. เตรียมเสื้อผ้า รองเท้า อุปกรณ์การเดินทาง เช่น กระติกน้ำ แผนที่ เข็มทิศ ของใช้ เบ็ดเตล็ด อาทิ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน เข็มเย็บผ้า รวมไปถึงเวชภัณฑ์ต่างๆ
5. เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมกลางแจ้งที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการทำกิจกรรมเป็นพิเศษ ดังนั้นอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตรวจตราดูแลเสมอก่อนที่จะนำไปใช้
6. เตรียมตัวคน นอกจากจะเตรียมอุปกรณ์ให้เหมาะสมเพียงพอแล้ว จำเป็นต้องเตรียมร่างกายให้แข็งแรง เพื่อพร้อมที่จะเผชิญความเหน็ดเหนื่อยจากการปฏิบัติงาน โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
7. ศึกษาวิธีการปฐมพยาบาลเมื่อมีผู้ป่วย เช่น การห้ามเลือด การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การปฐมพยาบาลกรณีถูกสัตว์กัด-ต่อย การช่วยผู้ป่วยจากการจมน้ำ เป็นต้น

การเลือกพื้นที่ในการฝึกปฏิบัตินอกสถานที่

ในการจัดฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งก็คือการเลือกพื้นที่ที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อให้ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทบทวนความรู้ และสิ่งต่างๆที่ได้รับมาจากการอบรมในห้องเรียน ตลอดจนความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติโดยตรง โดยเกณฑ์หลักในการเลือกพื้นที่มีดังนี้คือ

1. ลักษณะทางธรรมชาติ

ลักษณะทางธรรมชาติของพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเลือกพื้นที่ใดๆที่จะใช้ฝึกปฏิบัติ เนื่องจากการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ การสัมผัสกับความงดงามของธรรมชาติโดยตรง ทำให้ผู้ซึ่งถึงคุณค่าของธรรมชาติ สามารถเกิดความรัก ความหวงแหน และนำมาซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งที่อยากจะอนุรักษ์เอาไว้ ดังนั้นในการฝึกอบรมนอกสถานที่ จึงควรเลือกพื้นที่ที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่ชัดเจน เช่น

1. พื้นที่ที่มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งลักษณะของป่า สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท อาทิ ป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ เป็นต้น
2. มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในสังคมของพืช และสัตว์ที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้มีทัศนคติของผู้เข้ารับการอบรม ได้ศึกษามากขึ้น
3. มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติเฉพาะพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นพรรณไม้ หรือชนิดของสัตว์ ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นๆ
4. มีแนวทางการเดินทางธรรมชาติ ที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ โดยไม่กระทบกระเทือนสภาพแวดล้อม

2. ลักษณะทางวัฒนธรรม

ลักษณะทางวัฒนธรรมในความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเป็นในลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องในพื้นที่ธรรมชาติ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สืบทอดมาเป็นเวลานาน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบต่างๆ ที่มีลักษณะเด่นของตนเอง ในการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมต้องศึกษาถึงแก่นสาร ประวัติความเป็นมาอย่างแท้จริง โดยเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่มีดังต่อไปนี้คือ

1. มีชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลายาวนาน มีวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ผูกพันกับธรรมชาติ หรือพื้นที่ที่อาศัย อาทิ ชุมชนชาวเขาเผ่าต่างๆในภาคเหนือ เป็นต้น
2. มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ปรากฏอยู่ โดยอาจเป็นไปในรูปแบบของวัตถุ อาทิ ภาพวาดทางประวัติศาสตร์ เครื่องใช้ไม้สอยของคนโบราณ หรืออาจเป็นสถานที่ สิ่งก่อสร้าง เช่น โบราณสถาน ที่อยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ เป็นต้น

3. ลักษณะทั่วไป

พื้นที่ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ควรมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิ มีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว หรือมีป้ายสื่อความหมายในเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดความรู้มากขึ้น และเนื่องจากเวลาที่ใช้ในการจัดการฝึกอบรมมีจำกัด ดังนั้นพื้นที่ที่ใช้จัดฝึกปฏิบัติจึงไม่ควรใช้เวลาเดินทางมากจนเกินไป นอกจากนี้ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งบันเทิงต่างๆ เพราะอาจให้เกิดการรบกวนได้

กิจกรรมการฝึกปฏิบัตินอกสถานที่

การฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ เป็นการนำกิจกรรมฝึกอบรมไปจัดในพื้นที่นอกห้องเรียนที่มีความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เพลิดเพลินกับกิจกรรม และได้สัมผัสโดยตรงกับพื้นที่ธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ การกำหนดกิจกรรมการฝึกอบรม ต้องพิจารณาตัวกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ และที่สำคัญต้องเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม และก่อให้เกิดความรู้ ความประทับใจและพึงพอใจ

แนวทางในการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ จึงมีดังนี้คือ

1. ตัวกิจกรรมควรเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาการอบรมในห้องเรียนที่ผ่านมา โดยสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลินไปในกิจกรรมนั้นๆ
2. ควรจัดกิจกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่กระทบหรือทำลายธรรมชาติและเคารพต่อกฎระเบียบ ข้อห้ามของพื้นที่
3. เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบางประเภทต้องอาศัยทักษะ ความชำนาญในการทำกิจกรรม ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยโดยรวมเป็นหลักเสมอ
4. ควรเป็นกิจกรรมกลุ่ม ที่ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เน้นความสามัคคีของผู้เข้ารับการอบรม โดยมีการร่วมมือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งในและระหว่างกลุ่ม
5. ควรจัดให้มีผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ อาทิ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้นำ หรือชาวบ้านในพื้นที่ เข้าร่วมกิจกรรม โดยอาจเชิญมาเป็นวิทยากรพิเศษ มาบรรยายหรือเล่าประวัติความเป็นมา หรือความสำคัญของพื้นที่นั้นๆ
6. ในการจัดฝึกอบรมหากมีการพักแรม กิจกรรมภาคกลางคืน ควรจัดให้มีการเสวนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือตอบปัญหาข้อสงสัย ในสิ่งต่างๆที่ได้จากการฝึกอบรม

7. วิทยากรที่มาดำเนินกิจกรรมควรมีความรู้ในเนื้อหาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างดี โดยอาจจะเป็นวิทยากรที่มาบรรยายในห้องเรียนก็ได้

แนวทางการประสานงานกับชุมชนในพื้นที่

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีลักษณะที่ประกอบด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย แต่ชุมชนท้องถิ่นมักไม่ค่อยมีโอกาสได้เข้าร่วม ทั้งที่ชุมชนในพื้นที่ถือว่ามีความสำคัญมากในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะอาศัยอยู่เป็นเวลานาน มีความรู้ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นเพื่อให้มีคฤเทศก์เข้าใจถึงความสำคัญดังกล่าว จึงควรมีการประสานงานกับชุมชนในพื้นที่ในการจัดการฝึกอบรม โดยมีแนวทางการประสานงานดังนี้คือ

1. ให้ข้อมูลกับชุมชนในพื้นที่ก่อนการทำกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันในวัตถุประสงค์ของการมาฝึกอบรม โดยอาจแจ้งไปยังหัวหน้าหรือผู้นำชุมชนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง

2. สร้างการมีส่วนร่วม โดยดึงกลุ่มที่มีความสนใจ และมีความพร้อมเข้าร่วมวางแผน และแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม อาทิ การกำหนดพื้นที่ในการศึกษา รูปแบบกิจกรรม การใช้มีคฤเทศก์หรือวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นชาวบ้านในชุมชน การอุดหนุนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หรือการจัดที่พักของชาวบ้านในชุมชนเป็นรูปแบบ HOMESTAY โดยมีการพิจารณาค่าตอบแทนที่เหมาะสมเป็นต้น

3. มีการประเมินผลการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างผู้เข้ารับการอบรม กับชุมชนในพื้นที่ เพื่อที่จะทบทวนในกิจกรรมที่ผ่านมา และแก้ไขจุดบกพร่อง

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2537). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำกัด.
- กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2543). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพผู้นำอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540). โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่ 2.
- (2538). นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2539-2540. จุลสารการท่องเที่ยว. 14 (4).
- (2539). สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. จุลสารการท่องเที่ยว 14 (1).
- เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2529). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคม.
- คณะกรรมการส่งเสริมและคณะ (2537). อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์ (2543). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ต้นฉบับคู่มืออบรมมัคคุเทศก์ ส่วนที่ 1 (14 บท) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์และวราพร ศรีสุพรรณ (2534). มนุษย์ สิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมศึกษา. โครงการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2535). การพัฒนาเป้าหมายและสิ่งแวดล้อมศึกษา. สิ่งแวดล้อมศึกษาสาระความรู้และกลวิธีเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ บรรณาธิการโดยวราพร ศรีสุพรรณ. นครปฐม : โครงการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2531). สิ่งแวดล้อมศึกษากับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว. รายงานการประชุมสัมมนาเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. โครงการบัณฑิตศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์ (2543). การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว. ต้นฉบับคู่มือการอบรมมัคคุเทศก์ ส่วนที่ 1 (14 บท) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พจนานา สวนศรี(2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรุงเทพมหานคร:โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ
- ไพฑูริย์ พงสะบุตร (2530). คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์และโครงการศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธ์ทิพย์ อธิปัญญาพงษ์ (2543). บทบาทของมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ กรณีศึกษา สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย. วิทยาลัยนานาชาติปริญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2546). การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เอกสารการสอนชุดวิชา สาขาวิทยาการจัดการ
- วรรณพร วณิชชานุกร (2539). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : Ecotourism. กองวิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : โรงพิมพ์ทรปรศิลป์.

ตารางวิเคราะห์ความยากง่าย ค่าความจำแนก ของแบบทดสอบวัดความรู้

ข้อที่	กลุ่มสูง PH	กลุ่มต่ำ PL	$p = (PH+PL / 2n)$	$r = (PH-PL / n)$
1.	13	10	0.77	0.20
2.	14	8	0.73	0.40
3.	13	6	0.63	0.47
4.	12	9	0.70	0.20
5.	13	10	0.77	0.20
6.	13	8	0.70	0.33
7.	13	10	0.77	0.20
8.	13	9	0.73	0.26
9.	12	8	0.67	0.26
10.	11	7	0.60	0.26
11.	12	8	0.67	0.26
12.	11	7	0.60	0.26
13.	12	8	0.67	0.26
14.	14	8	0.73	0.40
15.	11	8	0.63	0.20
16.	14	8	0.73	0.40
17.	12	9	0.70	0.20
18.	14	9	0.77	0.33
19.	-	-	-	-
20.	-	-	-	-
21.	-	-	-	-
22.	-	-	-	-
23.	-	-	-	-
24.	-	-	-	-
25.	-	-	-	-

ตารางคะแนนของมัลกุเทศก์กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบทดสอบวัดความรู้

มัลกุเทศก์คนที่	คะแนน (X)	คะแนน (X)
1	25	625
2	19	361
3	27	729
4	25	625
5	16	256
6	28	784
7	19	361
8	27	729
9	19	361
10	17	289
11	26	676
12	20	400
13	28	784
14	19	361
15	18	324
16	28	784
17	20	400
18	27	729
19	25	625
20	21	441
21	23	529
22	25	625
23	20	400
24	21	441
25	28	784
26	26	676
27	20	400
28	26	676
29	21	441
30	26	676
n = 30	X = 691	X = 16,345

จำนวนผู้ทำแบบทดสอบความรู้ทั้งหมด 30 คน

ค่าความยากง่าย (Difficulty Power) ใช้สูตร $p = \frac{PH - PL}{2n}$

ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ใช้สูตร $r = \frac{PH - PL}{n}$

เมื่อ PH = จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มสูง

PL = จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

n = จำนวนผู้ตอบทั้งหมดในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

การคำนวณหาค่าความแปรปรวนของคะแนนรวม

$$\begin{aligned} S_t^2 &= \frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)} \\ &= \frac{30 \times 16345 - (477481)}{30(30-1)} \\ &= \frac{490350 - 477481}{870} \\ &= 14.79 \end{aligned}$$

การวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบวัดความรู้ โดยใช้สูตรของ Kuder Richardson Formula 21 ดังนี้

$$\begin{aligned} r_{tt} &= \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\bar{x}(k-\bar{x})}{ks_t^2} \right] \\ &= \frac{30}{30-1} \left[1 - \frac{23.03(30-23.03)}{30 \times 14.79} \right] \\ &= 1.034 \times \frac{(1 - 23.03 \times 6.97)}{443.70} \\ &= 1.034 - (1 - 0.36) \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

BIOGRAPHY

NAME	Mr Termsin Manawanich
DATE OF BIRTH	7 May 1968
PLACE OF BIRTH	Bangkok, Thailand
INSITUTIONS ATTENDED	Ramkhamhaeng University, 1986 – 1991 Bachelor of Science (Environmental Geography) Mahidol University, 1999 – 2004 Master of Education (Environmental Education)
POSITION AND OFFICE	Assistant Manager Pearls Park Departmental Store (Singapore) Freelance Outbound Tour leader